

ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ
«ЛЬВІВСЬКА ЕКОНОМІЧНА ФУНДАЦІЯ»

ОБЩЕСТВЕННАЯ ОРГАНИЗАЦИЯ
«ЛЬВОВСКАЯ ЭКОНОМИЧЕСКАЯ ФУНДАЦИЯ»

ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ЕКОНОМІКИ: ВІТЧИЗНЯНА ТА СВІТОВА ПРАКТИКА

Матеріали
Міжнародної науково-практичної конференції
(Львів, 20-21 травня 2016 року)

ЧАСТИНА I

ИННОВАЦИОННОЕ РАЗВИТИЕ ЭКОНОМИКИ: ОТЕЧЕСТВЕННАЯ И МИРОВАЯ ПРАКТИКА

Материалы
Международной научно-практической конференции
(Львов, 20-21 мая 2016 года)

ЧАСТЬ I

Львів
2016

УДК 330.34(477+100)(063)
ББК 65.011я43
I – 66

Інноваційний розвиток економіки: вітчизняна та світова практика: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (Львів, 20-21 травня 2016 року) / ГО «Львівська економічна фундація». – У 2-х частинах. – Львів: ЛЕФ, 2016. – Ч. 1. – 112 с.

Иновационное развитие экономики: отечественная и мировая практика: материалы Международной научно-практической конференции (Львов, 20-21 мая 2016 года) / ОО «Львовская экономическая фундация». – В 2-х частях. – Львов: ЛЭФ, 2016. – Ч. 1. – 112 с.

УДК 330.34(477+100)(063)
ББК 65.011я43
I – 66

Усі матеріали подаються в авторській редакції.

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1. ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ДУМКИ

Голубка М.М.

ОГЛЯД ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ СПРЯМОВАНOSTІ НАУКИ
У ДІЯЛЬНОСТІ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ ВИЩОГО РІВНЯ АКРЕДИТАЦІЇ
ТА ЇХ СПОДВИЖНИКІВ У ПІДНЕСЕННІ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ
ТА КООПЕРАТИВНОЇ ОСВІТИ НА ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЛЯХ
(ДРУГА ПОЛОВИНА ХІХ – ПОЧАТОК ХХ СТОЛІТТЯ).....6

Ярема О.Р.

ВПЛИВ ДЕРЖАВНОГО СЕКТОРУ
НА ЗРОСТАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ9

СЕКЦІЯ 2. СВІТОВЕ ГОСПОДАРСТВО І МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ

Борщ Л.М.

ПЕРСПЕКТИВИ ОСВОЄННЯ ПРИРОДНОГО СЛАНЦЕВОГО ГАЗУ В СВІТІ15

Зеліч В.В., Крупчинський А.І.

ГЛОБАЛЬНІ ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ20

Самодина Я.А., Фомишин С.В.

ИННОВАЦИИ В СИСТЕМЕ МИРОВОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО РОСТА.....23

СЕКЦІЯ 3. ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

Авраменко О.І., Мирошниченко К.О.

ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ
В ГАЛУЗІ ЛЕГКОЇ ПРОМИСЛОВOSTІ УКРАЇНИ26

Бегун Т.Ю.

ОСОБЛИВОСТІ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ІМІДЖУ УКРАЇНИ.....28

Гаража О.П.

ВАРТІСТЬ ТА ЇЇ ВИДИ В ЕКСПЕРТНІЙ ГРОШОВІЙ ОЦІНЦІ ЗЕМЕЛЬ31

Камінська О.В., Іванченко Г.В.

НАЦІОНАЛЬНА ІННОВАЦІЙНА СИСТЕМА
ЯК НЕОБХІДНА УМОВА РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙ36

Попович Р.О.

СУЧАСНИЙ СТАН АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ39

Прохорчук С.В.

МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ СТАТИСТИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ
ІННОВАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ.....42

Таловер В.А.

КРИТЕРІЇ ТА ІНДИКАТОРИ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ КРАЇНИ.....45

Єськова А.Л., Черевко Н.В. АНАЛІЗ ОСОБЛИВОСТЕЙ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНИ	48
---	----

СЕКЦІЯ 4. ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ

Базалійська Н.П., Бендасюк М.І. ЛІДЕРСТВО ЯК НЕОБХІДНА РИСА СУЧАСНОГО КЕРІВНИКА НА ПРОМИСЛОВОМУ ПІДПРИЄМСТВІ	53
---	----

Безугла Л.С. МЕХАНІЗМ УПРАВЛІННЯ МАРКЕТИНГОВОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ТУРИСТИЧНОГО ПІДПРИЄМСТВА	57
--	----

Бойко А.О. ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІНСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ.....	60
--	----

Волкова Л.О. СТИМУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ АКТИВНОСТІ ПЕРСОНАЛУ	63
---	----

Герасимова О.Л. УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА	65
---	----

Дикань О.В. СУТНІСТЬ ТА ЗНАЧЕННЯ ІННОВАЦІЙ В ПРОЦЕСІ ВІДТВОРЕННЯ НА ПІДПРИЄМСТВІ.....	69
--	----

Єськова А.Л. АНАЛІЗ ЙМОВІРНОСТІ ВІЯВУ КРИЗИ НА ПІДПРИЄМСТВІ ЯК ОСНОВНИЙ ЕТАП АНТИКРИЗОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ.....	72
--	----

Захарченко Н.В., Манченко М.Ю. БЕЗПЕКА БАНКІВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЯК ЕФЕКТИВНИЙ ЗАСІБ ЗАПОБІГАННЯ БАНКРУТСТВА БАНКІВ	77
---	----

Карпа О.А. ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ ТА ЇЇ ШЛЯХИ ДО УДОСКОНАЛЕННЯ.....	80
---	----

Кочкодан В.Б. ІМІТАЦІЙНА МОДЕЛЬ ВПРОВАДЖЕННЯ СЦЕНАРІЇВ УПРАВЛІННЯ СТРУКТУРОЮ КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВ НАФТОГАЗОВОГО КОМПЛЕКСУ	84
---	----

Любавіна Д.П., Федотова Т.А. КОНКУРЕНТОЗДАТНІСТЬ ПЕРСОНАЛУ, ЯК ОСНОВНИЙ КОМПОНЕНТ ПЕРЕВАГ РИНКУ ПРАЦІ.....	86
---	----

Оксентюк О.С. ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИЙ КАПІТАЛ ЯК ФАКТОР РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА У СУЧАСНОМУ СВІТІ.....	88
---	----

Печко В.С. ОКРЕМІ СОЦІАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ВИКОРИСТАННЯ ЗЕМЕЛЬ В УКРАЇНІ.....	92
---	----

Пивовар А.М., Пивовар П.В. ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ В УМОВАХ ПОЛІССЯ УКРАЇНИ.....	95
Сірик О.О., Федорюк А.Л. ПРИЧИНИ БАНКРУТСТВА ПІДПРИЄМСТВ ТА ШЛЯХИ ЇХ ПОДОЛАННЯ	98
Суслов П.О. ДОСЛІДЖЕННЯ ПІДХОДІВ ДО КЛАСИФІКАЦІЇ РИЗИКІВ У ІНВЕСТИЦІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ.....	102
Суслов С. О. ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА В ПРОЦЕСІ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ	105
Терещенко А.В., Ванькович Л.Я. ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ ПОТОЧНИМИ ВИТРАТАМИ ДИФУЗІЇ РЕЗУЛЬТАТІВ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ	109

СЕКЦІЯ 1. ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ДУМКИ

Голубка М.М.

викладач вищої категорії

Львівського кооперативного коледжу економіки і права

м. Львів, Україна

ОГЛЯД ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ СПРЯМОВАНOSTІ НАУКИ У ДІЯЛЬНОСТІ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ ВИЩОГО РІВНЯ АКРЕДИТАЦІЇ ТА ЇХ СПОДВИЖНИКІВ У ПІДНЕСЕННІ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ ТА КООПЕРАТИВНОЇ ОСВІТИ НА ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЛЯХ (ДРУГА ПОЛОВИНА ХІХ – ПОЧАТОК ХХ СТОЛІТТЯ)

На кінець ХІХ ст. у Західному регіоні України функціонувало 4 навчальних заклади вищого рівня акредитації (Львівський та Чернівецький університети, Львівський політехнічний інститут та академія ветеринарної медицини у м. Львові). Зокрема, система навчання в університетах була підконтрольна основним колонізаторським цілям Австро-Угорщини [13, с. 85].

Також варто відзначити, що на західноукраїнських землях ключовими науковими центрами були спеціальні вищі учбові заклади та головні наукові центри (Львівський та Чернівецький університет). На початку ХХ ст. в ході революційно-визвольного руху, розвиток науки був складним, проте поступальним і сприяв поліпшенню якості надання освітніх послуг. Усвідомили значення науки для себе і робітники в ході боротьби за політико-економічні права [8, с. 181]. Наукова думка України функціонувала та розвивалася на основі загального політичного та економічного піднесення.

Перш за все, у рамках даної хронології, варто виокремити особливий вклад Львівського університету, котрий було засновано у 1817 році з метою забезпечення розвитку освітніх та культурних послуг населення Східної Галичини. Економічні дисципліни (а саме навчення оподаткуванню, статистиці, комерційному праву тощо) університетів Західної України були представлені різними науковцями німецького, польського та австрійського походження. На початку функціонування університету навчання економічним дисциплінам приділили свою увагу такі видатні вчені-економісти як:

1) Леон Білінський (1846-1923 рр.), котрий викладав зокрема таку дисципліну як «Виклад науки скарбової» [10];

2) Професор статистики, доктор Т. Пілат (був також ректором Львівського університету у 1887 р.) викладав «Статистику австро-угорської монархії» [10, с. 8; 11-12];

3) Станіслав Грабський (1871-1949 рр.), – відомий економіст і політик, автор відомого «закону Грабського».

Хронологічно наступним варто виокремити діяльність ще одного ВУЗу. Так, у 1874 р. розпочав свою діяльність Чернівецький університет, який мав усі права, притаманні республіці, але фактично лише на третю частину був укомплектованим необхідними приміщеннями. Варто відзначити, що у даному університеті навчальні плани та програми були недосконалыми, не було всіх необхідних кафедр та матеріального оснащення. Тому всі вище перелічені негативні моменти впливали на неефективність надання освітніх послуг. При Чернівецькому університеті функціонувала кафедра політичної економії та статистики. Навчання предметам відбувалося німецькою мовою [9, с. 13-14]. Відомими викладачами ВУЗу були такі історико-економічні персоналії як:

Фрідріх Кляйнвехтер (1838-1925 рр.) – був перший викладачем, професором кафедри політекономії. Вчений займався вивченням особливостей організації промислового виробництва та зіставлення економічних систем [9, с. 67-68].

Йозеф Алоїз Шумпетер (1883-1950 рр.) – відомий австрійський економіст і соціолог, який був одним із засновників теорій економічного зростання та розвитку. Науковець займався дослідженням економічної динаміки, великих і малих циклів кон'юнктури [9, с. 68]. Лекції у м. Чернівці Й. Шумпетер проводив у період 1909-1911 рр.

С. Смаль-Стоцький – професор Чернівецького університету, засновник кафедри української мови в цьому навчальному закладі та багато інших.

Значний внесок у розвиток Львівського політехнічного інституту (1877 р.), здійснив Леопольд Царо (1864-1939), який був професором права та економіки Львівського політехнічного інституту. Саме Л. Царо здійснив значний внесок у розвиток науки західноукраїнських земель та був редактором щоквартального видання «Przegląd economiczny» (в перекладі «Економічний огляд») [7, с. 109].

У результаті дослідження, бачимо значні здобутки наукових центрів та сподвижників того часу у намаганні максимально забезпечити освіченість українців на західноукраїнських землях та їх вклад у розвиток фінансово-економічної та кооперативної освіти

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Витанович І. Володимир Навроцький [1847–1882]. Перший український статистик-економіст у Галичині на тлі своєї доби / І. Витанович. – Львів, 1935. – 142 с.
2. Голубка М. Освітньо-просвітницька діяльність кооперативних централей на західноукраїнських землях друга половина XIX – початку XX ст., та їх значення для пропагування фінансово-економічної та кооперативної освіти / М. М. Голубка. – [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.spilnota.net.ua/ua/article/id-1499/>
3. Голубка М. Розвиток економіки та фінансово-економічної і кооперативної освіти на західноукраїнських землях (друга половина XIX – початку XX ст.) // Фінанси, аудит та менеджмент: аналіз тенденцій та науково-економічний розвиток: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (Львів, 15-16 квітня 2016 року) / ГО «Львівська економічна фундація». – Львів: ЛЕФ, 2016. – 7-9 с.
4. Голубка М. Науковий напрям економічної думки в західноукраїнській академічній науці (друга половина XIX – початку XX ст.), як частина освітнього західноєвропейського інтелектуального світу та її престижність у фінансово-економічній та кооперативній освіті / М. М. Голубка. – [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.economy-confer.com.ua/full-article/1992/>
5. Голубка М. Система чинників розвитку економіки та фінансово-економічної та кооперативної освіти на західноукраїнських землях (друга половина XIX – початку XX ст.) // Фінансова безпека та перспективи розвитку соціально-економічних систем: збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Київ, 15-16 квітня 2016 р.). У 2-х частинах. – К.: ГО «Київський економічний науковий центр», 2016. – Ч. 1. – 9-13 с.
6. Голубка М. Історико-економічний аспект фінансово-економічної та кооперативної освіти на західноукраїнських землях (друга половина XIX – початку XX ст.): особливості, напрям та розвиток // Актуальні напрями забезпечення ефективності економіки країни: збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції (м. Запоріжжя, 8-9 квітня 2016 року) / Східноукраїнський інститут економіки та управління. – У 2-х частинах. – Запоріжжя: ГО «СІЕУ», 2016. – Ч. 1. – 38-41 с.
7. Квасов А. С. История экономической мысли Польши в межвоенный период (1918-1939 гг.): дис. ... д-ра экон. наук: 08.00.02 / А. С. Квасов. – М., 1999. – 295 с.
8. Кравець В. П. Історія української школи і педагогіки / В. П. Кравець. – Тернопіль: Тернопіль, 1994. – 359 с.
9. Чернівецький державний університет. – Львів: Вища школа, 1975. – 34 с.
С. К. Uniwersytet imienia Cesarza Franciszka we Lwowie. Skład uniwersytetu s program wykladov. – Lwow, 1891. – 10 с.
10. Pilat T. Czynności reprezentacji powiatowych w r. 1872. / T. Pilat // Wiadomości Statystyczne o stosunkach krajowych. – Lwów, 1873. – S. 1-66.
11. Pilat T. Powiatowe dodatki do podatków rządowych / T. Pilat // Wiadomości Statystyczne o stosunkach krajowych. – Lwów, 1873. – S. 67-86.
12. Szkoły wyższe Rzeczypospolitej Polskiej. – Warszawa, 1930. – С. 85.

Ярема О.Р.

*аспірант кафедри маркетингу
Львівського національного університету імені Івана Франка
м. Львів, Україна*

ВПЛИВ ДЕРЖАВНОГО СЕКТОРУ НА ЗРОСТАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Проблеми економічного зростання залишаються актуальними не лише для економістів (теоретиків і практиків), а й політиків, оскільки досягнення стабільних темпів економічного зростання є індикатором ефективності соціально-економічної політики, яка лежить в основі будь-якої політичної програми.

Питання економічного зростання можна розглядати як в контексті макроекономічного аналізу, так і в площині практичної економічної політики. З позицій макроекономіки питання економічного зростання розглядали представники різних економічних шкіл, зокрема, П.А. Самюельсон, В.Д. Нордгауз, М. Фрідман, Р. Солоу, Дж. Тобін, Дж. Кенс та інші. Українські економісти Р. Геєць, І. Лукінов, Б. Гаврилишин, М. Чумаченко, А. Чухно, А. Гальчинський розглядали економічне зростання через призму проблем і можливостей вітчизняної економіки. Макроекономічний підхід формує теоретико-методологічний фундамент економічного зростання, формулює його загальні об'єктивні закономірності та фактори.

Попри численні дослідження у даній сфері, проблематика економічного зростання була і залишається актуальною з огляду на динамічність умов існування. У різні часи питання залишаються тими ж – за рахунок чого відбувається економічне зростання, яким чином можна його активізувати, як зростання позначається на стані екології та інші. Але відповіді на ці питання різняться залежно від історичного періоду, країни, регіону, стану світової економіки.

Особливо актуальними питання економічного зростання є для країн, що розвиваються, а також постсоціалістичних країн, до яких належить і Україна.

Чимало проблем розвитку вітчизняної економіки досі не одержали належного теоретичного вивчення та практичного вирішення. Без наукового аналізу теоретичних та практичних проблем його функціонування неможливе подальше реформування та підвищення ефективності державного сектора, забезпечення на цій основі сталого зростання економіки України.

Проблеми визначення мети, завдань, форм, інструментів, масштабів та механізмів функціонування ДСЕ актуальні не лише для України. Вони притаманні будь-якій країні і мають перманентний характер. Це пояснює

постійний та глибокий інтерес до цих проблем з боку науковців, передовсім класиків економічної науки – В. Петі, А. Сміта, Д. Рікардо, С. Сісмонді, К. Маркса, К. Менгера, Л. Вальраса, М. Туган-Барановського, А. Маршала.

Утім, лише у працях дослідників ХХ ст. – Дж.М. Кейнса, Дж. Гікса, Е. Хансена, Р. Гарода, П. Семюелсона, Е. Аткинсона, Дж. Стігліца, Р. Масгрейва, Дж. Гелбрейта, Д. Норта, А. Мюлера-Армака, М. Фрідмана, Дж. Б'юкенена та ін. – ДСЕ почав розглядатися як ключова макроекономічна одиниця. Відтак державний сектор став одним з головних агрегатів національної економіки.

Економічне зростання повинно відбуватись планомірно, у першу чергу важливо планувати, за рахунок чого воно буде досягнуте і яких результатів має бути досягнуто (рис. 1).

Економічне зростання має прихильників, які акцентують на його перевагах, та скептиків, котрі вбачають певні небезпеки при збереженні стабільних темпів економічного зростання. Останні наводять такі аргументи: для забезпечення економічного розвитку людство, з одного боку, використовує вичерпні природні ресурси і, з другого, – швидкими темпами нагромаджує відходи, які планета не зможе витримати.

Для забезпечення стабільних темпів економічного зростання важлива роль відводиться інституціям – специфічним суспільним утворенням, які мають вагомий вплив на процеси економічного зростання (політичні партії, профспілки, різноманітні громадські організації). На процес економічного зростання вони чинять опосередкований вплив. На нашу думку, діяльність цих інституцій сприяє об'єднанню населення, формуванню його активної громадянської позиції та економічної свідомості.

Суб'єктами (інституційними одиницями) ДСЕ є підприємства, установи та організації, діяльність яких безпосередньо забезпечують державні органи управління, і які перебувають у повній або частковій власності держави й функціонують з метою отримання прибутку або соціального ефекту та розв'язання загальнонаціональних або регіональних соціально-економічних проблем.

Можна визначити завдання, що їх покликаний виконувати державний сектор у сучасній економіці:

- забезпечення правових основ функціонування економіки, конституційних прав та свобод населення;
- сприяння досягненню країною соціально-економічної стабільності та високої ефективності національної економіки;
- забезпечення належного рівня національної безпеки країни;
- регулювання зовнішніх ефектів та «гідних потреб»;
- стимулювання науково-технічного прогресу;

– соціально-економічне програмування та планування основних параметрів розвитку національної економіки.

Виконання зазначених завдань здійснюється через механізм державного підприємництва та державного регулювання, які є головними функціями ДСЕ.

Рис. 1. Шляхи досягнення і результати економічного зростання

Економічна роль державного сектора у сучасній економіці полягає у максимально повному та якісному забезпеченні суспільства громадськими благами і виявляє тенденцію до зростання.

Дослідження теорії і практики функціонування державного сектора дозволило дістати наступних висновків. По-перше, об’єктивність існування і розвитку державного сектора економіки доводиться теорією і практикою його появи і подальшого розширення та поглиблення за умов сучасної економіки. Цей факт на ділі привів до реальної двоїстої її структури, тобто співіснування державного і недержавного (приватного, колективного) секторів економіки. По-друге, аналіз виявив функціонування чималої кількості моделей державного сектора, обумовлених сутністю ринкових моделей господарювання, а саме: американської і європейської (зокрема французької), японської і південнокорейської, а також тих, що мають соціальне спрямування або статус соціального ринкового господарства (СРГ). По-третє, аналіз

процесу формування ринкової економіки з точки зору тенденцій перетворення власності на прикладі окремих постсоціалістичних країн (Китай, західноєвропейські, Україна) дозволив визначити самостійні моделі державного сектору: еволюційно розвиваюча базис економіки, ліберально-градуалістська, ліберально-шокова. По-четверте, модель державного сектора України, що формується в структурі національного господарства, на практиці втрачає низку істотних системоутворюючих, функціонально-відтворювальних і соціально орієнтованих ознак, іманентно властивих суспільному сектору економіки розвинених країн світу. Державна власність виступає натеper не стільки інструментом і чинником економічного і соціального зростання, скільки полем силової гри по її захопленню і переділу, що здійснюється з порушеннями законодавчо встановлених процедур, наслідком чого стає поширення процесу розкрадання, корупції, прихованої приватизації, безкоштовного використання державного майна. Тому в основу законодавства з приводу визначення об'єктів державної власності повинно бути покладено такі критерії: чітке визначення майнових прав держави відносно сукупності об'єктів державної власності як частки національного багатства країни; правове закріплення решти об'єктів національного багатства країни за іншими суб'єктами власності (приватними, колективними, корпоративними і т. ін.); законодавче закріплення об'єктів муніципальної власності по регіонах країни; законодавче визначення суб'єктів власності щодо об'єктів, які знаходяться за кордоном.

Виходячи з викладеного, можна зробити висновок, що державний сектор економіки є єдиною, цілісною системою об'єктів державного господарства і суб'єктів державного господарювання в ринковій економіці, як її неминучий результат, з одного боку, і в цій своїй якості як сутнісна передумова її ефективного функціонування, з іншого боку.

Дослідження держави як повноправного суб'єкта підприємницької діяльності за ринкових умов господарювання через аналіз головних ознак підприємництва (здібності до підприємництва, ризик, відповідальність, суб'єкт права власності тощо) підтвердило цей висновок, а теорія і практика функціонування цього суб'єкта доводить його особливості, які полягають у тому, що, з одного боку, держава є власником і розпорядником суб'єктів і об'єктів державного підприємництва, з іншого боку, ці суб'єкти функціонують згідно законів ринку та складного механізму регулювання сучасної змішаної за суттю економіки (план і ринок). Головним призначенням державного підприємництва є поєднання економічної і соціальної ефективності (доцільності) власної діяльності. Проведений аналітичний огляд вихідних засад державного підприємництва дозволив здійснити певні висновки, які можна звести до наступних: державне підприємництво є однією з форм (напрямом) здійснення державою своєї економічної функції; критеріями

функціонування державного виробництва як підприємницької діяльності є не тільки економічний (прибутковість підприємства), а і соціальний ефект (суспільні цілі); суб'єктна структура державного підприємництва визначається тим, що діяльність держави з стратегічного управління державними підприємствами (функція владних органів) повинна бути відокремленою від поточного управління ними (функція суб'єкту господарювання); в рамках державного підприємництва стає реальністю злиття державних і приватних капіталів, оскільки інші режими державного виробництва для приватних інвесторів є непривабливими або недоступними за законодавством (хоча таке злиття є не завжди прийнятним з точки зору ефективного розвитку всієї національної економіки та інтересів всього суспільства); якщо на початку реформування економіки політика української влади в управлінні державним сектором була спрямованою на роздержавлення об'єктів державної власності і характеризувалася відсутністю стратегії розвитку державного підприємництва, то сьогодні вона повинна бути орієнтованою на створення умов його розширення і ефективного функціонування. Підприємницька інституціональна діяльність держави спирається на певні структури (інститути), упорядкування чи класифікація яких виходить з реального існування формальних і неформальних інститутів державного підприємництва. Виходячи з логіки інституціональної теорії, державне підприємництво можна визначити як інститут економічної системи, в рамках якого на основі державної власності забезпечується відтворення благ і послуг, орієнтоване не тільки на досягнення комерційних цілей, а й на вирішення ключових загальнонаціональних проблем. Дане визначення фіксує діалектичний взаємозв'язок двох рівноправних цілей: комерційної і загальнодержавної. Визначення державного підприємництва уточнює сутнісний зміст державного сектора економіки як структури, що суміщає норми суспільної і підприємницької діяльності.

Аналіз структури державного сектора економіки та його ефективності доводить, що, по-перше, структура цього сектора визначається як економічною структурою суспільства в рамках тієї чи іншої країни, так і економічною політикою влади; по-друге, ефективність державного сектора напряму залежить від його структури, оскільки саме структура державного сектора виявляє, які з галузей чи сфер діяльності є рентабельними, а які за визначенням не можуть бути такими, оскільки їх ефективність є соціальною, тобто визначається кінцевою потребою суспільства; ступінь ефективності державного сектора не можна оцінювати тільки через суто економічну ефективність, а слід враховувати (а) ту обставину, що державні суб'єкти господарювання беруть на себе ті з виробництв, котрі є за визначенням збитковими, (б) державні структури задовольняють соціально значимі потреби населення країни і загальний напрям економічного зростання.

Визначення масштабів державного сектора здійснено на основі врахування сукупності факторів: внутрішніх і зовнішніх умов функціонування національної економіки, позитивних і негативних факторів з точки зору їх впливу на державний сектор. Це означає, що непрямыми розрахунками можна одержати приблизні показники про масштаб цього сектора в кожній країні і кожного періоду, які можуть бути доповненими і скоригованими для України. Сукупність чинників являє собою стрижневу передумову розуміння необхідності аналізу і оцінки масштабів державного сектора для розробки нормативної бази визначення подальшого його поширення чи скорочення, а для України є орієнтиром подальшої приватизації і визначення пропорції між двома секторами економіки.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Гронтковська Г., Кухар О. Засоби реформування державного сектора економіки // Вісник Українського державного університету водного господарства та природокористування. Серія «Економіка». Випуск 6(19). – Рівне, 2003. – С. 9-16.
2. Головінов О. М. Державний сектор сучасної економіки: теоретико-методологічний аспект: монографія / О. М. Головінов. – Донецьк, 2010. – 396 с.
3. Длугопольський О. В. Теорія економіки державного сектора: навч. посібник / О. В. Длугопольський. – К.: Професіонал, 2007. – 592 с.
4. Панчишин С. Макроекономіка: навч. посіб. / С. Панчишин. – К.: Либідь, 2001. – 616 с.
5. Лютий І. О., Демиденко Л. М, Субботович Ю. Л. Бюджетна політика і стабільність соціально-економічного розвитку України / І. О. Лютий, Л. М. Демиденко, Ю. Л. Субботович // Фінанси України. – 2006. – № 10. – С. 3-12.

СЕКЦІЯ 2. СВІТОВЕ ГОСПОДАРСТВО І МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ

Борщ Л.М.

здобувач

Науково-дослідного центру індустріальних проблем розвитку

Національної академії наук України

м. Харків, Україна

ПЕРСПЕКТИВИ ОСВОЄННЯ ПРИРОДНОГО СЛАНЦЕВОГО ГАЗУ В СВІТІ

Споживання природного газу в світі постійно зростає (на 40% за останні 15 років) внаслідок легкості його використання, нижчою за ринкову ціну в енергетичному еквіваленті в порівнянні з нафтою (в 2014 р середня ціна імпортного природного газу в Німеччині склала 365 дол США / т.н.е., тоді як середньорічна спотова ціна нафти сорту Brent на світових біржах становила 798 дол США / т.н.е.) і більш високою екологічної чистоти в порівнянні з вугіллям (при спалюванні вугілля утворюються величезні пилові викиди, що підлягають похованню шлаки і більш високі викиди сірки). У той же час даний вид ресурсів є найбільш дефіцитним по запасах: в енергетичному еквіваленті доведені запаси природного газу в світі становлять 39% від запасів вугілля і 70% від запасів нафти [1]. При існуючому обсяг видобутку цих вистачить тільки на 54 роки.

Науковим підґрунтям для цього дослідження виступали праці праці Адміністрації енергетичної інформації США [2], Deutsche Bank [3], а також праці вітчизняних дослідників, зокрема Кизима М. О., Лелюка О. В. [4], що дали змогу систематизувати узагальнити досвід окремих країн світу по відношенню до проектів нетрадиційного газовидобутку.

Метою цієї публікації є оцінка економічних перспектив розвитку видобутку нетрадиційного природного газу в окремих країнах, які мають технічно видобувні його запаси.

Вищеперераховані обставини ініціювали підвищений інтерес світової спільноти до успіхів США в видобутку природного сланцевого газу. За даними досліджень Адміністрації енергетичної інформації (АЕІ) США потенційні геологічні запаси цього виду вуглеводнів знайдені в 46 країнах світу і становлять понад 930 трлн куб. м, тоді як технічно видобуті запаси становлять всього 214 трлн куб. м (табл. 1).

Рейтинг ТОП-10 країн світу за технічно видобувними запасами природного сланцевого газу (складено за даними [2])

Країна	Технічно видобувні запаси природного сланцевого газу, трлн куб.м	Частка країни в загальному обсязі запасів природного сланцевого газу, %	Рейтинг
Китай	31,6	14,8	1
Аргентина	22,7	10,6	2
Алжир	20	9,3	3
США	17,6	8,2	4
Канада	16,2	7,6	5
Мексика	15,4	7,2	6
Австралія	12,1	5,7	7
Південна Африка	11	5,1	8
Росія	8,1	3,8	9
Бразилія	6,9	3,2	10
Сума ТОП-10 стран	161,6	75,5	-
Україна	3,64	1,7	15
ВСЬОГО	214,1	100	-

Отже, технічно видобувні запаси природного сланцевого газу перевищують доведені запаси традиційного на 14%. Однак, ці запаси є потенційними, обсяги геологічних запасів природного сланцевого газу підраховані на основі кабінетних досліджень виходячи з аналізу публічної і приватної інформації щодо глибини залягання, тиску, температури, пористості, термічної зрілості і чистої органічної товщини сланцевих колекторів. При цьому технічно видобувні запаси визначено експертним шляхом на основі суб'єктивного присвоєння коефіцієнтів ефективності вилучення газу (методологія оцінки запасів АЕІ США [2]). Для більш точної їх оцінки необхідно проводити розширені геолого-розвідувальні роботи з використанням широкого переліку методів: від сейсморозвідки до глибокого буріння пошукових свердловин.

Однак, наразі більш повні оцінки відсутні, відтак визначити перспективи розгортання сланцевої революції в інших країнах світу, окрім США, визначатимуться виходячи з цих даних.

Для визначення економічної доцільності видобутку природного сланцевого газу в інших країнах світу було проведено кластерний аналіз агломеративними та ітеративними методами. В якості критерії кластеризації було обрано такі параметри, як:

1) співвідношення нетрадиційних до традиційних запасів природного газу (Н/Тр);

2) енергетична залежність країни від імпорту природного газу (ЕнЗ);

3) питома вага зрідженого природного газу в загальному обсязі його імпорту (ЗПГ/Імп).

Проведено дослідження дозволило виділити 5 кластерів, за якими визначено перспективи освоєння природного сланцевого газу (табл. 2).

Таблиця 2

**Перспективи видобутку природного сланцевого газу (ПСГ)
за країнами світу**

Клас-тера	Склад об'єктів кластера	Якісна характеристика кластера	Середні характеристики кластера		
			ЕнЗ, %	Н/Тр, разів	ЗПГ/Імп, %
1	Індія, Чілі, Іспанія, Китай, Бразилія, Аргентина, Туреччина, Великобританія, Мексика, Франція	Країни, що мають незначні доведені традиційного та значні запаси нетрадиційного ПГ, середній рівень енергетичної залежності від імпорту, в поставках якого домінує ЗПГ	55	40	52
2	Колумбія, Венесуела, Румунія, Єгипет, Пакістан, Україна, Туніс, ОАЕ, Таїланд, Австралія, Польща	Країни, що мають скудні запаси традиційного та значні запаси ПСГ, характеризуються помірним рівнем енергетичної залежності від його імпорту, поставки якого здійснюються переважно трубопроводами	34	5	2,6
3	Південна Африка, Чад, Молдова, Швеція, Парагвай	Країни, що майже не мають доведених традиційних запасів ПГ, характе-	94	1700	0

		ризуються високим рівнем енергетичної залежності, поставки його здійснюються виключно трубопроводами			
4	Уругвай, Литва, Монголія, Болгарія, Німеччина, Йорданія, Марокко, Західна Сахара	Країни, що мають незначні запаси як традиційного, так і ПСГ, високий рівень енергетичної залежності від його імпорту, поставки якого здійснюються виключно трубопроводами	94	128	0
5	Болівія, Казахстан, Індонезія, Австралія, Лівія, Алжир, Оман, Росія, Данія, Нідерланди, Канада	Країни, що мають як значні запаси традиційного так і ПСГ, виступають в якості його експортерів, в структурі імпорту яких ЗПГ займає незначну частку	-130	5	0,4

За результатами дослідження визначено, що найбільші перспективи щодо розбудови проектів з видобутку природного сланцевого газу матимуть об'єкти 1-го кластера, до якого входять такі країни як: Індія, Чілі, Іспанія, Китай, Бразилія, Аргентина, Туреччина, Великобританія, Мексика, Франція – оскільки вони мають великі технічно видобувні поклади ПСГ при незначному обсязі доведених запасів традиційного, а рівень енергетичної залежності від його імпорту є помірно високим, тоді як в структурі його зовнішніх поставках переважає дорогий ЗПГ. Сумарний обсяг технічно видобувних запасів природного сланцевого газу країн цього кластеру складає 82,3 трлн куб. м.

До 2-го кластеру віднесено 11 країн, серед яких є і Україна, які мають високу потребу в національному господарстві в природному газі, які наразі задовольняються переважно за рахунок імпорту. Великі технічно видобувні запаси природного сланцевого газу обумовлюють перспективи його освоєння, однак економічна доцільність залежатиме від цін на трубопровідний природний газ на відповідних регіональних ринках. Обсяг технічно видобувних запасів краї цього кластеру складає 41,2 трлн куб. м.

До 3-го кластера віднесено 5 країн, які мають незначні запаси природного сланцевого газу, однак за відсутності доведених запасів традиційного та вкрай високої енергетичної залежності від його імпорту, перспективність нетрадиційного газовидобутку визначатиметься динамікою цін на трубопровідний природний газ. Обсяг технічно видобувних запасів краї цього кластеру складає 16,1 трлн куб. м.

До 4-го кластера входять 9 країн, які також характеризуються високою енергетичною залежністю, однак потенційні технічно видобувні запаси природного сланцевого газу значно малі для актуалізації перспектив його освоєння в цих країнах. Обсяг технічно видобувних запасів краї цього кластеру складає 8,6 трлн куб. м.

До 5-го кластеру віднесено 11 країн, які є експортерами традиційного природного газу в світі, тому значні запаси нетрадиційного є нерентабельними для розробки у порівнянні із традиційним. Обсяг технічно видобувних запасів краї цього кластеру складає 65,9 трлн куб. м.

Відтак, можливо попередньо визначити можливість розгортання сланцевої революції лише в 26 країнах світу (кластерах 1-3), при цьому потенційні економічно видобувні запаси становлять 139,6 трлн куб. м, тобто 65% від технічно видобувних та 15% від геологічних.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. BP Statistical Review of World Energy 2015 [Електронний ресурс] / British Petroleum. – Режим доступу: <https://www.bp.com/content/dam/bp/pdf/energy-economics/statistical-review-2015/bp-statistical-review-of-world-energy-2015-full-report.pdf>
2. Technically Recoverable Shale Oil and Shale Gas Resources [Електронний ресурс] / US Energy Information Administration. – Режим доступу: https://www.eia.gov/analysis/studies/worldshalegas/archive/2013/pdf/fullreport_2013.pdf
3. From Shale To Shining Shale. A primer on North American natural gas shale plays [Електронний ресурс] / Deutsche Bank. – Режим доступу: <http://www.renewwisconsin.org/pdf/shaletoshiningshale.pdf>
4. Кизим М. О. Нетрадиційний природний газ у світі та Україні: запаси та перспективи видобутку: монографія / М. О. Кизим, О. В. Лелюк. — Х.: ВД «ІНЖЕК», 2012. – 156 с.

Зеліч В.В.

*кандидат економічних наук,
доцент кафедри міжнародного бізнесу,
логістики та менеджменту
Ужгородського національного університету*

Крупчинський А.І.

*студентка
Ужгородського національного університету
м. Ужгород, Україна*

ГЛОБАЛЬНІ ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Необхідність пошуку шляхів розв'язання глобальних проблем людства породжена тими реальними загрозами, які виникли перед світовим співтовариством, їх небезпечний характер для подальшого існування людства та пошук шляхів розв'язання настановлює на висновки. Глобальну рівновагу людство може свідомо спроектувати так, щоб мінімізувати негативні наслідки свого існування на Землі. У зв'язку з цим слід окреслити основні шляхи розв'язання глобальних проблем. Теоретичною основою дослідження є праці закордонних вчених В. Леонт'єва, Я. Тинбергена, Э. Пестеля, Д. Медоуза, М. Месаровича та інших., у яких втілено інтегрований екологоекономічний підхід до категорій добробуту, ефективності громадського виробництва, продуктивності громадського праці та іншим соціально-економічним явищам і процесам.

1. Раціональне використання ресурсів

Шляхи розв'язання таких глобальних проблем першої групи, як екологічна, паливно-енергетична та сировинна пов'язуються зі швидким розвитком і використанням основних видів відновлюваної енергії (сонячна, вітрова, океанічна та гідроенергія річок); структурними змінами у використанні існуючих невідновлюваних видів енергії: зростання частки вугілля в енергобалансі національних економік та зменшення газу і нафти, адже запасів останніх на планеті значна менше, а їх цінність для хімічної промисловості набагато більша.

Глобальний характер проблем економіки матеріальних та енергетичних ресурсів потребує реалізації різноманітних заходів як на національному, так і на міжнародному рівнях. Найбільш суттєвими серед них є обмін інформацією, науково-технічне співробітництво, розвиток обміну новими енерго- і матеріалозберігаючими технікою та технологіями. Це позитивно вплинуло б на використання енергії і сировини. В цьому ж напрямку вплинуло б на розв'язання сировинної та енергетичної проблеми усунення тих причин, які їх породжують. Серед них слід виокремити такі:

- забезпечення національних економік паливом і сировиною здійснюється в основному через їх експорт;
 - відбувається постійне порушення зовнішньоекономічних сировинних зв'язків, що являє собою основну суперечність сировинної проблеми;
 - нестійкість попиту і пропозиції, наявність періодів надлишку і дефіциту сировини, стрибкоподібне коливання світових цін;
 - суперечності між країнами щодо експорту та імпорту сировини.
- Сировинна та енергетична проблеми є надто гострими для України [1].

Насамперед це стосується постачання нафти, газу, вугілля, деревини, кольорових металів тощо. З іншого боку, українське виробництво є надто енерго- і матеріаломістким. Так, на 1 дол. ВВП в Україні споживається електроенергії в чотири рази, а металу в два рази більше, ніж у середньому в західноєвропейських країнах.

2. Екологічні проблеми

Серед інших шляхів розв'язання цих проблем доцільними є розробка усіма країнами світу сукупності конкретних заходів дотримання екологічних стандартів. Йдеться про стандарти чистоти повітря, водних басейнів, раціонального споживання енергії, підвищення ефективності енергетичних систем; необхідне також вивчення запасів усіх ресурсів у країнах світу з використанням найновітніших досягнень НТР; розширення у країнах, що розвиваються, власного сировинно-переробного виробництва; припинення вирубування лісів, особливо тропічних, забезпечення раціонального лісокористування; формування екологічного світогляду, що створило б можливість для розгляду всіх економічних, політичних, юридичних, соціальних, ідеологічних, національних, регіональних, кадрових питань як у межах окремих країн світу. Позитивний вплив на розв'язання екологічних проблем мала б комплексна розробка законодавства про охорону довкілля, в т. ч. про відходи, проведення науково-дослідних робіт у цій сфері, поширення передового досвіду щодо збереження природного середовища. Країни-члени ООН підписали ряд договорів та угод, котрі можуть і повинні створити основу для довгострокових глобальних рішень. Три договори стали результатом так званої «Екологічної конференції в Ріо» – з питань зміни клімату, збереження біорізноманіття та опустелювання [2].

3. Соціальні проблеми

Складним є комплекс проблем, який виникає у сфері розвитку людини та суспільства, що суттєво впливають на біологічні і соціальні аспекти відтворення не тільки робочої сили, але й людської популяції взагалі.

Серед них – ліквідація зубожіння, голоду, хвороби, безробіття і неграмотності, які охоплюють великі зони сучасного світу. Нині у світі більше голодуючих, ніж будь-коли в історії людства. Бідність, зубожіння, безробіття, соціально-економічна відсталість характерні насамперед для

країн, що розвиваються, де мешкає майже 2/3 населення планети, що дає підстави цю глобальну проблему зарахувати до проблем подолання відсталості цих країн [3].

Значні масштаби зубожіння та соціально-економічної відсталості країн, що розвиваються викликають сумніви у можливості вести мову про нормальний розвиток і прогрес світової спільноти, коли переважна частина жителів планети опинилася за межею існування. Основними шляхами розв'язання глобальних проблем країн, що розвиваються, є такі: – здійснення системи заходів, спрямованих на забезпечення динамічного соціально-економічного розвитку цих країн у науково-технічній і соціально-економічній сферах; – формування нового світового порядку, який би гарантував реальну допомогу країнам, що розвиваються, у вирішенні їхніх проблем; – істотне трансформування у межах світового господарства механізму ціноутворення на природні ресурси шляхом відходу від їх визначення гігантськими ТНК, що контролюють природні багатства країн, що розвиваються; – нарощування випуску готової продукції цими країнами, що дало б змогу навіть за існуючої кон'юнктури на світовому ринку значно збільшити доходи від експорту; – надання економічно розвинутими державами світу країнам, що розвиваються, значних фінансових, людських, технічних та інтелектуальних ресурсів для розвідування і розробки природних ресурсів, їх переробки, транспортування та реалізації за трансформованими цінами з метою збільшення валютних доходів, встановлення ними економічного суверенітету над цими ресурсами.

Зазначені кошти спрямувати на інтенсивний розвиток сільського господарства, подолання його нераціональної монокультури. З цією метою у 2000 р. країни-члени ООН ухвалили «Цілі розвитку для нового тисячоліття», а з 2002 р. – «Монтерейський консенсус», в якому обумовлюються конкретні зусилля триразового збільшення допомоги найбільш біднішим регіонам світу для забезпечення міжнародної мети: підвищення обсягу зовнішньої допомоги до рівня 0,7% від сукупного ВВП заможних країн; – здійснення прогресивних аграрних перетворень у сільському господарстві цих країн та ліквідація неоколоніальних форм господарювання в цій галузі [5].

Глобальні проблеми людства неможливо вирішити одномоментно зусиллям окремих країн. Тому потрібний єдиний міжнародний механізм їх розв'язання і регулювання, мобілізація ресурсів усіх країн світу, визначення міжнародних правових та економічних норм цього регулювання. Джерелами ресурсів та засобами розв'язання глобальних проблем у нинішніх умовах виступають: – офіційна допомога з боку економічно розвинених країн країнам, що розвиваються; – іноземні приватні інвестиції; – застосування економічних важелів управління якістю довкілля; – об'єднання зусиль усіх країн світу для розв'язання

глобальних проблем; – збільшення витрат держав світового співтовариства на подолання насамперед екологічної кризи; – посилення відповідальності країн світового співтовариства за збереження природи; – стимулювання виробництва таких зразків транспортних засобів, техніки, які б не завдавали шкоди довкіллю, забезпечували економію всіх паливно-енергетичних ресурсів. Складність розв'язання глобальних проблем сучасності не означає, що світова спільнота не усвідомлює згубної небезпеки їх ігнорування, потреби комплексного міждержавного підходу до їх вирішення.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Хомюк Н. Л. Сутність та раціональне використання земельних ресурсів / Хомюк Н. Л. // Економіка природокористування та екологізація навколишнього середовища. – 2013. – № 45(1). – С. 143-145.
2. Тарасова В. В. Екологізація економіки та екологічність виробництва в регіонах України / Тарасова В. В. // Економіка природокористування та екологізація навколишнього середовища. – 2013. – № 45(1). – С. 128-133.
3. Внучко С. М. Глобальні проблеми сучасності: причини виникнення та шляхи їх розв'язання / Внучко С. М. // Теорія і методологія політичної науки. – 2013. – С. 97-98.
4. Кулішов В. В. Сучасні проблеми глобальної економіки / Кулішов В. В. // Інноваційна економіка. – 2013 – № 41. – С. 8-10.
5. Хаустова В. Є. Теоретичні аспекти виникнення та розвитку кризових явищ в економіці / Хаустова В. Є. // Проблеми економіки. – 2011. – № 4. – С. 13-23.

Самодина Я.А.

студентка

Херсонського національного технічного університета

Фомишин С.В.

кандидат економічних наук,

професор кафедри внешнеэкономической деятельности

Херсонського національного технічного університета

г. Херсон, Україна

ИННОВАЦИИ В СИСТЕМЕ МИРОВОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО РОСТА

В условиях глобализации и выхода экономики на постиндустриальный уровень развития инновации превращаются в важнейший фактор конкурентоспособности. Инновации как фактор экономического роста представляют информационно и технически осознанную потребность количественно-качественной трансформации национальной модели хозяйствования. По новому рейтингу инновационных стран издания

«Bloomberg» в 2016 году первое место заняла Республика Корея общая оценка которой 91,31; второе – Германия 85,54; третье – Швеция 85,21; четвертое – Япония 85,07; пятое – Швейцария 84,96; шестое – Сингапур 84,54; седьмое – Финляндия 83,80; восьмое – США 82,84; девятое – Дания 81,40; десятое – Франция 80,39. Результаты ежегодного исследования «Глобального инновационного индекса» – рейтинг стран, подсчитанный на основе данных в шести категориях: научно-исследовательская деятельность, образование, научные кадры, высокотехнологические компании, производство и патенты [1].

По категории «Исследования и разработки» в Топ-5 вошли Южная Корея, Израиль, Финляндия, Швеция, Япония. Первое место заняла Южная Корея: интенсивные технологические исследования, проводимые корейскими компаниями модернизировали ее экономику.

По категории «Производство» в Топ-5 вошли Швейцария, Ирландия, Сингапур, Германия, Австрия. По категории «Высокотехнологические компании» в Топ-5 вошли США, Китай, Япония, Южная Корея, Канада. По категории «Высшее образование» в Топ-5 вошли Южная Корея, Россия, Финляндия, Израиль, Украина (исследователи определяют уровень образования работников на основе четырех факторов: процент населения студенческого возраста с высшим образованием, процент рабочей силы с высшим образованием, годовой выпуск инженеров и специалистов в новых отраслях науки на тысячу кадров, годовой выпуск специалистов в сфере науки и техники на тысячу выпускников вузов). По категории «Научные кадры» в Топ-5 вошли Финляндия, Исландия, Дания, Израиль, Сингапур. По категории «Патенты» в Топ-5 вошли Южная Корея, Япония, Китай, США, Германия [2].

В условиях глобализирующейся экономики качество инноваций имеет большое значение. Создание первоклассных университетов и инвестирование средств в исследовательскую деятельность являются крайне важными факторами для того, чтобы продолжать занимать лидирующие позиции в глобальной гонке за успешные инновации. Сегодня группа из 25 стран с наиболее высоким рейтингом (все они являются странами с высоким уровнем дохода) в целом остается неизменной по сравнению с предыдущими изданиями доклада, что свидетельствует о том, что показатели лидеров трудно превзойти.

Инновации являются константным условием социально-экономических систем во всех проявлениях функционирования ее иерархических уровней и структур. Большинство экономистов связывает качественный экономический рост с применением более совершенных факторов производства и технологий. Такой рост осуществляется не за счет увеличения объемов затрат ресурсов, а за счет роста их отдачи. В его основе лежит все то, что позволяет качественно усовершенствовать как сами факторы производства, так и процесс их использования. Источником

высокого качества роста является преобладание в структуре его факторов инноваций. Вклад инновационного фактора, по расчетам американского экономиста Э. Денисона, в экономический рост развитых стран составляет около 2/3. Повышение доли инноваций в структуре факторов экономического роста и увеличение потенциального выпуска характеризуют переход к качественному экономическому росту.

Мировой опыт показывает, что для того, чтобы экономический рост был долгосрочным, а позитивные тенденции не прекратились, они должны быть серьезно обеспечены не только соответствующей инвестиционной и инновационной деятельностью, но так же подкреплены активной промышленной политикой, направленной на создание сильной финансовой системы, выработку целостной отраслевой политики на основе определения приоритетных отраслей производства.

Одной из основных составляющих научно-технического прогресса является изучение и практическое использование особенностей инновационной деятельности, факторов, обеспечивающих активность в данном направлении экономического развития, а также организационных структур, поддерживающих и регулирующих процесс инноваций. Инновации являются одним из важнейших факторов достижения качественного экономического роста в современной экономике.

СПИСОК ЛИТЕРАТУРЫ:

1. Рейтинг самых инновационных стран [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://svspb.net/novosti/rejting-innovatsionnyih-stran/>
2. Какие страны являются лидерами инноваций – исследование [Электронный ресурс] – Режим доступа: <https://vc.ru/p/global-innovation-index-2015>

СЕКЦІЯ 3. ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

Авраменко О.І.

*старший викладач кафедри обліку, аналізу і аудиту
Кременчуцького національного університету
імені Михайла Остроградського*

Мирошніченко К.О.

*студентка
Кременчуцького національного університету
імені Михайла Остроградського
м. Кременчук, Полтавська область, Україна*

ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ В ГАЛУЗІ ЛЕГКОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ УКРАЇНИ

Легка промисловість це важлива складова економіки України, її зростання може позитивно позначитися на економічних показниках країни, але легка промисловість на сьогоднішній день перебуває у незадовільному стані. Частка обсягу реалізованої продукції підприємств легкої промисловості є незначною у загальному підсумку продукції вітчизняної промисловості і складає 0,7-0,8%, що зумовлено низкою проблем, характерних для легкої промисловості.

Метою роботи є виявлення проблем сучасного стану легкої промисловості та пошук шляхів їх усунення.

Легка промисловість в Україні має достатньо великий потенціал. Вона є дуже важливою галуззю народного господарства. Легка промисловість включає в себе 17 підгалузей: швейну, хутрову, текстильну, шкіряну, галантерейну та ін. Легка промисловість пов'язана з багатьма галузями та обслуговує весь господарський комплекс України.

В Україні приватна власність найбільше розповсюджена в тих сферах, де була «продуктивна ніша» для стабільного і стійкого розвитку малого і середнього бізнесу. В перехідній економічній системі України такими сферами стали сфера послуг і легка промисловість [1].

У галузі станом на 2014 р. працювало 3022 підприємств, із них: у текстильній промисловості – 639, виробництві готового одягу та хутра – 1964, виробництві шкіри та шкіряного взуття – 419 [3].

Сьогодні 97,9% підприємств легкої промисловості знаходяться у приватній власності. Така висока питома вага розвитку недержавних форм

власності в комплексі – результат ефективної взаємодії великого, середнього і малого бізнесу.

Кризовий стан легкої промисловості обумовлений наявністю цілої низки серйозних проблем. Серед базових проблем галузі спеціалісти виділяють наступні:

- висока собівартість вітчизняних товарів легкої промисловості;
- недостатня купівельна спроможність населення;
- недостатня інвестиційна та інноваційна діяльність;
- АТО на сході країни [1].

Для покращення стану легкої промисловості необхідно провести певні заходи:

– Удосконалити та оновити виробничий потенціал, замінити фізично зношене та застаріле обладнання, автоматизувати процеси виробництва та привести підприємство у відповідність до сучасних вимог та норм, тобто модернізація виробництва.

– Технічне переозброєння: комплекс технічно-організаційних заходів щодо підвищити техніко-економічний рівень окремих виробництв, цехів і ділянок, частково перебудувати і розширити існуючі об'єкти, посилити конкурентоздатність позицій підприємств на ринку за рахунок якісного поліпшення продукції (робіт, послуг) і розширення номенклатури.

– Провести капітальне будівництво на підприємстві, тобто частково переустаткувати та перебудувати виробництво, що є реконструкцією структурних складових підприємства.

– Реструктуризація: значні перетворення структури виробництва та організації управління в межах підприємства, зміни організаційної структури, системи управління в цілому, зміна організаційної стратегії, перепрофілювання виробничих підрозділів, впровадження сучасних систем аналітичної обробки даних і автоматизованих експертних систем прийняття рішень [2].

Таким чином, на підставі проведеного дослідження можна зробити висновок, що, будучи однією з найважливіших складових української економіки легка промисловість має певні проблеми. Для їх вирішення необхідно провести низку заходів щодо покращення її стану, серед яких: реконструкція структурних підрозділів, модернізація, реструктуризація та інші.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Фаріон Н. О. Сучасний стан легкої промисловості України: проблеми та шляхи їх вирішення / Н. О. Фаріон. // Ефективна економіка. – 2015.
2. Савіна С. С. Концепція механізму інноваційного розвитку підприємств легкої промисловості / С. С. Савіна. // Ефективна економіка. – 2015.
3. Україна у цифрах у 2014 році / Статистичний збірник за редакцією Жук І. М. // Державна служба статистики України – Київ – 2015 р. // Електронний ресурс: www.ukrstat.gov.ua

Бегун Т.Ю.

студентка

Херсонського національного технічного університету

Науковий керівник: Фомішина В.М.

доктор економічних наук, професор,

завідувач кафедри зовнішньоекономічної діяльності

Херсонського національного технічного університету

м. Херсон, Україна

ОСОБЛИВОСТІ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ІМІДЖУ УКРАЇНИ

На теперішній час проблема інвестиційного іміджу в Україні стоїть дуже гостро. Економіка України значно відстає від розвинених країн і не є конкурентоспроможною на міжнародній арені. Позиціонування України як держави, відкритої та цікавої для міжнародних інвесторів може значно покращити загальний бренд країни, що відобразиться на рівні комфорту умов для ведення бізнесу та добробуту населення.

Спираючись на дослідження українських та зарубіжних вчених постає об'єктивна необхідність у покращенні стану інвестиційної діяльності, яка, у свою чергу, вимагає спрямування інвестиційних ресурсів, у тому числі, іноземних на розвиток конкурентоспроможних підприємств та покращення інвестиційного іміджу держави. Інвестиційний імідж України – це сприяння економіки України та її інвестиційного клімату керівниками транснаціональних корпорацій, інвестиційними фондами, міжнародними діловими засобами масової інформації та діловим світом загалом.

В світовому просторі кожного року компанією BDO створюється рейтинг інвестиційної привабливості країн світу. Україна за 2015 рік піднялася на 20 позицій та зайняла 89 місце і входить до переліку країн, що показали найкраще зростання за рік, нарівні з Білоруссю і Латвією. У 2014 році наша країна займала 109 місце [1].

Результати інвестиційної діяльності свідчать, що Україна залишається привабливою для іноземних інвестицій, проте вона є недостатньо інтегрованою у світове господарство, тому порушення стабільності на зовнішніх ринках залишає свій слід на внутрішніх процесах в Україні. Основними перешкодами для залучення ПІІ в Україні, як стверджують експерти, є бюрократичні обмеження, корупція, мінливість економічного і політичного клімату, високі податки, недосконала правова система.

З метою консолідації зусиль українського бізнесу у формуванні кращої репутації для України, в Американській торгівельній палаті було створено робочу групу. Метою діяльності групи є напрацювання і надання рекомендацій українському уряду з боку бізнесу щодо формування довгострокової інформаційної політики.

З метою збільшення надходжень ПІІ український уряд створив Центр іноземних інвестицій, який повинен аналітично й організаційно підтримувати інвестиційну діяльність в Україні. Його успішна робота повинна базуватися на усвідомленні таких негативних моментів: стагнації ринку внутрішніх інвестицій; нестабільній, непослідовній і непередбачуваній законодавчій базі; зниженні нагромаджень; диференціація доходів і матеріального забезпечення, соціального розташування; росту безробіття [4, с. 324].

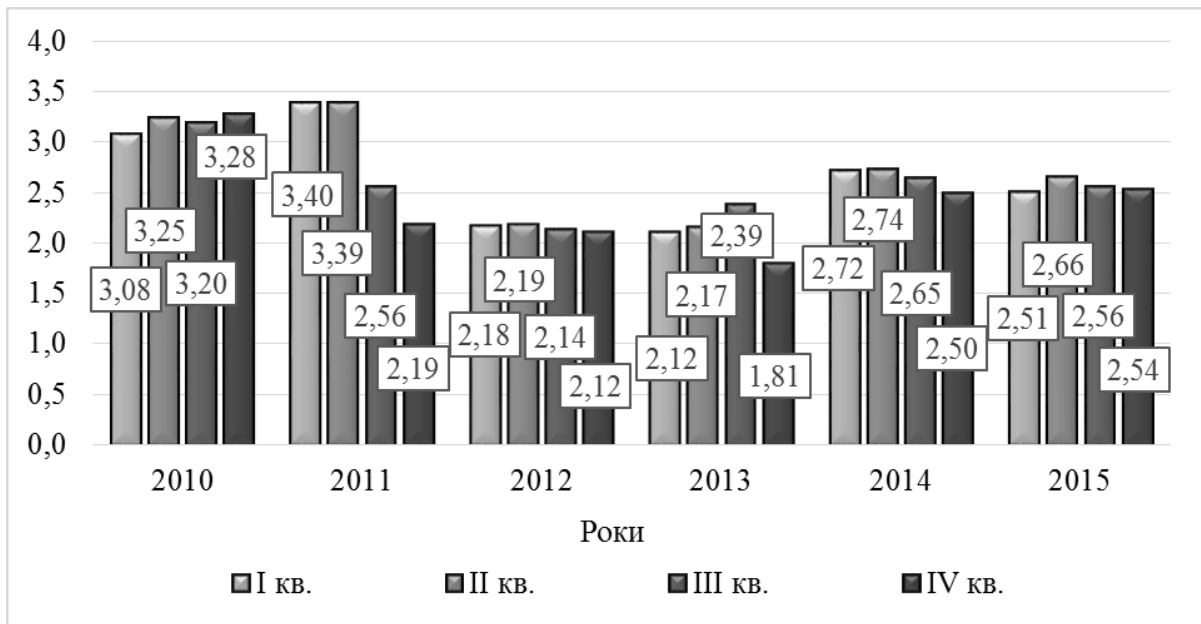

Рис. 1. Індекс інвестиційної привабливості України в 2010-2015 рр. за даними СБА

Виходячи з наведених даних, з 2010 по 2015 роки найвищий рівень індексу інвестиційної привабливості спостерігається в I кварталі 2011 року – 3,43, найнижчий в IV кварталі 2013 року – 1,81, проте в III кварталі 2015 року індекс набув значення 2,56. Згідно з методикою Європейської Бізнес-Асоціації рівень індексу інвестиційної привабливості України на сьогодні, навіть, не досягає нейтрального значення.

У секторальному розрізі інвестори високо оцінюють перспективи інвестицій у сферу ІТ (146,2 пункту) і сільське господарство (136,2 пункту). Привабливість інвестицій у промисловість перебуває на нейтральній позначці (100), тоді як істотно зросла оцінка перспектив сектора торгівлі та послуг, перевищивши позначку «100» вперше з червня минулого року і досягнувши 107,7 пункту [2].

Інвестиційний імідж України характеризується своєю неоднорідністю, тому інвестиційну політику щодо його покращення треба проводити виходячи з можливостей і потреб розвитку кожного регіону. На Заході ефективним може бути розвиток сфери туризму та санаторно-оздоровчих комплексів. На території, забрудненої внаслідок аварії на ЧАЕС –

здійснення комплексних заходів з її екологічного, соціального та економічного відродження.

Не дивлячись на стабільне розширення інвестиційного попиту, сьогодні в Україні склалася ситуація, при якій найбільш привабливими для іноземних інвесторів є такі види економічної діяльності, які не належать до високотехнологічних і не виступають основними чинниками інноваційного розвитку країни. Тому виведення країни з кризи, перехід її економіки до економічного зростання є складною багатоманітною проблемою, що потребує об'єднання зусиль усіх учасників інвестиційної діяльності, у тому числі, й втручання держави.

Іноземний капітал може неоднозначно впливати на національну економіку: з одного боку, при правильному використанні іноземних інвестицій країна швидше долає кризу, інтегрується у світову економіку: з іншого – залучення іноземного капіталу призводить до певних зобов'язань, створює різні форми залежності країни і позичальника від кредитора. Через це багато країн надають переваги інвестиціям у вигляді технічної допомоги, спрямованої на поглиблення використання власних ресурсів, підвищення кваліфікації національних кадрів і т. ін. [3, с. 305].

Державною стратегією розвитку України повинно стати стимулювання зростання інвестиційних витрат приватного сектору економіки. Інвестиції слід направити, перш за все, на відтворення капіталу в реальному секторі економіки, на розвиток інноваційних галузей, котрі б сприяли інтегруванню України у світове співтовариство.

Для позитивного розвитку інвестиційного іміджу держави необхідно, щоб сформувалася така економічна репутація України, яка насправді стане важливим чинником дотримання стратегічного курсу забезпечення захисту її національних інтересів в умовах конкурентної боротьби на міжнародній інвестиційно-інноваційній арені в цілому. Україну повинні визнавати як надійного й передбачуваного партнера. Внутрішня політична стабільність, поступальний розвиток економіки – це основа для формування позитивного інвестиційного іміджу України.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Інвестиційний клімат в Україні [Електронний ресурс] // [Режим доступу]: <http://mfa.gov.ua>
2. Інтерес закордонних інвесторів до України знизився – дослідження [Електронний ресурс] // [Режим доступу]: <http://economics.unian.ua>
3. Фомішин С. В., Рибчук А. В., Румянцев А. П., Гудзь П. В. та ін. Міжнародна економіка: Навчальний посібник / С. В. Фомішин, А. В. Рибчук, А. П. Румянцев, П. В. Гудзь та ін.; за ред. С. В. Фомішина – Львів:, Новий світ – 200. – 2011. – 446 с.
4. Фомішин С. В. Правові основи міжнародної економічної діяльності: Навч. Посіб. / Фомішин С. В., Шутак І. Д. – Київ: Кондор, 2009. – 454 с.

Гаража О.П.
доцент кафедри управління земельними ресурсами
та кадастру
Харківського національного аграрного університету
імені В.В. Докучаєва
м. Харків, Україна

ВАРТІСТЬ ТА ЇЇ ВИДИ В ЕКСПЕРТНІЙ ГРОШОВІЙ ОЦІНЦІ ЗЕМЕЛЬ

Згідно Земельного Кодексу, Закону України «Про оцінку земель» в Україні існує три види оцінки земель: бонітування, економічна оцінка, грошова оцінка (нормативна та експертна), які є складовими частинами Державного земельного кадастру і входять до поняття кадастрової оцінки (табл. 1).

Таблиця 1

Класифікація понять у сфері оцінки земель

№	Вид оцінки	Тлумачення
1	Оцінка	встановлення абсолютної або порівняльної цінності об'єкта
2	Оцінка майна	це процес визначення вартості на дату оцінки за процедурою, встановленою нормативно-правовими актами, і є результатом практичної діяльності суб'єкта оціночної діяльності [6]
3	Оцінка землі	це єдиний процес визначення порівняльної цінності земель за природною й економічною родючістю та їх місцеположенням [7]
4	Кадастрова оцінка	це сукупна оцінка правового стану, господарського використання, якісних та кількісних показників території за відповідними властивостями, певним цільовим та господарським використанням, формою власності чи користування [8]
5	Бонітування	це порівняльна оцінка якості ґрунтів за їх основними природними властивостями, які мають сталий характер та суттєво впливають на врожайність сільськогосподарських культур, вирощуваних у конкретних природно-кліматичних умовах [2]
6	Економічна оцінка	це оцінка землі як природного ресурсу і засобу виробництва в сільському і лісовому господарстві та як просторового базису в суспільному виробництві за показниками, що характеризують продуктивність

		земель, ефективність їх використання та дохідність з одиниці площі [2]
7	Грошова оцінка	збалансована система правових, економічних, соціальних процедур з визначення найбільш вірогідної вартості об'єкта оцінки (у т.ч. земельної ділянки) для встановлених потреб згідно з існуючими умовами використання на певну дату [9]
8	Нормативна грошова оцінка	нормативна грошова оцінка земельних ділянок – капіталізований рентний дохід із земельної ділянки, визначений за встановленими і затвердженими нормативами [2]
9	Експертна грошова оцінка	експертна грошова оцінка земельних ділянок – результат визначення вартості земельної ділянки та пов'язаних з нею прав оцінювачем (експертом з питань оцінки земельної ділянки) із застосуванням сукупності підходів, методів та оціночних процедур, що забезпечують збір та аналіз даних, проведення розрахунків і оформлення результатів у вигляді звіту [2]

** узагальнено автором на основі джерел [2; 6; 7; 8; 9]*

Оцінка вартості земельної ділянки є економічним поняттям, а власність на земельну ділянку – юридичним (рис. 1).

Головне місце в системі оцінки займає поняття вартості. В загальному понятті вартість – це уречевлена в продукті (певній цінності) суспільна праця (час, сили, знання, досвід тощо) [1, с. 121]. Коли виготовлений продукт стає товаром і приймає участь у суспільних відносинах з товарообігу, то вартість товару набуває грошового виразу. В поняття вартості в системі оцінки входить вартість – еквівалент цінності об'єкта оцінки, виражений у ймовірній сумі грошей [2]. В процесі проведення оцінки земельної ділянки на певну дату оцінки визначається певний вид вартості об'єкта оцінки як ймовірна сума грошей, що може бути отримана за нього або за яку може бути здійснений його обмін. Вартість земельної ділянки – еквівалент цінності земельної ділянки, виражений у ймовірній сумі грошей, яку може отримати продавець [3].

Вартість буває різних видів, тому оцінювач завжди уточнює вид вартості, який він визначає. Експертна грошова оцінка земельних ділянок визначає ринкову (імовірна ціна продажу на ринку) чи інший вид вартості (заставна, страхова, для бухгалтерського обліку тощо) [4].

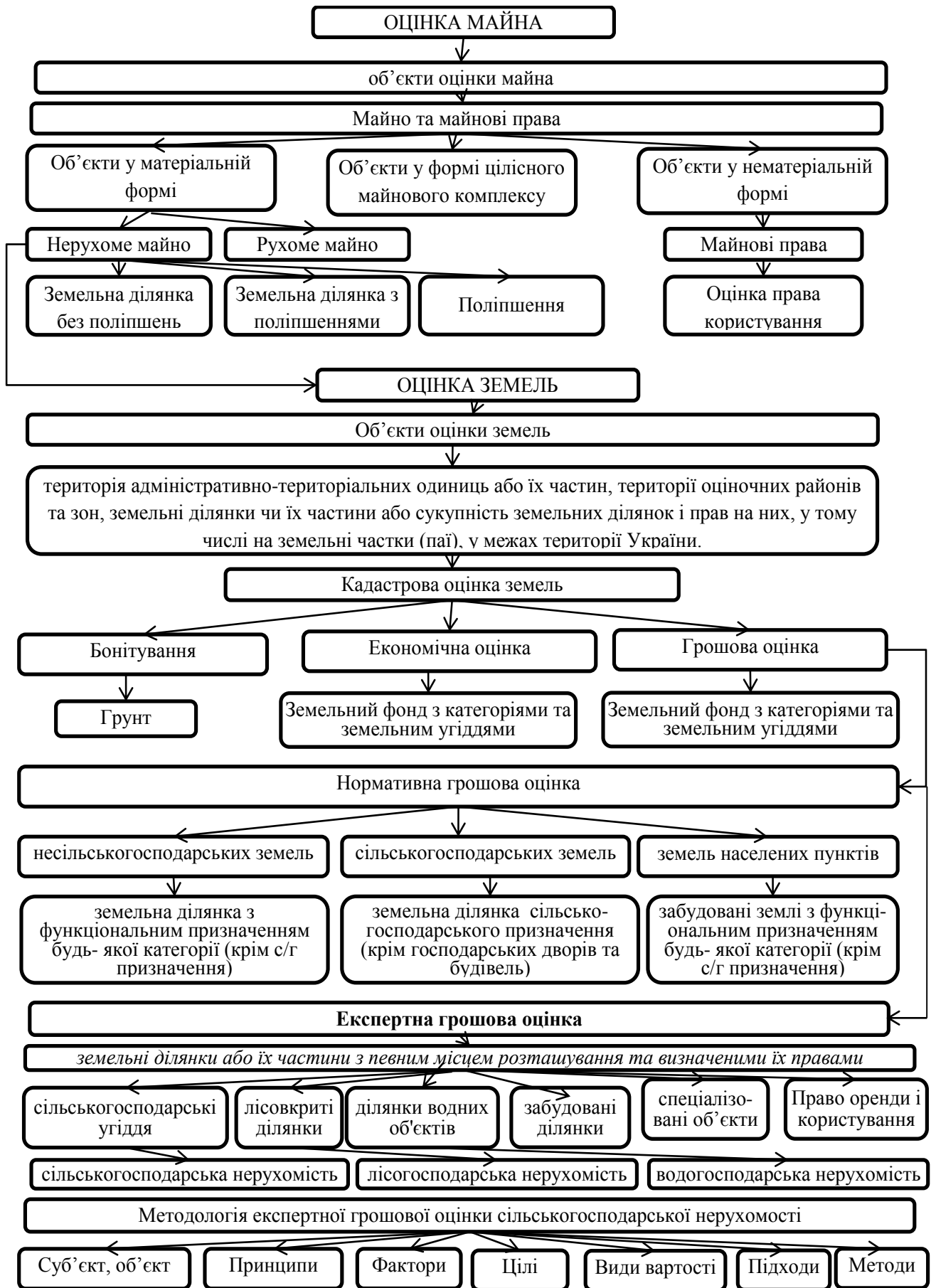

Рис. 1. Оцінка землі в системі оцінки майна України

В процесі проведення оцінки земельних ділянок необхідно враховувати дату оцінки. Дата оцінки земельної ділянки – це дата (число, місяць та рік), на яку проводиться оцінка земельної ділянки та визначається її вартість. Для нормативної грошової оцінки це перше число першого місяця поточного року, яке вказується в технічній документації. В експертній грошовій оцінці експерт визначає любую дату оцінки і прописує її в звіті. Дата оцінки не співпадає з датою складання звіту або технічної документації. Згідно МСО 2012 ринкова вартість (Market value) – це розрахункова грошова сума, за яку відбувся б обмін активу або зобов'язання на дату оцінки між заінтересованим покупцем і зацікавленим продавцем в результаті комерційної угоди після проведення належного маркетингу, при якій кожна зі сторін діяла б будучи добре обізнаною, ощадливо і без примусу [5].

У НСО № 1 ринкова вартість – це вартість, за яку можливе відчуження об'єкта оцінки на ринку подібного майна на дату оцінки за угодою, укладеною між покупцем та продавцем, після проведення відповідного маркетингу за умови, що кожна із сторін діяла із знанням справи, розсудливо і без примусу [2].

Крім ринкової вартості земельні ділянки можуть мати справедливую вартість, інвестиційну вартість, спеціальну та синергетичну вартість. Справедлива вартість – розрахункова ціна при передачі активів або обов'язків між конкретними свідомими і зацікавленими сторонами, які відображують відповідні інтереси кожної з сторін. Інвестиційна вартість – вартість активу, яка розглядається в якості окремої інвестиції або призначена для використання в операційних (господарських) цілях для його власника або майбутнього власника. Спеціальна вартість – сума, яка відображує відповідні характеристики активів, що мають вартість для спеціального покупця. Синергетична вартість – додатковий елемент вартості, який створюється за рахунок поєднання двох або більше активів або майнових прав, коли об'єднана вартість виявляється вище, ніж сума вартостей, взятих окремо [5].

У НСО1 № 1440 ліквідаційна вартість – вартість, яка може бути отримана за умови продажу об'єкта оцінки у строк, що є значно коротшим від строку експозиції подібного майна, протягом якого воно може бути продане за ціною, яка дорівнює ринковій вартості; вартість заміщення – визначена на дату оцінки поточна вартість витрат на створення (придбання) нового об'єкта, подібного до об'єкта оцінки, який може бути йому рівноцінною заміною; вартість відтворення – визначена на дату оцінки поточна вартість витрат на створення (придбання) в сучасних умовах нового об'єкта, який є ідентичним об'єкту оцінки; залишкова вартість заміщення (відтворення) – вартість заміщення (відтворення) об'єкта оцінки за вирахуванням усіх видів зносу (для нерухомого майна – з урахуванням ринкової вартості земельної ділянки при її існуючому

використанні (прав, пов'язаних із земельною ділянкою); вартість ліквідації – вартість, яку очікується отримати за об'єкт оцінки, що вичерпав корисність відповідно до своїх первісних функцій; спеціальна вартість – сума ринкової вартості та надбавки до неї, яка формується за наявності нетипової мотивації чи особливої заінтересованості потенційного покупця (користувача) в об'єкті оцінки; інвестиційна вартість – вартість, визначена з урахуванням конкретних умов, вимог та мети інвестування в об'єкт оцінки; вартість у використанні – вартість, яка розраховується виходячи із сучасних умов використання об'єкта оцінки і може не відповідати його найбільш ефективному використанню; дійсна вартість майна для цілей страхування – вартість відтворення (вартість заміщення) або ринкова вартість майна, визначені відповідно до умов договору страхування; оціночна вартість – вартість, яка визначається за встановленими алгоритмом та складом вихідних даних. Оцінка майна – це процес визначення вартості на дату оцінки за процедурою, встановленою нормативно-правовими актами, і є результатом практичної діяльності суб'єкта оціночної діяльності [6].

Отже, оцінка земель з одного погляду включається до поняття нерухомості, яка відноситься до оцінки майна, з іншого погляду, професійна оціночна діяльність у сфері земель – це відокремлений напрям оцінки в Україні (оцінювачі майна та оцінювачі земель).

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Воробйов Є. М. Економічна теорія в питаннях та відповідях / Є. М. Воробйов. – Харків: ТОВ «Р.И.Ф.», 2002. – 640 с.
2. Про затвердження Національного стандарту № 1 «Загальні засади оцінки майна і майнових прав»: Постанова Кабінету Міністрів України від 10 вересня 2003 № 1440. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1440-2003-п>
3. Про оцінку земель: Закон України від 11.12.2003 № 1378-IV. Редакція від 28.06.2015 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1378-15>
4. Методика про експертну грошову оцінку земельних ділянок: Постанова Кабінету Міністрів України від 11.10.2002 № 1531. Редакція від 10.12.2011. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1531-2002-%D0%BF>
5. Международные стандарты оценки 2011 / Перевод с английского под ред. Г. И. Микерина, И. Л. Артеменкова. – М: Саморегулируемая общероссийская общественная организация «Российское общество оценщиков», 2013. – 188 с.
6. Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні: Закон України від 12.07.2001 № 2658-III. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2658-14>
7. Ступень М. Г. Оцінка земель: навч. посіб. / М. Г. Ступень, Р. Й. Гулько, І. Р. Залуцький, О. Я. Микула, О. Ф. Ковалишин, Л. Ф. Кисіль. – Л.: Новий Світ-2000, 2008. – 311 с.
8. Третяк А. М. Управління земельними ресурсами та реєстрація землі в Україні / А. М. Третяк. – К., 1998. – 220 с.
9. Сухомлін Л. В. Економічні основи використання кадастрової оцінки земельних ресурсів в умовах проведення земельної реформи. 08.07.02-економіка с.-г. і АПК

[Текст]: автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук / Л. В. Сухомлін. – Харків, 2001. – 21 с.

Камінська О.В.

*кандидат економічних наук,
голова циклової комісії туристичного обслуговування
Тульчинського училища культури
м. Тульчин, Вінницька область, Україна*

Іванченко Г.В.

*кандидат економічних наук,
старший викладач кафедри менеджменту та адміністрування
Вінницького торговельно-економічного інституту
Київського національного торговельно-економічного університету
м. Вінниця, Україна*

НАЦІОНАЛЬНА ІННОВАЦІЙНА СИСТЕМА ЯК НЕОБХІДНА УМОВА РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙ

Початок ХХІ ст. пов'язано із становленням інформаційного суспільства, в якому провідну рушійну роль відіграють НТП, інновації, а основним ресурсом розвитку – знання та інтелектуально-інформаційні технології, що знімають проблему обмеженості ресурсів, відкривають нові горизонти зростання продуктивності праці й прискорення відтворювальних процесів, змінюють місце та роль людини інноваційних ідей. Досвід розвинутих країн свідчить, що структурна перебудова економіки, підвищення конкурентоспроможності можливі лише за умови активізації інноваційної діяльності, максимальному використанні інноваційного потенціалу регіонів.

Інноваційна економіка характеризується низкою ознак, а саме: переважна роль в економічному зростанні відводиться виробництву, обробці, поширенню знань та інформації; суспільство і держава виявляють готовність до сприйняття нових ідей і технологій; наявність державної інноваційної політики і законодавства, орієнтованого на стимулювання інноваційних процесів; переважним є інтелектуальна праця як результат зростання інвестицій у розвиток людського капіталу; активне використання населення ПК, збільшення користувачів мережі Інтернет, що стимулює зростання числа робочих місць і зайнятість; наявність зрілих і стійких інститутів, що регулюють інноваційне середовище, насамперед, права інтелектуальної власності, ступінь розвитку і тип конкуренції; сформована розвинена інноваційна інфраструктура, здатна оперативно і гнучко привести в дію інноваційний процес; у процесі розробки нових ідей і технологій все більшого значення набуває партнерство освітніх і

наукових установ, підприємницького сектора і держави; перспективним напрямом розвитку розглядається технологізація реалізації та споживання інновацій, перетворення її в стандартизований процес [2]; залучення фрілансерів та використання послуг аусортсингу, приводять до значної економії на витратах підприємств та сприяють поширенню інноваційних знань та технологій у їхню діяльність.

Широке впровадження інновацій є необхідною умовою становлення національної інноваційної системи. Інноваційна політика держави – це цілісна багаторівнева (мікро-, мезо, макро-) система заходів щодо формування, збереження, розвитку й активізації інноваційного потенціалу з метою підвищення ефективності, екологічності та конкурентоспроможності національної економіки [1]. Отже, головна мета державної інноваційної політики полягає у створенні соціально-економічних, організаційних і правових умов для ефективного відтворення, розвитку й використання науково-технічного потенціалу країни, забезпечення впровадження сучасних екологічно чистих, безпечних, енерго- та ресурсозберігаючих технологій, виробництва та реалізації нових видів конкурентоспроможної продукції. Дії і заходи держави у сфері регулювання інноваційних процесів мають бути виваженими, достатньо обґрунтованими, оскільки від цього залежить їх ефективність.

Науково-методичні принципи формування та функціонування національної інноваційної системи ґрунтуються на ідеях Й. Шумпетера, Н. Буняк, О. Головінова, Л. Федулової та ін.

Національна інноваційна система (НІС) являє собою сукупність взаємозалежних організацій (структур) приватного і державного секторів, які взаємодіючи між собою обумовлюють генерацію та поширення нових знань та технологій у межах держави [1]. Водночас НІС – це комплекс інститутів правового, фінансового й соціального характеру, діяльність яких полягає у створенні, розповсюдженні та впровадженні різноманітних інноваційних продуктів, у т. ч. з метою комерційного прибутку і підвищення конкурентоспроможності.

Складові НІС не є жорстко-фіксованими. Проте, узагальнюючи проведені за останні роки дослідження, можна назвати ті елементи, на яких зосереджує увагу більшість авторів. По-перше, це комплекс інститутів, що беруть безпосередню участь у виробництві, передачі й використанні знань; фірми, створені ними кластерні мережеві структури та стратегічні альянси; система НДДКР; ринкова та інноваційна інфраструктура. По-друге, це загальноекономічні фактори, що впливають на інноваційний процес: макроекономічний клімат; система захисту прав власності, насамперед інтелектуальної; система освіти та професійної підготовки; правові й економічні умови і обмеженні функціонування товарних та ресурсних ринків, у тому числі ринку праці; система фінансування інновацій; комунікації тощо [2-4].

Найпростіша модель, що описує взаємодію складових НІС, є дворівневою. На макрорівні значення приватного сектору полягає в розробці технологій на основі власних досліджень і в ринковому освоєнні інновацій. На макрорівні до компетенції держави належить розробка та реалізація ефективної інноваційної політики [1].

Національна інноваційна система являє собою комплекс організацій та механізмів, які формують умови створення, накопичення, поширення та промислового використання науково-технічних знань у країні. Виходячи з цього, загальна інноваційна ефективність економіки залежить не тільки від ефективності окремих суб'єктів інноваційного процесу, а й від характеру та інтенсивності їх взаємодії в процесі створення і поширення нових знань, механізму управління інноваційними процесами. Вирішальне значення для інноваційного розвитку економіки має взаємодія між підприємствами, університетами та державними дослідними організаціями, науково-технічна кооперація приватних компаній у процесі здійснення НДДКР, поширення високопродуктивних технологій у виробничій практиці малих і середніх підприємств, мобільність персоналу між державним та приватним секторами.

До основних взаємопов'язаних завдань НІС належать: інноваційна підтримка пріоритетних напрямів стратегічного соціально-екологічно-економічного розвитку країни; об'єднання інтересів держави і приватного сектору з метою використання досягнень науки у виробничому процесі; створення спільного механізму фінансування інноваційних процесів і формування макроекономічних передумов його ефективного функціонування; генерація постійного потоку нововведень на ринку; скорочення лага перетворення наукового інтелектуального продукту в ринкові комерційно-товарні форми (технологічні, інформаційні, патентно-ліцензійні тощо).

Отже, національна інноваційна система з одного боку є процесом взаємодії між різними інститутами, які займаються виробництвом та комерціалізацією наукового знання в межах держави, а з іншого – результатом цієї взаємодії. Визначальним фактором ефективного функціонування національної інноваційної системи є ступінь партнерства в системі «наука-бізнес-держави», яка об'єднує технологічні, фінансові та організаційні фактори генерування та поширення інновацій.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Буняк Н. М. Сутність національної інноваційної системи / Н. М. Буняк. // Ефективна економіка. – 2011. – № 7. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2011_7_18
2. Головінов О. М. Інноваційна активність і інноваційні процеси в національній економіці / О. М. Головінов // Економіка та держава. – 2013. – № 6. – С. 4-8. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecde_2013_6_3

3. Управління міжнародною конкурентоспроможністю в умовах глобалізації економічного розвитку: у 2 т. Т. 1 [Текст]: монографія / за ред. Д. Г. Лук'яненко, А. М. Поручник. – Київ: КНЕУ, 2006. – 816 с.
4. Федулова Л. І. Регіональні інноваційні системи України: стан формування та розвитку в умовах інтеграційних процесів: монографія / за ред. д-ра екон. наук, проф. Л. І. Федулової. – К.: Ін-т екон. та прогнозув. НАНУ – 2013. – 724 с.
5. Федулова Л. І. Технологічний імператив стратегії соціально-економічного розвитку України: монографія/ за ред. д-ра екон. наук, проф. Л. І. Федулової. – К.: Ін-т екон. та прогнозув. – 2011. – 656 с.

Попович Р.О.

бакалавр

Національного університету харчових технологій

м. Київ, Україна

СУЧАСНИЙ СТАН АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Розвиток економіки характеризується певною циклічністю зміною періодів економічного зростання та спаду. Діяльність будь-якої економічної системи неможлива без кризових явищ. Велика кількість підприємств відчувають економічні труднощі, які мають не лише тимчасовий, а й постійний характер. Антикризові методи та нові підходи в управлінні актуальні для сучасної економіки України, якій притаманна мінливість бізнес-середовища, висока залежність від впливу політичних чинників та посилення рівня конкурентної боротьби [1].

Діяльність в умовах несприятливого ринкового середовища призводить до банкрутства окремих суб'єктів господарювання або їхньої тимчасової неплатоспроможності. Тому зрозумілою є необхідність досліджень, направлених на ефективне управління підприємством, а також підтримки необхідного стабільного становища або ж оздоровлення та санації підприємств у разі настання кризового становища.

На думку Хандія О.О., прийнято виділяти внутрішні та зовнішні причини кризового стану підприємства. В свою чергу до зовнішніх можна віднести: несприятливу фінансово-економічну та/або соціально-політичну ситуацію в державі й відповідні зміни ринкових умов, загострення конкуренції, прийняття нових законів чи нормативних актів, що ускладнюють діяльність суб'єкта господарювання, стихійні лиха тощо. При дослідженні внутрішніх причин кризи на підприємствах різні автори виділяють одну з найголовніших – недоліки кадрової політики: недостатня кваліфікація персоналу, висока плинність кадрів, неефективні методи роботи, мікроменеджмент в управлінні, необґрунтоване зростання

штату персоналу та витрат на оплату праці, некомпетентність керівників [1, с. 187].

Необхідно зазначити на важливість ролі менеджера в антикризовому управлінні підприємством. До його обов'язків можна віднести вміння своєчасного виявлення факторів впливу на організацію та способів реагування на зовнішні впливи ризику, обумовлених невизначеністю зовнішнього середовища [2].

Сутність антикризового управління ототожнюється з сукупністю заходів та методів впливу на недопущення кризового стану або швидким реагуванням на кризу, що виникла, з мінімізацією збитків та негативних наслідків в цілому.

Що стосується вітчизняної ситуації, у роботі Садекова А.А. звертається увага на основні причини «невдач» промислових підприємств в Україні – це консервативні методи господарювання і погляди, та фінансово-економічні й соціальні проблеми (неефективна цінова політика держави, зростання податків, низька платоспроможність споживачів продукції як наслідок неефективної соціальної політики). До вищезазначених причин необхідно додати високу вартість позикових коштів та «політичні ігри» останніх років [3].

Головним завданням антикризового управління виступає забезпечення такого стану підприємства, в якому основу складає не боротьба з банкрутством, а усунення лише тимчасових труднощів, за допомогою механізму розробки та реалізації в дію програм, які мають стратегічний характер, використовуючи усі можливості сучасного менеджменту [2].

Механізм розробки та подолання кризових явищ складається з послідовного виконання завдань антикризового управління підприємством. До них можна віднести:

- аналіз стану підприємства;
- визначення інструментів виведення підприємства з кризового стану;
- проведення заходів з реорганізації підприємства;
- запобігання можливому виникненню кризових явищ на підприємстві у майбутньому.

Система антикризового управління повинна забезпечувати постійний моніторинг кризових явищ, здійснювати планування, організацію та реалізацію антикризових заходів з метою збереження базових позитивних характеристик підприємства, а також відновлення його ефективного функціонування [4].

Досвід функціонування підприємств в умовах нестабільності середовища підтверджує, що необхідною умовою підготовки підприємства до функціонування у кризових умовах є розробка стратегічного плану. Для цього необхідним є аналіз усіх можливих аспектів діяльності підприємства, що стане в майбутньому базою для

прийняття комплексної стратегічної програми економічного оздоровлення підприємства.

До основних факторів успіху подолання кризи відносять:

– людський фактор, а саме професійність колективу та їх спроможність до швидкого реагування на ситуації з метою зменшення ймовірності настання кризового стану;

– виявлення первинних факторів виникнення кризової ситуації та основних її причин;

– миттєва та скоординована система прийняття управлінських рішень;

– оперативність та гнучкість управління;

– скоординована система оперативного та стратегічного планування;

– система мотивації та стимулювання персоналу, орієнтовану на швидке подолання кризи;

– підтримки інноваційних ідей;

– підтримки соціально-психологічної стабільності середовища, налаштування на оптимізм.

Усі наведені фактори у сукупності повинні сприяти найшвидшому подоланню кризової ситуації та відобразитися в цілому на стилі управління підприємством.

Сучасний менеджмент має значний теоретико-методологічний апарат антикризового управління підприємствами, який дозволяє діагностувати ознаки та ймовірність кризових явищ на підприємствах, стабілізувати критичне становище, розробити та реалізувати програми подолання кризи, забезпечити стійке зростання [1].

В період нестабільності економічного середовища виникає необхідність дослідження та застосування інструментів антикризового менеджменту. Саме за допомогою механізмів розробки та подолання кризових явищ, суб'єкти господарювання мають можливість відновлювати не лише власну конкурентоспроможність, а й забезпечувати подолання кризових ситуацій як на галузевому, так і на загальнодержавному рівні. Особливу роль відіграє оперативність, скоординованість, гнучкість управління та швидкість прийняття рішень. Отже, антикризовий менеджмент посідає визначне місце у системі управління підприємством у зв'язку з відсутністю системних підходів до виявлення та попередження кризових явищ.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Хандій О. О. Антикризові інструменти управління підприємством: практичні аспекти реалізації [текст] / Хандій О. О. // Маркетинг і менеджмент інновацій. – 2012. – № 4. – С. 186-192.
2. Скібіцька Л. І. Особливості антикризового менеджменту в країнах розвинутої ринкової економіки [Електронний ресурс] // Проблеми системного підходу в економіці. – 2011. – № 3. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/e-journals/PSPE/2011_3/Skibitska_311.htm – Назва з екрана.

3. Садеков А. А. Аналіз стратегічних змін діяльності підприємства, необхідних для ефективною реалізації стратегії диверсифікації виробництва / А. А. Садеков, Г. І. Пруднікова // Стратегія підприємства в контексті підвищення його конкурентоспроможності: Міжнар. наук.-практ. Інтернет-конф., 2012 р., 12-15 лютого, м. Донецьк. – Донецьк: ДонНУЕТ, 2012. – С. 3-5.
4. Маховка В. М. Методологія формування системи антикризового управління підприємством [текст] / Хандій О. О. // Інноваційна економіка. – 2013. – № 1(39). – С. 102-105.

Прохорчук С.В.

*кандидат економічних наук, доцент
Міжнародного університету бізнесу і права
м. Херсон, Україна*

МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ СТАТИСТИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ІННОВАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

Відомо, що методологічне знання, незалежно від ієрархічного рівня його розгляду, виступає як знання про доцільність діяльності в тій чи іншій предметній області, що приводить, в кінцевому підсумку, до оптимальних, найбільш продуктивних результатів.

Методологічні підходи статистичних досліджень інноваційної діяльності повинні розглядатися виходячи з методологічних положень основних розрахункових показників зі статистики інноваційної діяльності, порядку організації та методології проведення державних статистичних спостережень, порядку розроблення і поширення їх результатів, принципів та критеріїв формування сукупності звітних одиниць.

В той же час, методологічні положення визначають: основні завдання статистики інноваційної діяльності; загальні поняття й терміни статистики інноваційної діяльності; критерії віднесення організацій (підприємства) до таких, що займаються інноваційною діяльністю; принципи формування сукупностей звітних одиниць, що охоплюються державними статистичними спостереженнями за типовими формами; порядок організації, методологію проведення державних статистичних спостережень зі статистики інноваційної діяльності та поширення їх результатів; основні розрахункові показники зі статистики інноваційної діяльності [1].

Основні принципи організації статистичних спостережень зі статистики інноваційної діяльності базуються на єдиних методологічних підходах, що забезпечують зіставність основних показників у динаміці.

Важливим при проведенні статистичних досліджень є урахування основних чинників, що перешкоджають інноваційній діяльності (табл. 1).

Чинники, що перешкоджають інноваційній діяльності

Цінові чинники	Відсутність коштів у межах підприємства або групи підприємств
	Відсутність фінансування з джерел за межами підприємства
	Занадто високі витрати на інноваційну діяльність
Інформаційні чинники	Відсутність кваліфікованого персоналу
	Відсутність інформації про технології
	Відсутність інформації про ринки
	Труднощі знаходження партнерів для інноваційної діяльності
Ринкові чинники	На ринку домінують певні підприємства
	Не визначений попит на інноваційні товари чи послуги
Причини інноваційної бездіяльності	Немає необхідності у зв'язку з попередньою інноваційною діяльністю підприємства
	Не потрібно у зв'язку з невизначеним попитом або відсутністю попиту на інновації

Джерело: систематизовано автором [2]

Результатом статистичного спостереження інноваційної діяльності промислового підприємства є первинна й узагальнена інформація, яку використовують для визначення: витрат на інновації за видами витрат, джерелами фінансування; впровадження нової або вдосконаленої продукції за рівнем інноваційності; кількості впроваджених інноваційних видів продукції за видами; обсягу реалізованої інноваційної продукції; кількості впроваджених у виробництво нових технологічних процесів (нових або вдосконалених методів обробки або виробництва продукції) за видами [3].

Результатом статистичного спостереження інноваційної діяльності підприємства є первинна й узагальнена інформація щодо: продуктових, процесових, організаційних та маркетингових інновацій; видатків на інновації; інноваційних цілей; джерел інновацій; співпраці з іншими підприємствами (організаціями) в контексті інноваційної діяльності; чинників, що перешкоджають інноваційній діяльності; використання методів стимулювання нових ідей та творчих підходів серед співробітників тощо [3; 4].

В цілому, статистичні дослідження інноваційної діяльності допомагають вирішити наступні завдання:

- об’єктивне відображення основних тенденцій та факторів розвитку, ресурсів і результатів інноваційної діяльності з орієнтацією на актуальні питання сучасної інноваційної політики;
- забезпечення повноти інформації, її достовірності та комплексності, охоплення всіх існуючих елементів і зв’язків національної інноваційної системи та факторів, що визначають її розвиток;
- упровадження системного підходу до організації статистичних робіт – від розробки методології та статистичного інструментарію до забезпечення збирання, обробки, аналізу й поширення даних;
- сприяння розвитку національної інноваційної системи, розширенню інноваційних та науково-технічних зв’язків;
- забезпечення порівнянності даних для проведення міжнародних зіставлень;
- інформаційне забезпечення вищих органів державної влади та управління для прийняття ними рішень щодо розвитку інноваційної сфери і державного регулювання інноваційної та науково-технічної політики;
- забезпечення інформаційними матеріалами зацікавлених осіб для проведення міжнародних зустрічей та переговорів;
- вирішення інших завдань, задекларованих національним статистичним законодавством України.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Васечко О. О. Методологічні основи статистики підприємств / О. О. Васечко // Моногр. К: НТК стат. Дослідж., 2005 – 296 с.
2. Офіційний сайт Держстату України – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukrstat.gov.ua/>
3. Обстеження інноваційної діяльності промислового підприємства, ф. № 1-інновація // Наказ Держстату України № 471 від 20.11.2012 р. Програма статистичного спостереження – етап підготовки спостереження – етап обробки первинних даних Форма статистичного спостереження – етап збирання даних Вихідні дані – етап надання інформації споживачам.
4. Закон України «Про інноваційну діяльність» від 04.07.2002 № 40-IV станом на 02.10.2011 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/40-15>
5. Порядок користування даними Реєстру статистичних одиниць; за-тверджений наказом Держкомстату від 10.02.2011 р. № 28. – [Електронний ре-сурс]. – Режим доступу: <http://ukrstat.org/uk/edrpoу/prso.htm>
6. Офіційний сайт Держстату України – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukrstat.gov.ua/>

Таловер В.А.

*здобувач кафедри економіки
Кременчуцького національного університету
імені Михайла Остроградського
м. Кременчук, Полтавська область, Україна*

КРИТЕРІЇ ТА ІНДИКАТОРИ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ КРАЇНИ

Проблема забезпечення інвестиційної безпеки особливо актуальна для України, що має забезпечити розбудову ринкової економіки, подолати деформації в структурі економіки, здійснити оновлення продукції та виробничого апарату у промисловості, освоїти нові для себе види діяльності у сфері послуг. Москаль І.І. визначає, що інвестиційна безпека держави дає змогу оптимально задовольняти поточні потреби економіки в капітальних вкладеннях за обсягом і структурою з урахуванням ефективного використання і повернення коштів, які інвестуються [6, с. 79]. Єрмак О.О. під інвестиційною безпекою країни пропонує розуміти такий збалансований рівень (обсяг) власних та іноземних інвестицій, який стане основою для довгострокової позитивної динаміки економіки; зможе забезпечити достатній рівень фінансування науково-технічної бази; дозволить створити та розвивати інноваційні процеси та механізми [2, с. 139]. О.А. Кириченко визначає інвестиційну безпеку як здатність підтримувати виробничі нагромадження та вкладення капіталу на рівні, що забезпечує необхідні темпи розширеного відтворення, реструктуризацію та технологічне переозброєння економіки регіону [3, с. 56]. Під інвестиційною безпекою держави, на думку О. Барановського, слід розуміти досягнення рівня інвестицій, що дозволяє оптимально задовольняти поточні інвестиційні потреби національної економіки за обсягом і структурою з урахуванням ефективного використання і повернення коштів, які інвестуються, оптимального співвідношення між розмірами внутрішніх і зовнішніх інвестицій, іноземних інвестицій у країну і вітчизняних за рубіж, підтримання позитивного національного платіжного балансу [1, с. 366]. Міністерство економіки в «Методиці розрахунку рівня економічної безпеки України» зазначає, що інвестиційна безпека – це такий рівень національних та іноземних інвестицій (за умови оптимального їх співвідношення), який здатен забезпечити довгострокову позитивну економічну динаміку про належному рівні фінансування науково-технічної сфери, створення інноваційної інфраструктури та адекватних інноваційних механізмів [5].

Для визначення стану інвестиційної безпеки запропоновано брати за основу 5 індикаторів та допустимі порогові значення для них (табл. 1).

**Індикатори та порогові значення індикаторів стану
інвестиційної безпеки України**

№	Індикатор, одиниця виміру	Порогове значення
1.	Ступінь зносу основних засобів, %	не більше 35
2.	Відношення обсягу інвестицій до вартості основних фондів, %	не менше 6
3.	Відношення обсягів інвестицій в основний капітал до ВВП, %	не менше 25
4.	Відношення чистого приросту прямих іноземних інвестицій до ВВП, %	5-10
5.	Частка прямих іноземних інвестицій до загального обсягу інвестицій, %	від 20 до 30

Визначення індикатора інвестиційної безпеки здійснюється завдяки досвіду інвестиційного забезпечення економіки. Світовий досвід показує, що для стабільного економічного зростання країни річні інвестиції за певний період часу мають бути на рівні 19-25% до ВВП.

Головним критерієм інвестиційної безпеки є конкурентоспроможність економіки як процесу реалізації економічної безпеки у динаміці. З огляду на те, що критерій економічної безпеки – підтримання в адекватному стані умов життєдіяльності (економічне зростання, добробут населення), то матеріальною основою цього є певний рівень інвестування та інвестиційної безпеки. Виокремлення названих критеріїв пов'язане з пороговими граничними значеннями допущення певного ймовірного порушення безпеки. Отже, визначення інвестиційної безпеки має бути пов'язане з мірою, що виражає органічну єдність якісної та кількісної визначеності явища інвестиційної безпеки. Названі критерії інвестиційної безпеки дають можливість визначити інвестиційну безпеку як соціально-економічну форму руху національної економіки в сучасних умовах [4].

Інвестиційна безпека взаємодіє з іншими складовими економічної безпеки: макроекономічною, фінансовою, зовнішньоекономічною, науково-технічною, енергетичною, виробничою, демографічною, соціальною, продовольчою та екологічною.

Методологія визначення критеріального рівня інвестиційної безпеки дає можливість виокремити позитивний та нормативний аспекти інвестиційної безпеки. Позитивний аспект інвестиційної безпеки є поєднанням захищеності й розвитку національної економіки. З позиції захищеності інвестиційна безпека передбачає подолання певних загроз і досягнення критеріального рівня соціально-економічних показників.

З позиції розвитку інвестиційна безпека означає реалізацію необхідних темпів економічного зростання.

Нормативний аспект інвестиційної безпеки є поєднанням стану і процесу розвитку, що гарантовані державою. Кінцева мета цього поєднання – конкурентоспроможність економіки, а засіб її досягнення – інструменти індикативного регулювання інвестування та механізми саморозвитку.

Невисокий рівень інвестиційної безпеки пояснюється відсутністю широкого кола об'єктів інвестування та недосконалістю механізмів інвестування, а також відсутністю розвиненого інвестиційного ринку. На показниках інвестиційної безпеки позначилися такі негативні чинники, як збереження низького рівня інвестиційної привабливості реального сектора економіки, у т.ч. високотехнологічного; погіршення динаміки припливу ПІІ (прямі іноземні інвестиції); посилення регіональних диспропорцій щодо залучення ПІІ; зростання обсягів вилучення ПІІ нерезидентами [7, с. 24].

Формування і розвиток національної системи інвестиційної безпеки можливе лише на основі розробки та застосування відповідної методології, яка б включала чіткий алгоритм процедури створення системи пріоритетів, правила і принципи його реалізації, інституціональні та оціночні критерії.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Барановський О. І. Фінансова безпека в Україні (методологія оцінки та механізми забезпечення): [монографія] / О. І. Барановський – К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2004. – 759 с.
2. Єрмак О. О. Сучасні методи дослідження інвестиційної безпеки держави / О. О. Єрмак // Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України. – 2012. – № 1. – С. 136-142.
3. Кириленко В. І. Інвестиційна складова економічної безпеки: монографія / В. І. Кириленко. – К.: КНЕУ, 2005. – 232 с.
4. Любімов В. І. Поняття та критерії інвестиційної безпеки / В. І. Любімов // Електронне наукове фахове видання «Державне управління: удосконалення та розвиток». – 2010. – № 5 [Електронний ресурс]. Режим доступу <http://www.dy.nauka.com.ua/?op=1&z=136>
5. Методика розрахунку рівня економічної безпеки України. Затверджена Наказом Міністерства економіки України від 02.03.2007 № 60 [Електронний ресурс]. Режим доступу http://www.me.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=97980&cat_id=38738
6. Москаль І. І. Ризики і загрози фінансовій безпеці держави в інвестиційній сфері / І. І. Москаль // Наукові записки [Національного університету «Острозька академія»]. Економіка. – 2013. – Вип. 23. – С. 78-82.
7. Проблеми забезпечення економічної безпеки і сталого розвитку України / Відп. ред. С. І. Пирожков, Б. В. Губський, А. І. Сухоруков. – К.: НІУРВ, 2000. – 130 с.

Єськова А.Л., Черевко Н.В.

студенти

Буковинського державного фінансово-економічного університету

Науковий керівник: Лаврук О.В.

кандидат економічних наук,

Буковинський державний фінансово-економічний університет

м. Чернівці, Україна

АНАЛІЗ ОСОБЛИВОСТЕЙ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНИ

У ринковій економіці інвестиції відіграють надзвичайно важливу роль у розвитку національного виробництва. Завдяки їм відбувається технічне переоснащення підприємств, удосконалюється продукція, здійснюється науково-дослідна робота, поліпшується інвестиційний клімат держави, підвищуються показники конкурентоспроможності економіки в цілому. Вирішальне значення для сталого розвитку суспільства має активізація інвестиційної діяльності, що викликає одночасно збільшення масштабів виробництва, зростання національного доходу [7].

Вагомий внесок у дослідження проблем інвестиційних процесів, перспектив розвитку інвестиційної діяльності, розвиток діяльності, пов'язаної з активізацією щодо залучення інвестицій зробили такі вітчизняні економісти та науковці: А. Іващенко [1], О. Стефанків [6], Є. Стефанович [2], А. Череп [7].

Однак проблема залучення інвестицій в економіку України залишається досі невирішеною та потребує подальшої розробки. Динаміка основних макроекономічних показників України вказує на те, що національна економіка характеризується низькою конкурентоспроможністю внаслідок зниження потенціалу для зростання капіталу та інвестицій. Провідним фактором у подоланні технічної та технологічної відсталості України є активізація інноваційної діяльності. Але, на жаль, ставши на шлях інноваційного розвитку, економіка України характеризується низькими показниками інноваційності. На сучасному етапі розвитку підвищення ефективності функціонування вітчизняної економіки нерозривно пов'язане з ефективністю інвестиційної політики, оскільки інвестиції визначають загальне зростання економіки.

Метою статті є детальний аналіз інвестиційної діяльності України, дослідження впливу інвестицій в основний капітал та капітальних інвестицій на економічний розвиток та ефективність функціонування вітчизняної економіки, обґрунтування перспектив щодо залучення інвестицій в економіку України.

Інвестування – це довгострокове вкладання наявних коштів з метою одержання вигоди в майбутньому. Згідно Закону України «Про

інвестиційну діяльність» під інвестиційною діяльністю розуміється сукупність практичних дій громадян, юридичних осіб і держави щодо реалізації інвестицій [5].

Сьогодні інвестиційна діяльність – комплекс заходів держави, фізичних та юридичних осіб, спрямований на ефективне розміщення ресурсів з метою отримання очікуваного ефекту [2, с. 61]. Ефектом може бути не лише прибуток, а й, наприклад, розбудова інфраструктури, покращення умов життя населення тощо.

Оскільки динаміка інвестицій є нестабільною величиною, прив'язаною до загальної макроекономічної ситуації в країні, то саме держава повинна стимулювати та забезпечувати приплив інвестицій в Україну. На динаміку інвестиційної діяльності в Україні негативно впливає нестабільність законодавчої бази, не тільки тієї, яка регулює власне інвестиційні процеси, а й суміжної – оподаткування, регулювання банківської діяльності, ринку цінних паперів тощо. Досить важливим чинником, який негативно впливає на інвестиційну діяльність є відсутність бажання вітчизняних інвесторів вкладати гроші у власну економіку, що є важливим індикатором для іноземних інвесторів. Вагомою причиною низької інвестиційної привабливості української економіки для системних іноземних інвесторів можна вважати наявність величезного тіньового сектору в Україні, який нині дорівнює, за різними даними, від 20 до 35% ВВП [6]. Така ситуація породжує дефіцит довгострокових фінансових ресурсів в економіці, без яких неможлива реалізація серйозних інвестиційних проектів.

За даними Держстату, інвестиції в Україну в 2015 році надійшли зі 133 країн світу. Із країн ЄС із початку інвестування внесено 33,154 млрд. доларів інвестицій, з інших країн світу – 9,696 млрд. доларів. До десятки основних країн-інвесторів, на які припадає більше 83% загального обсягу прямих інвестицій, входять: Кіпр, Німеччина, Нідерланди, Росія, Австрія, Велика Британія, Віргінські Острови, Франція, Швейцарія та Італія.

Прямі інвестиції з України здійснено до 46 країн світу, переважна їхня частка спрямована до Кіпру (93,0%).

Розглянемо більш детально структуру інвестицій за видами економічної діяльності (табл. 1).

Як видно з таблиці 1, в Україні найбільшу частку в загальному обсязі інвестицій в основний капітал займають інвестиції в промисловості. В 2012 р. питома вага інвестицій в основний капітал в промисловості складає 33,5%, а в 2014 р. їх частка зросла і склала 39,3% (на 5,8 в.п. відповідно). Високу питому вагу становить будівництво – 16,4% до загального обсягу. Тенденція до зростання спостерігається також у діяльності оптової та роздрібною торгівлі, що порівняно з 2012 р. зросла на 0,4 в.п. (з 9,0% до 9,4% відповідно). Найменшу частку інвестицій в

основний капітал в їх загальному обсязі складають інвестиції у галузі охорони здоров'я та освіти.

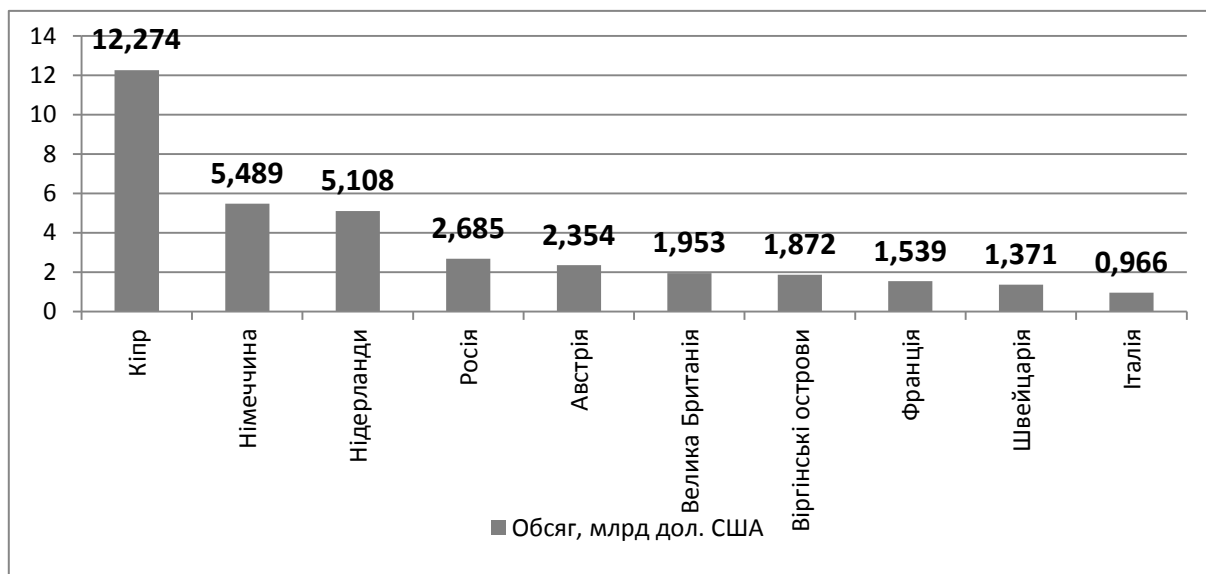

Рис. 1. Обсяг залучених іноземних інвестицій в економіку України станом на 2015 р., млрд. дол. [4]

Таблиця 1

Структура інвестицій в основний капітал в Україні за видами економічної діяльності у 2012-2014 рр.

Вид економічної діяльності	Роки					
	у фактичних цінах, млн.грн.			у % до загального обсягу		
	2012	2013	2014	2012	2013	2014
Усього	273256,0	249873,4	219419,9	100,0	100,0	100,0
Сільське господарство, лісове та рибне господарство	18883,7	18587,4	18795,7	6,9	7,4	8,6
Промисловість	91598,4	97574,1	86242,0	33,5	39,1	39,3
Будівництво	40760,3	40796,2	36056,7	14,9	16,3	16,4
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	24531,6	22190,3	20715,7	9,0	8,9	9,4

Інформація та телекомунікації	10167,7	9864,0	8175,1	3,7	3,9	3,7
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	32413,0	18472,6	15498,2	11,9	7,4	7,1
Операції з нерухомим майном	12368,6	13550,4	11230,2	4,5	5,4	5,1
Освіта	1463,5	1030,5	820,9	0,5	0,4	0,4
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	2707,2	1746,2	1223,9	1,0	1,0	0,6
Професійна, наукова та технічна діяльність	9021,3	3621,3	2921,5	3,3	1,4	1,3

Джерело: [4]

Аналізуючи динаміку можна зробити висновок, що починаючи з 2014 р. обсяг капітальних інвестицій має тенденцію до зростання, що свідчить про налагодження інвестиційного клімату та зацікавленість інвесторів у вкладанні коштів в певні галузі.

Поліпшення інвестиційного клімату та підвищення ефективності інвестиційних процесів є одними з основних напрямів державної політики на сучасному етапі [1, с. 19]. Держава зробила декілька кроків в цьому напрямі, зокрема з 1 січня 2013 року набрав чинності Закон України «Про стимулювання інвестиційної діяльності у пріоритетних галузях економіки з метою створення нових робочих місць», який визначає особливості оподаткування ввізним митом суб'єктів господарювання, які реалізують інвестиційні проекти у пріоритетних галузях економіки, зокрема, звільнення від сплати податку на прибуток до 2017 року та звільнення від сплати ввізного мита [3].

Таким чином, аналіз інвестиційної діяльності України показав, що інвестиційна політика потребує значного удосконалення. Головною проблемою розвитку інвестиційної діяльності є недостатність внутрішнього інвестиційного потенціалу. Оскільки в нашій країні наявний

значний потенціал, необхідно розвивати його в усіх напрямках, пріоритетним з яких є активізація інвестиційної діяльності.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Іващенко А. І./Аналіз інвестиційної привабливості економіки України / А. І. Іващенко // Держава та регіони. Серія: Економіка і підприємництво. – 2012. – № 6. – С. 19-23.
2. Стефанович Є. А. Інвестиційна діяльність як економічне явище / Є. А. Стефанович // Економіка та держава. – 2010. – № 11. – С. 60–64.
3. Закон України «Про стимулювання інвестиційної діяльності у пріоритетних галузях економіки з метою створення нових робочих місць» від 06.09.2012 р. № 5205 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua>
4. Офіційний сайт Державного комітету статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua
5. Про інвестиційну діяльність: закон України від 18.09.1991 р. № 1560-ХІІ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
6. Стефанків О. М. Інвестиційна привабливість економіки України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=3031>
7. Череп А. В., Рурка Г. І. Інвестиційна діяльність в Україні: стан та шляхи її активізації [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Dtr_ep/2011_3/files/EC311_09.pdf

СЕКЦІЯ 4. ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ

Базалійська Н.П.

*старший викладач кафедри управління персоналом
і економіки праці
Хмельницького національного університету*

Бендасюк М.І.

*студент
Хмельницького національного університету
м. Хмельницький, Україна*

ЛІДЕРСТВО ЯК НЕОБХІДНА РИСА СУЧАСНОГО КЕРІВНИКА НА ПРОМИСЛОВОМУ ПІДПРИЄМСТВІ

Однією з основних проблем будь-якого підприємства є ефективність праці його керівного персоналу. Для того, щоб праця підлеглих приносила високі результати, необхідно віднайти найефективніші способи її покращення. В цьому випадку визначну роль відіграє керівник, та його методи впливу на підлеглих.

Метою даної роботи є дослідження впливу керівника на підлеглих, пошук нових способів покращення ефективності їх роботи.

Проблему ефективності праці керівного персоналу досліджували Турушіна Л. Б., Заболотний Г. М., Урбан В. В., Калущка Л., Гончаров А., Донченко О., Кузьмін О. Є. та інші. Однак залишається ще багато недосліджених питань у сфері ефективного керівництва та лідерства.

На сьогоднішній день працю керівника можна оцінювати по тому, наскільки ефективна діяльність його підлеглих. Вмілий керівник – це шлях до високих результатів праці його підлеглих. Саме тому необхідно визначити якими якостями він повинен володіти.

Існує думка, що при створенні будь-якої організації з'являється лідер. І це поняття не завжди асоціюється з керівником. Якщо лідер та керівник проявляються в різних особах – це може призвести до дисбалансу в організації. Саме тому, керівнику необхідно володіти якостями лідера.

Лідер – особа, яка наділена авторитетом у групі, саме йому працівники довіряють, покладаються на дану особу, прислухаються до порад. Лідер – це той, хто вміє здійснювати вплив на інших різними способами [1].

Як слушно зазначає Ж. Блондель: «лідерство так само старе, як і людство, воно універсальне й неминуче. Воно існує скрізь: у великих і в малих організаціях, у бізнесі та в релігії, у профспілках і в благодійних

організаціях, у компаніях і університетах. Лідерство за своїми намірами та цілями є ознакою номер один будь-яких організацій» [2, с. 7].

Усі якості, якими необхідно володіти як лідеру, так і керівнику можна згрупувати в три групи: риси характеру, інтелектуальні здібності, набуті вміння (рисунок 1). Саме вони допоможуть ефективно здійснювати управлінську діяльність в будь-якій організації.

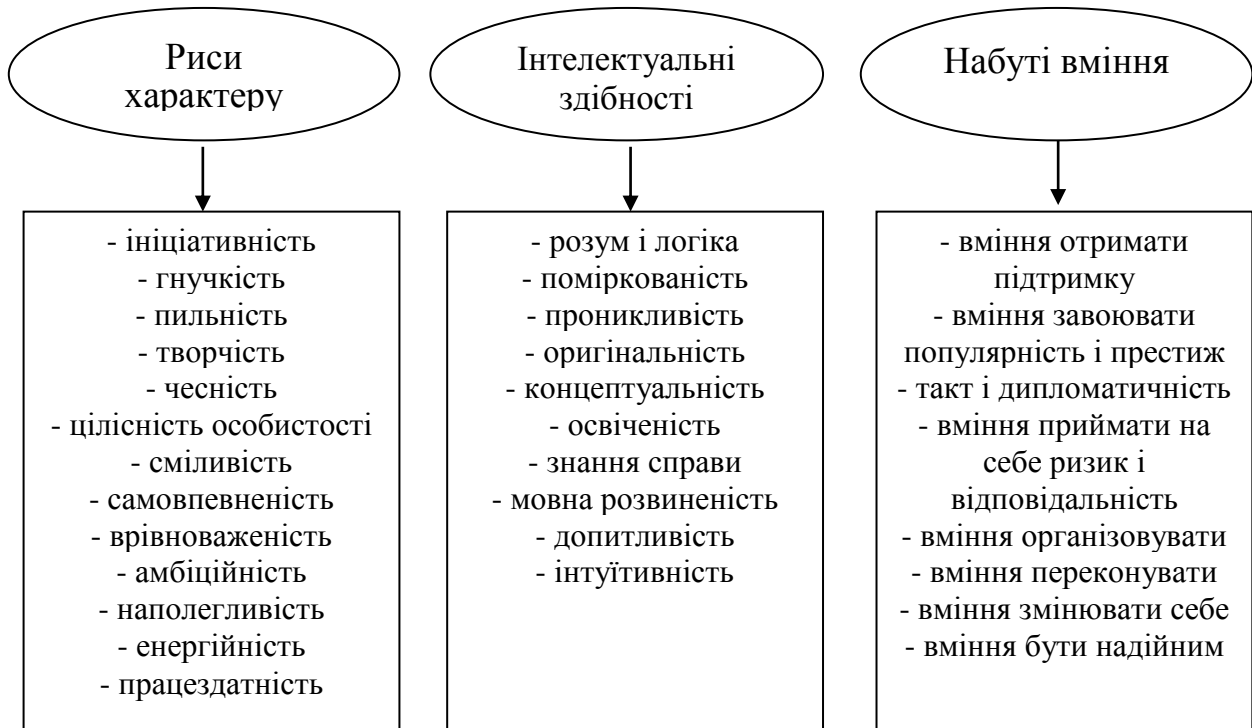

Рис. 1. Група якостей ефективного лідера та керівника

Отже, можна розглядати два аспекти розвитку організації. Якщо керівник та лідер зосереджуються в одній особі – це запорука успіху. В даному випадку керівник володіє усіма необхідними якостями, які допоможуть вивести організацію на новий рівень. Це не лише чітка позиція в житті, вміння розмовляти та керувати підлеглими, а й врахування усіх їхніх потреб, пошук можливостей їх задоволення. В даному випадку працівники не лише будуть думати про власні інтереси, але й бажатимуть працювати на благо підприємства.

У випадку, коли лідер та керівник – різні особи все набагато складніше. Можуть виникати суперечки всередині групи, оскільки виникає неформальний лідер. В даній ситуації керівнику необхідно діяти одразу ж, щоб не допустити бунтів, конфліктів. Виникнення неформального лідера може витіснити керівника з посади. Щоб цього не трапилось керуючій особі необхідно завойовувати авторитет, пропонувати новітні ідеї, налагоджувати зв'язки із підлеглими, давати чіткі накази та завдання.

Хороший керівник знає, що до кожного працівника необхідно віднайти особистий підхід. Теорія X і Y Дугласа Мак-Грегора діє і сьогодні. Саме тому, одні працівники потребують жорсткого авторитарного стилю

керівництва, інші – більш м'якого, де вони матимуть змогу проявити власні здібності, таланти. Але в будь-якому випадку керівнику необхідно підтримувати зв'язок із колективом.

Сила впливу лідерських рис у керівника формує певний стиль керівництва, який може бути більш або менш ефективним у різних управлінських ситуаціях.

Стиль керівництва – це стиль поведінки керівника, за допомогою якого реалізується певний метод керівництва, визначається ставлення до працівників [3, с. 98-100]. Стилі керівництва яскраво охарактеризував у своїх працях Дуглас Мак-Грегор. Він виділяв 3 стилі: авторитарний, демократичний та ліберальний, кожному з яких дав чітку характеристику [4] (рисунок 2).

Існує міф, що керівником бути надзвичайно легко. На справді ж, часто відбувається професійне вигорання, що призводить до застою, або і падіння організації. Керівнику, як і будь-якому працівнику необхідно відпочивати. Наприклад, виїзди на природу, корпоративи не лише дають змогу поповнити сили, але й зблизитися із колективом. Усі люди різні, саме тому в таких неформальних обставинах можна відкрити нові сторони працівників, відкрити приховані таланти. Також під час відпочинку колектив стає більш тісним, люди починають спілкуватися не лише на робочі теми. І, звичайно ж, набагато легше працювати в колективі з людьми, яких добре знаєте. В такому випадку часто виникає поняття синергізму. З'являються нові ідеї, до яких не дійшов би кожен працівник окремо. Споріднені колективи набагато ефективніші, вони працюють із більшим задоволенням.

Надзвичайно важливе значення для керівника має відігравати освіта, оскільки належний її рівень допомагає вирішити будь-яку проблему, вміло підійти до процесу управління. Наявність освіти, кваліфікації та потрібних знань допомагають керівнику чітко делегувати свої вказівки та вимоги. В організації інколи трапляються ситуації, коли підлеглі не правильно розуміють що саме від них вимагається, і це призводить до помилок у роботі, виникають непорозуміння. Тому керівнику необхідно володіти навиками управління, вміти правильно розподілити завдання між підлеглими, щоб робота між підрозділами була ефективною та злагодженою.

Кожен керівник обирає той стиль управління, який, на його думку, найбільш точно зможе відобразити діяльність організації. Для того, щоб його удосконалити необхідно вивчати досвід зарубіжних країн, рівнятися на тих, хто вже досягнув певних висот у галузі управління.

Отже, на сьогоднішній день питання організацій в нашій країні безпосередньо пов'язані з поняттями «лідер» та «керівник». Проблеми ефективності управління вимагають широкого вивчення проблем цих двох понять. Вважається, що можна вирішити будь-яку проблему, якщо людині

вдається поєднати у собі і «керівника» і «лідера», але це не завжди так, оскільки їхні функції часто не поєднуються. Успіх організації залежить не лише від керівника, але і від рівня творчості та можливостей колективу. А тут вже не обійтись і без лідера. Це так звана висота, яка має стати метою кожного працівника організації.

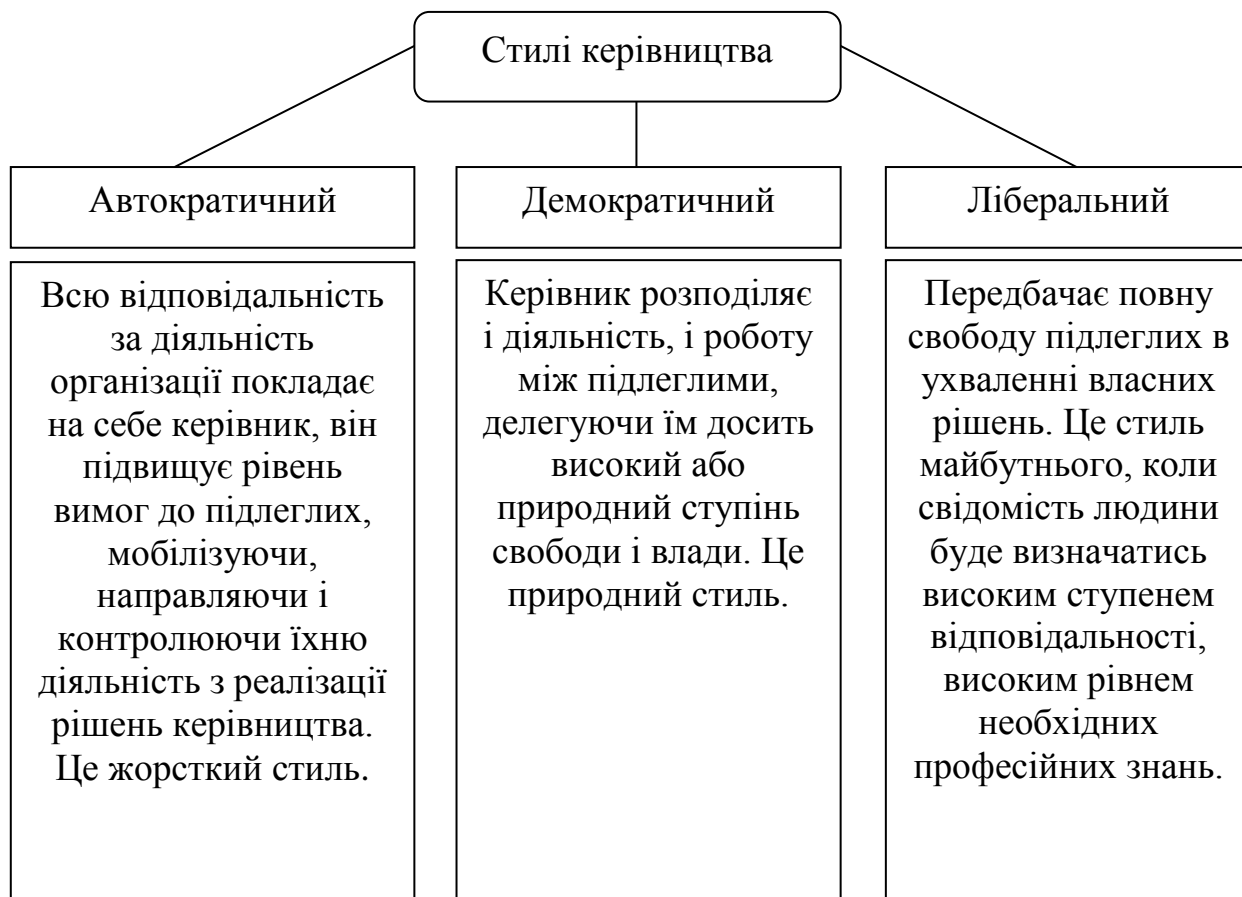

Рис. 2. Характеристика стилів керівництва на підприємстві

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Словіцька Т. Сутність феноменів керівництва та лідерства [Електронний ресурс] / Т. Словіцька. – Режим доступу: <http://www.nbu.gov.ua>
2. Блондель Ж. Політичне лідерство. Шлях до всеосяжного аналізу / Ж. Блондель. – М.: Рос. акад. упр., 1992. – 135 с.
3. Моргулець О. Б. Менеджмент у сфері послуг: навчальний посібник / О. Б. Моргулець – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 384 с.
4. Травин В. В. Стилі управління та керівництва [Електронний ресурс] / В. В. Травин. – Режим доступу: <http://www.elitarium.ru>

МЕХАНІЗМ УПРАВЛІННЯ МАРКЕТИНГОВОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ТУРИСТИЧНОГО ПІДПРИЄМСТВА

Процес управління маркетингом – це розроблений послідовний комплекс маркетингових дій, спрямованих на реалізацію маркетингових функцій та принципів, у результаті яких мають бути виявлені і задоволені потреби споживачів, а фірма повинна отримати очікуваний прибуток [3].

Для ефективного управління маркетингом на туристичному підприємстві необхідне наступне:

- надійна, достовірна та своєчасна інформація про ринок, структуру і динаміку попиту, вимоги клієнтів тощо;
- адекватна реакція управлінського персоналу на вхідну інформацію щодо змін на ринку;
- створення такого товару/послуги, які б більш повно задовольняли потреби ринку, ніж товари/послуги конкурентів.

Процес управління маркетинговою діяльністю туристичного підприємства здійснюється в 3-ох аспектах, кожен з яких характеризується проходженням окремого етапу: планування маркетингової діяльності, впровадження маркетингових заходів, контроль маркетингової діяльності.

В сучасних умовах ефективно працювати без планування маркетингової діяльності не в змозі жодне підприємство. Виникає необхідність розробки нової системи комплексного планування маркетингової діяльності, яка повинна визначати місію підприємства відповідаючи на питання де, коли, кому і які послуги будуть надаватись; які ресурси і в який період будуть необхідні підприємству для досягнення маркетингових цілей. Комплексний характер планування маркетингової діяльності туристичного підприємства зображено на рис. 1.

Ефективність управління маркетинговою діяльністю туристичного підприємства залежить від розробки його допоміжних систем: маркетингової інформаційної системи, системи організації маркетингу, системи маркетингового контролю [3].

Водночас зазначимо, що практичній реалізації концепції маркетингу на туристичних підприємствах України перешкоджає відсутність досвіду комплексного використання маркетингових інструментів, ігнорування ролі маркетингу в діяльності підприємства, недостатність висококваліфікованих кадрів, постійні зміни в ринковій кон'юнктурі,

низька інформативність щодо прийняття маркетингових рішень, одностороннє сприйняття маркетингу як концепції.

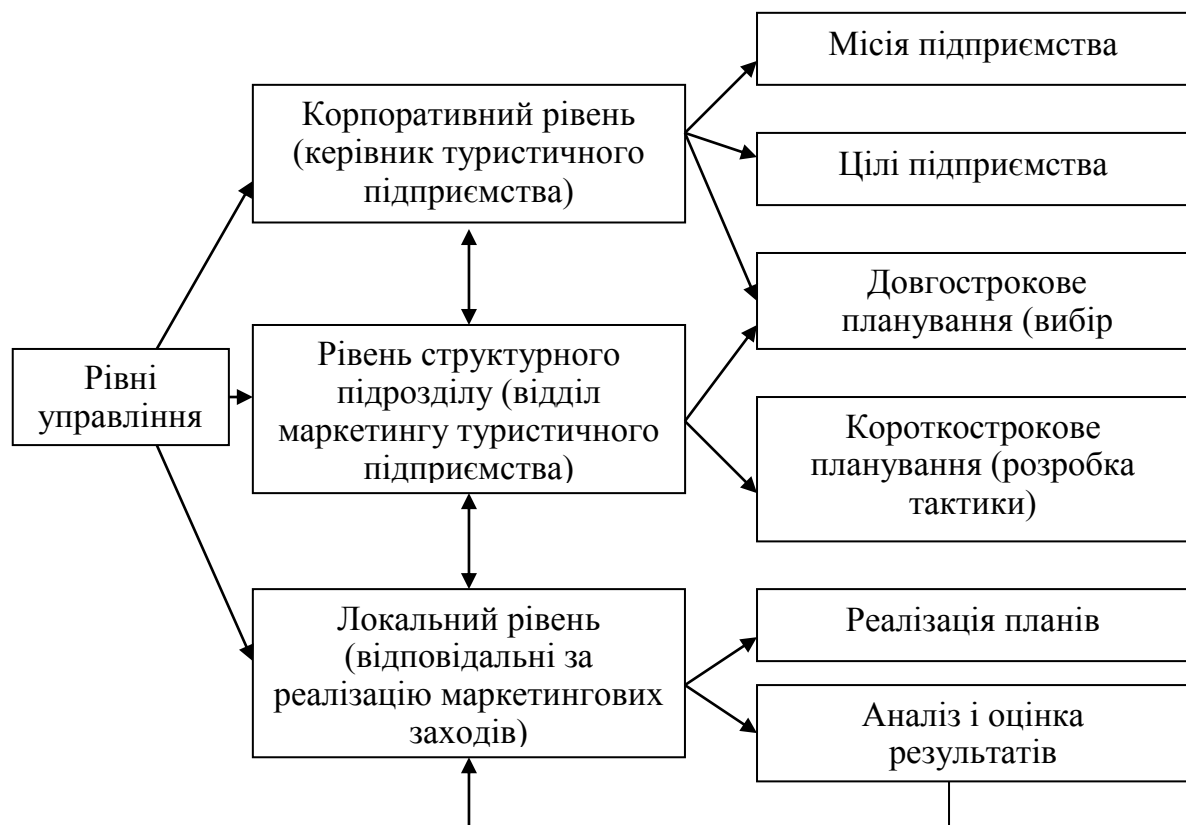

Рис. 1. Комплексний характер планування маркетингової діяльності туристичного підприємства [2]

Таким чином, на даному етапі розвитку ринкових відносин на туристичному ринку України будь-яке підприємство не може ефективно функціонувати без застосування маркетингового інструментарію та вмілого процесу управління ним. Адже він передбачає визначення свого положення на ринку, аналіз можливостей, вивчення ринкового середовища функціонування, аналіз рівня конкурентної боротьби, прогноз зміни кон'юнктури ринку, визначення стратегії розвитку тощо [2].

Як показала практика маркетингової діяльності провідних туристичних фірм світу, доцільно слідувати стандартній послідовності семи маркетингових заходів, котрі отримали назву «7 P» туристичного продукту: продукт (product); планування (planning); місце (place); люди (people); ціни (prices); просування (promotion); процес (process). Тобто це буде продукт, розроблений у відповідності із вивченням попиту на основі стратегічного планування діяльності фірми, запропонований у потрібному місці, адресно спрямований конкретним сегментам споживачів, по привабливим цінам, грамотно представлений і реалізований з якісним обслуговуванням (рис. 2).

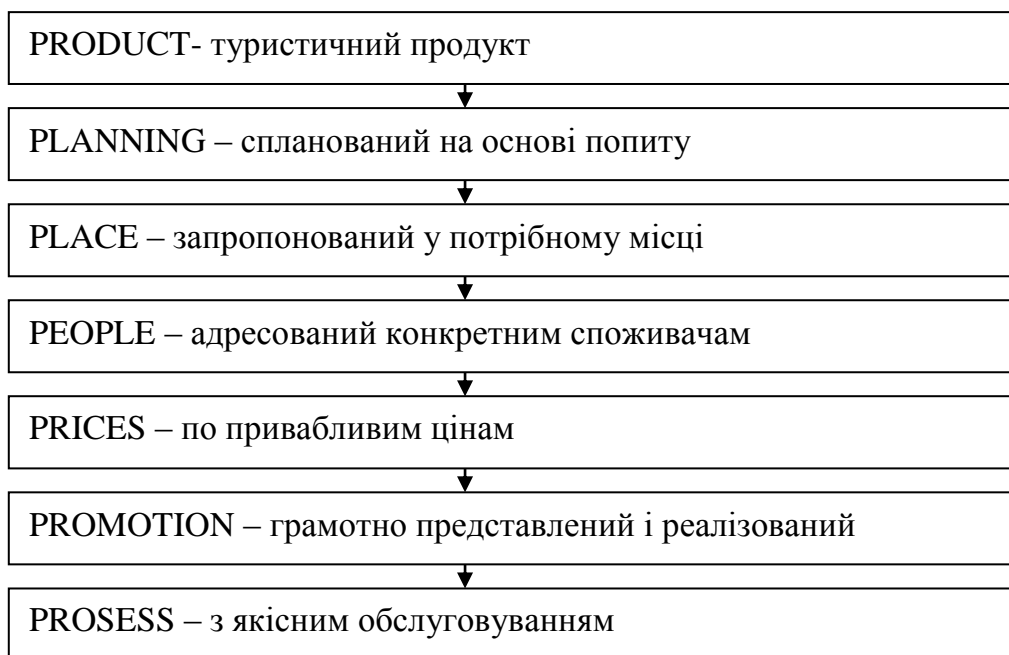

Рис. 2. Модель «7 P» розробки туристичного продукту

Управління маркетингом в індустрії туризму – це досягнення наступних маркетингових цілей:

- визначення можливостей ринку та ресурсів компанії;
- планування та здійснення маркетингової діяльності, яка є необхідною для досягнення цілей фірми.

У зв'язку з цим управління маркетингом має проводитись у масштабі всього підприємства і стати завданням для цілого підприємства, а не обмежуватись лише рамками відділу маркетингу. Ефективні маркетингові рішення у сфері обслуговування туристів повинні координуватися та інтегруватися з управлінням операціями виробництва послуг, а також з управлінням персоналом та фінансами [1].

Будь-яка туристична фірма повинна самостійно стежити за усіма змінами, що відбуваються на ринку туристичних послуг. Погляди, потреби та бажання клієнтів є дуже мінливими, і фірмам необхідно встигати реагувати на зміни. Відставання погрожує незадоволенням споживачів, що може привести не тільки до їх втрати, але і до падіння репутації фірми.

Для успішного ведення справ у туристичному бізнесі необхідно не тільки вміти надавати якісні послуги, але і знати, кому вони необхідні, для яких цілей. Для цього проводяться маркетингові дослідження. Цілком очевидно, що маркетингові дослідження є вкрай необхідними. Вони обов'язково вимагають комплексного і детального підходу. За умови ретельної розробки і дотримання усіх необхідних правил засоби та сили, витрачені на проведення маркетингового дослідження, сповна окупуються і багато в чому визначають успішну роботу фірми [3].

Таким чином, маркетинг є важливою складовою діяльності будь-якої фірми. Особливо гостро питання маркетингової діяльності стоять для фірм туристичної галузі, оскільки ринок туристичних послуг є надзвичайно мінливим і динамічним. Проведення маркетингових досліджень, розробка якісних продуктів, їх професійне просування на ринку сприяють досягненню цілей діяльності підприємства. А досягнення цілей – умова успіху фірми у світі ринкових відносин.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Мельниченко С. В., Ведмідь Н. І. Менеджмент підприємства туристичної індустрії / С. В. Мельниченко, Н. І. Ведмідь. – К.: КНТЕУ, 2008. – 217 с.
2. Мунін Г. Б. Маркетинг турпродукту. [навч. посіб.] / Г. Б. Мунін. – Вид-во «Кондор», 2009. – 364 с.
3. Школа І. М. Менеджмент туристичної індустрії: [навч. посіб.] / І. М. Школа. – Чернівці: ЧТЕІКНЕУ, 2013. – 662 с.

Бойко А.О.

студентка

*Навчально-наукового інституту фінансів, банківської справи
Університету державної фіскальної служби України*

*Науковий керівник: **Вітренко Л.О.***

асистент

*Університету державної фіскальної служби України
м. Ірпінь, Київська область, Україна*

ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІНСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

На сучасному етапі економічного розвитку країни виникає потреба в удосконаленні ефективної системи управління діяльністю підприємств, яка б своєчасно реагувала на зміни, що відбуваються на ринках збуту продукції, координувала дії складових підприємства, правильно обирала методи управління, програми мотивації та механізму управління підприємством. Тому дана тематика набуває актуальності і потребує вивчення.

Дослідженню теоретичних і прикладних аспектів щодо формування, управління діяльністю підприємства присвячені наукові розробки: О. Олексюка, Л. Балабанової, М. Рогози, Т. Керанчука, Л. Дяченко та ін.

Мета дослідження полягає в огляді перспективних напрямів удосконалення управлінської діяльності підприємств.

Варто відмітити, що управління підприємством в сучасних умовах – це ефективна система, що здатна забезпечити швидку адаптацію

підприємства до змін його бізнес-середовища за умов максимально можливого врахування запитів і задоволення потреб потенційних споживачів [4, с. 102]. В такій системі отримання прибутку, слід, розглядати не як основну мету діяльності підприємства, а виключно як результат ефективного функціонування правильно побудованої управлінської системи.

Основні можливості для вдосконалення управлінської системи необхідно шукати не в спробах модернізації існуючої системи та не у використанні поліпшуючих інновацій, а в упровадженні нововведень та інноваційних підходів до управління діяльністю підприємства. Шляхи вдосконалення управлінської діяльності повинні включати всі аспекти діяльності підприємства (рис. 1).

Рис. 1. Шляхи вдосконалення управлінської діяльності

Джерело: [3]

Вдосконалити управління підприємством можна через такий аспект його діяльності, як управління витратами. Його можна здійснювати наступним чином:

- виділяти основні поняття і процедури, системи управління витратами;
- виявляти існуючі проблеми формування та контролю витрат на підприємстві;
- формувати моделі управління витратами з урахуванням особливостей галузі та підприємства;
- створювати та вдосконалювати інформаційної системи;
- адаптувати процес документообігу до обраної інформаційної системи;
- розподіляти відповідальність за формування витрат та створення механізму мотивації і стимулювання їх зниження [5, с. 156].

Ще одним напрямком вдосконалення управління може стати використання системного підходу до управління персоналом, який передбачає урахування взаємозв'язків окремих аспектів управління кадрами і виражається у розробці кінцевих цілей, визначенні шляхів їх

досягнення, створенні відповідного механізму управління, що забезпечує комплексне планування, організацію і стимулювання системи роботи з персоналом [2, с. 35].

Хотілося б зазначити, що вдосконалення організаційної структури підприємства означає насамперед необхідність встановлення оптимальної чисельності та структури управлінського апарату підприємства, а також чисельності працівників виробничих відділів та підрозділів згідно з діючими нормами, нормативами та реальними потребами підприємства з урахуванням сучасних ринкових умов тощо.

Як наслідок, доцільно також поліпшити систему планування, обліку і контролю за основними показниками діяльності підприємства можна за допомогою впровадження ефективної системи внутрішнього контролю, широкого і всебічного впровадження обчислювальної техніки, розвитку комп'ютерних мереж зв'язку, застосування сучасних програмних засобів: технологій управління та інформаційних технологій.

Отже, система управління ефективністю діяльності підприємства має бути органічно інтегрована із загальною системою управління підприємством, оскільки прийняття управлінських рішень у будь-якій сфері діяльності підприємства прямо або опосередковано впливає на рівень прибутку, який, у свою чергу, є основним джерелом фінансування розвитку підприємства та зростання доходів його власників і працівників [1, с. 7]. З метою вдосконалення та створення й ефективного функціонування сучасної системи управління підприємством чи організацією слід: застосовувати сучасні засоби і методи керування в межах обраної концепції управління, зосередитись на цілях розвитку і порядку удосконалення комплексної системи управління підприємством і його складовими частинами для забезпечення прийняття ефективних рішень, а також організаційних, кадрових і технічних рішень; удосконалювати організаційну структуру підприємства; покращення інформаційної системи управління підприємством, для можливості швидкого доведення рішень до виконання; використовувати світовий досвід, а також шукати шляхи співпраці всередині країни з іноземними партнерами для забезпечення необхідного рівня якості розвитку системи управління на під-приємстві.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Балабанова Л. В. Управління персоналом: підручник / О. В. Сардак, Л. В. Балабанова. – К.: Центр учбової літератури, 2011. – 468 с.
2. Дяченко Л. А. Суть та особливості управління підприємствами туристичної сфери [Текст] / Л. А. Дяченко // Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту. – 2011. – № 1. – С. 84-90.
3. Керанчук Т. Л. Концепція вартісно-орієнтованого управління підприємством та можливості її адаптації в Україні / Т. Л. Керанчук // Фінанси України. – 2011. – № 7. – С. 104–114.

4. Олексюк О. І. Економіка результативності діяльності підприємства: монографія / О. І. Олексюк. – К.: КНЕУ, 2008. – 362 с.
5. Рогоза М. Є. Управління промисловими підприємствами: соціально-економічні чинники та особливості організації: монографія / М. Є. Рогоза. – Полтава: РВЦ ПУСКУ, 2005. – 281 с.

Волкова Л.О.

*аспірант кафедри економіки, організації
і планування діяльності підприємства
Харківського національного економічного університету
імені Семена Кузнеця
м. Харків, Україна*

СТИМУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ АКТИВНОСТІ ПЕРСОНАЛУ

У сучасній соціально-економічній системі радикально змінилася роль людини, так його творчі здібності стають головним ресурсом для створення високоінтелектуального науково-виробничого середовища. Традиційні сфери матеріального виробництва трансформуються і докорінно змінюють свою технологічну основу. Нові знання та інновації визначають темпи науково-технічного прогресу, життєздатність підприємств і конкурентоспроможність економіки. Це обумовлює необхідність пошуку стратегій стимулювання інноваційної активності персоналу, орієнтованих на формування розгорнутої системи мотивацій, створення сучасної організаційно-економічної моделі діяльності підприємства [1; 3].

Аналіз сучасних підходів до мотивації і стимулювання персоналу на основі методологічних і теоретичних концепцій зарубіжних і вітчизняних вчених показав, що мало приділяється уваги вивченню поведінки працівника, оцінці його здібностей і їх розвитку в ході трудової діяльності, створення необхідних умов для реалізації потенціалу особистості до саморозвитку, до розкриття його інтелектуального та творчого потенціалу [2; 4]. Традиційними є методи стимулювання інноваційної активності персоналу, засновані на матеріальному заохоченні у вигляді гнучких систем оплати, премій винагороди винахідникам, які закладалися в індустріальній економіці і відображали соціально-економічні особливості тієї економіки [5; 6]. Економіка нового типу вимагає докорінної зміни мотивів і стимулів. Це в першу чергу пов'язано зі зміною характеру праці – зростання його творчого змісту і його інтелектуалізації. В силу зазначених причин, необхідно формувати працівника сучасного типу, що володіє цілою групою якостей інноваційного характеру.

На жаль існує ряд факторів, які істотно стримують інноваційну активність персоналу:

- відсутність розуміння у більшості керівників на різних рівнях того, що знання це головний ресурс сучасної економіки;
- відсутність точного механізму перетворення знань в інновації;
- нерозвиненість венчурного підприємництва;
- недосконалість законів, що регулюють інтелектуальну власність, інноваційну діяльність;
- недостатньо уваги приділяється саме людському фактору в інноваційній сфері;
- слабкість економічних мотивацій в учасників інноваційного бізнесу (розробників, виробників, інвесторів).

В процесі аналізу літературних джерел виявлено доцільність використання факторів зовнішнього середовища в якості додаткового ресурсу інноваційного процесу у вигляді моделі краудсорсингу, яка характеризується мережевими інформаційно-комунікаційними взаємодіями [7; 8]. Доцільно побудована стратегія взаємодії мережевої комунікації дозволяє залучити інтелектуальний потенціал необмеженого числа учасників до вирішення актуальних проблем впровадження інновацій на виробництві. Пропонується використовувати модель краудсорсингу для створення спеціально розробленої інноваційної стратегії для вирішення завдання підвищення інноваційної активності промислового підприємства. Дана модель надає практично необмежені можливості використання колективного розуму віддаленої спільноти людей для різних етапів життєвого циклу інновацій: генерація ідеї, розробка проектів, впровадження їх у виробничий процес, відкриття нових ринків збуту. Для успішної реалізації моделі необхідно створення на підприємстві інформаційної системи управління інноваціями на основі краудсорсингу, яка спільно з інженерною та фінансовою службами може генерувати запуск зовнішнього запиту на формування залученої спільноти для вирішення проблем активізації інноваційної діяльності. Дані запити найбільш ефективно формуються за допомогою технологій інформаційно-мережових дій. Реалізація подібної моделі дозволить прискорити процес впровадження інновації, тим самим забезпечити зростання інноваційної активності підприємства.

Новизна такого підходу у новаторської стратегії стимулювання, як персоналу підприємства так і залучених зовнішніх агентів, для інтенсифікації використання згенерованих знань, умінь на користь підприємства, і в кінцевому підсумку в інтересах держави і всього суспільства в цілому.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Аверин А. Н. Управление персоналом, кадровая и социальная политика в организации: учеб. пособие / А. Н. Аверин; Рос. акад. Образования. – М.: Флинта: МПСИ, 2005. – 221 с.
2. Балабанов И. Т. Инновационный менеджмент: учеб. пособие для вузов / И. Т. Балабанов. СПб.: Питер, 2001. – 304 с.
3. Гутгарц Р. Д. Использование новых информационных технологий в управлении кадрами // Менеджмент в России и за рубежом. 2003. – № 1. – С. 96-105.
4. Козлова В. А. Интеллектуальный капитал: экономическое содержание и особенности воспроизводства: автореф. дис. ... канд. экон. наук / В. А. Козлова: Фин. акад. при Правительстве РФ. М. 2001. – 24 с.
5. Кокурин Д. И. Инновационная деятельность. – М.: Экзамен. 2001. – 576 с.
6. Управление инновациями / В. Н. Гунин, В. П. Баранчев, В. А. Устинов, С. Ю. Ляпина; Гос. ун-т упр., Национ. фонд подгот. кадров. – М.: Инфра-М, 1999. – 328 с.
7. Howe J. The Rise of Crowdsourcing. – WIRED, 2006. – <http://www.wired.com/wired/archive/14.06/crowds.htm>
8. <http://pro-spo.ru/freelance/3289-chto-takoe-kraudsorsing>

Герасимова О.Л.

*доцент кафедри обліку, економіки
та управління персоналом підприємства
Придніпровської державної академії будівництва та архітектури
м. Дніпропетровськ, Україна*

УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

Визначальним чинником конкурентоспроможності підприємств на сучасному етапі розвитку світової економіки є науково-технічний прогрес, який на практиці втілюється у вигляді інновацій. Невчасне здійснення нововведень призводить до ефекту «футурошоку», тобто до такої ситуації, коли обставини спонукають підприємство здійснювати різкі зміни у короткий період часу з великими витратами ресурсів. Наслідком того може стати не тільки зменшення прибутку, а й взагалі банкрутство підприємства. З 2003 р., коли в Гарварді була надрукована монографія Генрі Чесбро «Відкриті інновації. Створення прибуткових технологій», в економічних джерелах стрімко збільшується кількість наукових публікацій, присвячених дослідженню нової парадигми (моделі) відкритих інновацій. Згідно з Г. Чесбро в парадигмі закритих (внутрішніх) інновацій, що діяла впродовж більшої частини ХХ століття, процвітання компаній досягалося на підставі власних (внутрішніх) результатів досліджень і розробок. У разі невдалих інновацій компанія не тільки могла втратити свої позиції на ринках, але й взагалі припинити свою діяльність. При

цьому багато досягнень могли бути своєчасно не реалізованими, втрачаючи свою комерційну привабливість [1].

Як відмічає В. Василенко, виробничі системи нового типу повинні працювати в режимі «конвеєра нововведень» незалежно від періодичної реконструкції виробництва в цілому [1]. В. Денисюк також відмічає, що накопичений досвід у різних за рівнем розвитку країнах світу свідчить, що серед усіх ресурсів підприємства (матеріальних, трудових, фінансових) найважливішим є саме ресурс управління, тобто здатність управлінської ланки оперативно приймати рішення, визначати правильні інноваційні цілі, ціннісні орієнтири і координувати виконання завдань та функцій, об'єднавши колектив людей з різним рівнем кваліфікації, освіти, досвіду, з творчою цільовою орієнтацією на розроблення і впровадження нових ідей, тобто спільну творчу працю [2]. Враховуючі нестачу коштів на масштабне здійснення чи замовлення досліджень і розробок, українським підприємствам в процесі відтворення потенціалу треба активізувати зусилля, спрямовані саме на підвищення комерціалізації результатів досліджень і розробок за допомогою впровадження системи інноваційного проектування, аналітичний механізм дії якої є ще недостатньо дослідженим.

Як демонструє світовий досвід, передові фірми розвинених країн під час управління інноваціями використовують комплекс прогресивних систем загального управління, що позитивно впливає на інноваційну сферу діяльності будь-якої організації. Серед цих систем слід назвати такі: системи стратегічного планування; системи активізації персоналу (включаючи системи участі у власності, прибутках і управлінні); системи раціоналізації, збагачення праці і ротації; сучасні системи забезпечення матеріальними запасами; субпідрядних відносин з постачальниками комплектуючих виробів; комплексного управління якістю; логістичні системи управління; системи трансфертного управління інноваціями. Ці системи взаємопов'язані і створюють можливість для підвищення потенціалу інноваційного менеджменту. Сьогодні практика інноваційного управління є одним із найважливіших засобів накопичення потенціалу сприйнятливості організації до нововведень і творчого потенціалу через залучення не тільки здібних наукових і технічних спеціалістів до участі в пошуку та розвитку нових ідей, а й усіх співробітників організації. Створюється база ідей і, як свідчить передовий досвід провідних фірм світу, вона перетворюється на головний актив компанії – один з основних елементів наукового потенціалу [3].

Оцінка інноваційного потенціалу буде не повною без оцінки ефективності системи управління, а саме: рівня інтеграції різних підрозділів між собою; рівня централізації та децентралізації управління; рівня використання ефективних методів управління нововведеннями з позиції виходу кінцевого наукомісткого матеріального чи

інтелектуального продукту; доступу до наукової інформації та інформації стосовно інновацій, патентів, винаходів, до міжнародних інформаційних каналів тощо.

Оцінка й аналіз рівня інноваційного потенціалу дозволяє конкретно планувати заходи, ставити цілі і способи їх досягнення, що, в свою чергу, є однією з найважливіших умов втілення системного підходу до впровадження інновацій, розвитку творчої активності кадрів. Враховуючи, що частина показників може мати тільки якісну оцінку, для аналізу стану інноваційного потенціалу підприємства можна рекомендувати використання бальної оцінки його елементів. Така оцінка здійснюється за допомогою розробленої шкали балів кожного показника і коефіцієнтів, які визначають важливість кожного елемента у встановленні рівня інноваційного потенціалу. Відповідно до цієї методики кожному з перерахованих вище елементів інноваційного потенціалу присвоюється відповідна бальна оцінка: 0 балів – зовсім не використовується потенціал елемента; 1 бал – низький рівень використання потенціалу елемента; 2 бали – середній рівень використання потенціалу елемента; 3 бали – високий рівень використання потенціалу елемента.

Ці показники групуються за відповідною ознакою і кожній групі присвоюється певне значення вагового коефіцієнта, який визначається за допомогою експертів. За результатами аналізу робиться висновок про можливість підприємства здійснювати ті чи інші інновації або про необхідність розвитку тієї чи іншої складової інноваційного потенціалу підприємства. Узагальнюючі питання оцінки інноваційного потенціалу підприємства, його інноваційної активності, спроможності і готовності до інноваційної діяльності можна визначати основні етапи проведення такої оцінки: 1) описання проблеми розвитку підприємства; 2) постановка завдань щодо програми вирішення проблеми; 3) описання системної моделі діяльності підприємства (розкривається внутрішнє і зовнішнє середовище, групи факторів впливу на інноваційну діяльність); 4) оцінка ресурсного потенціалу стосовно поставлених завдань; 5) оцінка організаційного потенціалу і техніко-організаційного рівня виробництва; 6) інтегральна оцінка потенціалу підприємства, його готовність вирішувати поставлені завдання, формулювання загальних висновків за результатами аналізу; 7) визначення основних напрямів проекту підготовки підприємства для досягнення необхідного потенціалу, складання завдань на розробку проекту.

Інноваційний менеджмент повинен гарантувати ефективне використання інновацій і напрямків щодо підвищення ефективності функціонування та розвитку організацій у ринковому середовищі. Основними функціями інноваційного менеджменту є організація, планування (стратегічне, поточне та оперативне), мотивація, контроль та регулювання інноваційної діяльності.

Розвиток ринку та конкуренція не тільки стимулюють, але й заставляють комерційні організації приймати участь у формуванні ринку нововведень за такими напрямками: розвиток власної наукової, науково-технічної та експериментальної бази для проведення науково-дослідних робіт; проведення досліджень на коопераційних засадах з іншими організаціями; оформлення замовлень на проведення науково-дослідних чи експериментальних робіт з іншою організацією; придбання ліцензій на право виробництва товарів чи послуг; купівля готового виробу, технології, ноу-хау та іншої інтелектуальної власності; придбання нематеріальних активів шляхом випуску акцій, облігацій, іноземного капіталу та організації спільного виробництва.

Таким чином, інноваційний процес полягає в одержанні комерціалізації винаходів, нових технологій, видів продукції та послуг, рішень організаційно-технічного, економічного, соціального та інших результатів інноваційної діяльності. Поступове вичерпання потенціалу будь-якої ідеї і заснованого на ній нововведення є об'єктивним процесом і викликається моральним зношенням. Термін зниження ефективності нововведень коливається в значних межах і залежить від типу нововведення та його потенціалу. Кращими є нововведення, які передбачаються вже в проекті підприємства і забезпечують докорінні зміни в технологічному процесі або випуск на ринок наукоємної продукції з високим рівнем конкурентної спроможності. Динаміка оновлення виробництва полягає в тому, що кожна технологія спочатку повільно набирає темп, прискорює рух. А потім поступово втрачає свій потенціал, оскільки з'являються більш досконалі технології. Тому доводиться розставатися зі звичними продуктами та технологіями саме тоді, коли вони, як здається з суто фінансової точки зору, приносять найбільший прибуток. Управління технологіями потребує витрат ресурсів, накопичення обсягу знань та інформації, координації значної кількості виконавців, формування попиту на нову продукцію, психологічної підготовки колективу до сприйняття новин. Нововведення пов'язані з перерозподілом ресурсів між діючим та новим виробництвом, з порушенням рівноваги в економічній системі, реорганізацією виробництва, перекваліфікацією робітників.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Василенко В. О. Інноваційний менеджмент: навч. посіб. [Текст] / В. О. Василенко, В. Г. Шматько. – Київ: ЦУЛ, Фенікс, 2003. – 440 с.
2. Денисюк В. Відкриті інновації: новітні реалії у комерціалізації результатів досліджень, розробок та технологій [Текст] / В. Денисюк // Економіст. – 2008. – № 12. – С. 34-37.
3. Головкова Л. С. Сукупний економічний потенціал корпорації: формування та розвиток: монографія [Текст] / Л. С. Головкова. – Запоріжжя: КПУ 2009. – 339 с.
4. Головкова Л. С. Сутність і завдання управління кадровим потенціалом підприємств [Текст] / Л. С. Головкова, О. О. Лукашов, А. Є. Головкова. // Держава

та регіони: науково-виробничий журнал. Серія: Економіка та підприємництво. – 2008. – № 5. – С. 33–38.

5. Арсеньев Ю. И Управление персоналом: модели управления [Текст] / Ю. И. Арсеньев, С. И. Шелобаев, Т. Ю. Давыдова. – М.: ЮНИТИ – ДАМА, 2005. – С. 131–145.

Дикань О.В.

*доцент кафедри менеджменту і адміністрування
Українського державного університету залізничного транспорту
м. Харків, Україна*

СУТНІСТЬ ТА ЗНАЧЕННЯ ІННОВАЦІЙ В ПРОЦЕСІ ВІДТВОРЕННЯ НА ПІДПРИЄМСТВІ

В Україні актуальність вивчення та розуміння всіх аспектів інноваційної сфери останнім часом значно зростає в зв'язку з проголошенням інноваційної моделі розвитку економіки основою нового стратегічного курсу держави, який базується на активному використанні нових знань. Тому особливого значення набуває уточнення відповідної теоретичної бази інноваційної сфери: понятійного апарату, методології, інструментарію.

В Україні актуальність вивчення та розуміння всіх аспектів інноваційної сфери останнім часом значно зростає в зв'язку з проголошенням інноваційної моделі розвитку економіки основою нового стратегічного курсу держави, який базується на активному використанні нових знань. Тому особливого значення набуває уточнення відповідної теоретичної бази інноваційної сфери: понятійного апарату, методології, інструментарію.

Інновація виникає як наслідок використання результатів наукових досліджень і розробок, спрямованих на удосконалення процесу виробничої діяльності, економічних, правових і соціальних відносин в галузі науки, культури, освіти, в інших сферах діяльності суспільства. Цей термін може мати різні значення в різних контекстах, їхній вибір залежить від конкретних цілей виміру чи аналізу.

Комплексний характер інновацій, їхня багатосторонність і розмаїтість галузей застосування і способів використання вимагають розробки їхньої класифікації.

Види інновацій, що розрізняються по галузях застосування і етапам НТП:

– технічні з'являються звичайно у виробництві продуктів з новими чи поліпшеними властивостями;

- технологічні виникають при застосуванні поліпшених, більш досконалих способів виготовлення продукції;
- організаційно-управлінські пов'язані, насамперед, із процесами оптимальної організації виробництва, транспорту, збуту і постачання;
- інформаційні вирішують задачі організації раціональних інформаційних потоків у сфері науково-технічної й інноваційної діяльності, підвищення вірогідності й оперативності одержання інформації;
- соціальні спрямовані на поліпшення умов праці, вирішення проблем охорони здоров'я, освіти, культури.

Таким чином, комплексний характер інновацій, багатосторонність і розмаїтість галузей і способів використання вимагають розробки їхньої класифікації, що враховує особливості інноваційних процесів, які необхідні при проектуванні організаційно-економічного механізму і впливають з переважного типу інновацій, що утворюють дані процеси.

З метою побудови ефективної системи стимулювання інноваційної діяльності підприємств в Україні в умовах її інтегрування в світову економіку і з урахуванням міжнародних вимог до інновацій пропонується узагальнена класифікація інновацій за такими критеріями:

- за інноваційною функцією (ступенем новизни) – базові, покращуючи та псевдоінновації;
- за технологічними параметрами – інновації-продукти, інновації-процеси;
- за функціональними ознаками – науково-технічні, виробничо-технологічні, організаційно-управлінські, фінансово-економічні, юридичні, соціальні:
 - науково-технічні – нові науково-технічні розробки та рішення;
 - виробничо-технологічні – нові або якісно змінені продукти, технології, джерела енергії, конструкційні матеріали, обладнання, устаткування тощо;
 - організаційно-управлінські – нові методи і форми організації та управління всіма видами діяльності підприємств та їх об'єднань;
 - фінансово-економічні – нововведення у господарській та фінансовій сферах діяльності (реалізація нових схем отримання фінансових ресурсів або нових методів їх використання тощо);
 - соціальні – якісні зміни умов праці в соціальній сфері;
 - юридичні – нові та опрацьовані нормативно-правові документи, що визначають та регулюють усі види діяльності підприємств й організацій, фізичних осіб й їх об'єднань;
 - маркетингові – освоєння нових ринків збуту чи розвиток нових джерел постачання сировини та інших факторів виробництва, нові методи просування товарів та послуг.
- за причинами виникнення – реактивні та стратегічні:

- реактивна інновація – та, що забезпечує виживання фірми як реакція на нововведення, здійснені конкурентом;
- стратегічна інновація – інновація попереджувального характеру з метою отримання конкурентних переваг у перспективі.
- за масштабністю (значенням наслідків та охопленням частки ринку) – локальні, регіональні, державного та міжнародного значень.
- за результативністю – прибуткові, неприбуткові, беззбиткові.

Типізація інновацій за цими ознаками дає змогу обрати вірну стратегію розвитку підприємства-інноватора, яка залежить від домінуючого типу інновацій; побудувати економічні механізми та організаційні форми управління; змодельовати діяльність підприємства щодо залучення інвестиційних ресурсів з метою забезпечення високих темпів інноваційного розвитку.

Інновацію в практичній діяльності інтерпретують як процес перетворення потенційного НТП на реальний, втілений у нові продукти й технології. У цьому процесі винахід, наукове знання або ідея набувають економічного змісту.

Підтримуємо думку дослідників, які вважають, що в загальному плані інноваційний процес – це послідовний ланцюг подій, в ході яких новина «визріває» від ідеї до конкретного продукту, технології чи послуги і розповсюджується в господарській практиці. За структуризації інноваційного процесу більшість авторів дотримуються схеми: виникнення ідеї – фундаментальні дослідження – прикладні дослідження – дослідно-конструкторські роботи – дослідно-експериментальні роботи – пілотне ринкове випробування – серійне виробництво – споживання (завоювання та освоєння ринку). Зазначені стадії інноваційного процесу характеризуються специфічними особливостями. Для нововведень, які не мають науково-технічної новизни (а тільки ринкову), деякі етапи інноваційного процесу видозмінюються або взагалі не відбуваються.

Якщо інноваційний процес розглядати з позиції фінансування і інвестування розробки та розповсюдження нового виду продукції чи послуги, то в цьому випадку його розглядають як інноваційно-інвестиційний проект. Останній – це проект створення і впровадження новацій інвестиційного типу.

Отже, інноваційний проект – це запланований науково-технічний (або науково-технологічний) захід із створення і впровадження новацій, який характеризується новизною та забезпечує інтенсивний розвиток виробництва та сфери послуг.

Єськова А.Л.

студентка

Буковинського державного фінансово-економічного університету

*Науковий керівник: **Вербівська Л.В.***

кандидат економічних наук, доцент

Буковинського державного фінансово-економічного університету

м. Чернівці, Україна

АНАЛІЗ ЙМОВІРНОСТІ ВИЯВУ КРИЗИ НА ПІДПРИЄМСТВІ ЯК ОСНОВНИЙ ЕТАП АНТИКРИЗОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

Кризи в соціально-економічному житті, а отже, і в діяльності підприємства як одного з видів соціально-економічних систем, болючий, але загалом природний етап, який вимагає своєчасного розпізнавання передкризової ситуації, адекватної реакції та подальшого управління з метою подолання кризи.

Головною проблемою антикризового менеджменту є оцінка стану підприємства. Поняття стану є ключовим при розгляді динаміки будь-якої системи, і воно позначає певний набір змінних, які характеризують систему у часі та просторі [1, с. 16]. Оцінка наявного стану підприємства для прогнозування перспектив його розвитку та подолання ознак передкризового стану є досить актуальним питанням, що потребує вирішення.

Питанням антикризового менеджменту займалися такі сучасні вчені: В.Я. Захаров, Н.В. Волошанюк, О.О. Терещенко, О.В. Трошина та інші.

Метою даного дослідження є обґрунтування необхідності аналізу ймовірності настання кризи на вітчизняних підприємствах, висвітлення послідовності проведення даного аналізу, дослідження різноманітних методик, а також застосування декількох з них стосовно підприємства ПАТ «Чернівецький олійно-жировий комбінат».

Основним ключем успіху ефективного антикризового менеджменту є проведення досить детального аналізу кризової ситуації на підприємстві для того, щоб обрати найкращу та найбільш підходящу антикризову та фінансову стратегію, яка б могла забезпечити вихід підприємства з даної кризової ситуації, а також подальшого його розквіту (рис. 1).

Аналіз ймовірності вияву кризи на підприємстві завжди починається з визначення причин кризової ситуації та їх ранжування, потім проводиться оцінка очікуваних витрат від наслідків кризи, а також аналіз ресурсних можливостей її запобігання і на кінцевому етапі обирається антикризова стратегія підприємства.

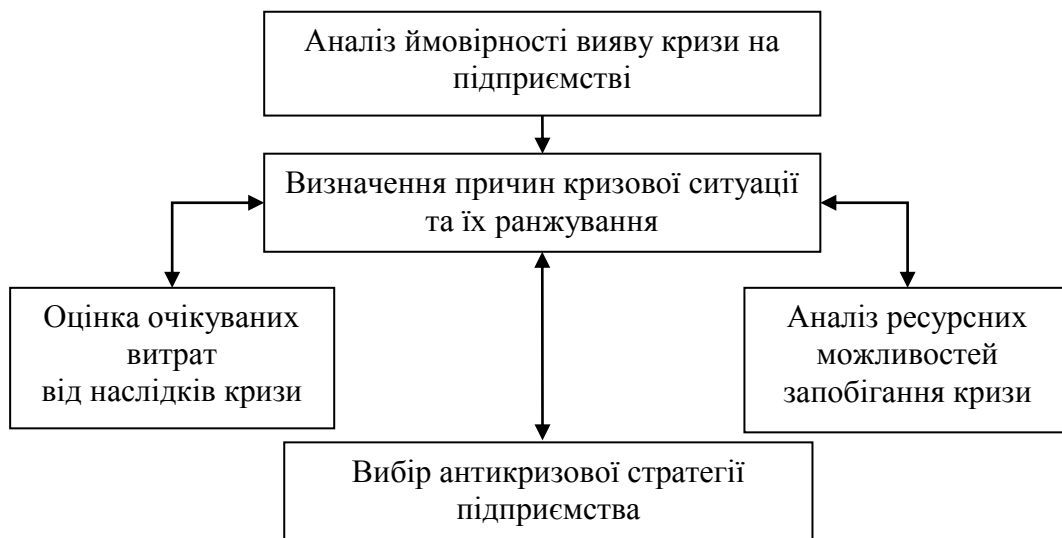

Рис. 1. Послідовність проведення аналізу кризової ситуації на підприємстві [4]

Існує безліч груп методів для оцінки ймовірності настання кризи на підприємстві. Та в нашому випадку, варто розглянути економіко-математичні методи, які використовуються для прогнозування банкрутства підприємств. Найбільш відомими методами, заснованими на побудові дискримінантної функції, є (табл. 1.1):

- 1) моделі оцінки ймовірності банкрутства на основі Z-критерію Е. Альтмана;
- 2) модель оцінки фінансового стану Р. Ліса;
- 3) прогнозна модель Дж. Таффлера;
- 4) модель Г. Спрінгейта;
- 5) універсальна дискримінантна модель Терещенка.

Таблиця 1.1

Методика розрахунку основних індексів для оцінки ймовірності настання кризи на підприємстві

Модель	Формула	Опис
Альт-мана	$Z=0,717 \cdot K1+0,847 \cdot K2+3,107 \cdot K3+0,42 \cdot K4+0,995 \cdot K5, (1.1)$ де K1 – відношення власного оборотного капіталу до загальної вартості активів (ЗВА); K2 – відношення нерозподіленого прибутку до ЗВА; K3 – відношення прибутку до виплати відсотків до ЗВА; K4 – відношення балансової вартості власного капіталу до позикового	$Z < 1,23$ – підприємство визнається банкрутом, Z в діапазоні від 1,23 до 2,89 – ситуація невизначена, $Z > 2,9$ – підприємство є стабільним та фінансово стійким.

	капіталу; K5 – відношення виторгу від продажу до ЗВА	
Ліса	$Z = 0,063 * X1 + 0,092 * X2 + 0,057 * X3 + 0,001 * X4$, (1.2) де X1 – відношення оборотних активів до ЗВА; X2 – відношення операційного прибутку до ЗВА; X3 – відношення нерозподіленого прибутку до ЗВА; X4 – відношення власного капіталу до позикового капіталу	$Z < 0,037$ – ймовірність банкрутства висока; $Z > 0,037$ – ймовірність банкрутства невелика.
Таффлера	$Z = 0,53 * X1 + 0,13 * X2 + 0,18 * X3 + 0,16 * X4$, (1.3) де X1 – відношення прибутку до виплат до поточних зобов'язань; X2 – відношення поточних активів до поточних зобов'язань; X3 – відношення поточних зобов'язань до ЗВА; X4 – інтервал кредитування.	$Z > 0,3$ – у фірми хороші довгострокові перспективи, $Z < 0,2$ – банкрутство більш ніж ймовірне.
Спрінгейта	$Z = 1,03 * X1 + 3,07 * X2 + 0,66 * X3 + 0,4 * X4$, (1.4) де X1 – відношення суми оборотних активів до ЗВА; X2 – відношення суми прибутку до виплат до ЗВА; X3 – відношення суми прибутку до виплат до суми поточних зобов'язань; X4 – відношення виручки до ЗВА.	Якщо $Z < 0,862$, то підприємство є потенційним банкрутом.
Тереценка	$Z = 1,5 * X1 + 0,08 * X2 + 10 * X3 + 5 * X4 + 0,3 * X5 + 0,1 * X6$, (1.5) де X1 – відношення грошових надходжень до зобов'язань; X2 – відношення валюти балансу до зобов'язань; X3 – відношення чистого прибутку до середньорічної суми активів; X4 – відношення прибутку до виручки; X5 – відношення виробничих запасів	$Z > 2$ – підприємство вважається фінансово стійким і йому не загрожує банкрутство; $1 < Z < 2$ – фінансова рівновага порушена; $0 < Z < 1$ – підприємству загрожує банкрутство, якщо

	до виручки; X6 – відношення виручки до основного капіталу.	воно не здійснить санаційних заходів; Z<0 – підприємство є напівбанкрутом.
--	--	---

Джерело: [5]

Якщо порівнювати модель Альтмана з моделлю Спрінгейта, то остання більш точно показує фінансовий стан підприємства [2, с. 5]. Проте модель Терещенка є найбільш оптимальною для діагностики ризику банкрутства українських підприємств [3].

Щоб перевірити дані моделі, так сказати на практиці, застосуємо декілька з них стосовно нашого досліджуваного підприємства, це – ПАТ «Чернівецький олійно-жировий комбінат», для того, щоб виявити чи перебуває дане підприємство у передкризовому, кризовому чи післякризовому стані і в силу можливих обставин розробимо необхідну стратегію для подолання певних негативних явищ.

Розраховані дані, відображені в таблиці 1.2.

Таблиця 1.2

Узагальнені результати по п'яти моделях

За моделлю	Функція	2013	2014	2015 (I кв.)
Альтмана	$Z = 0,717K1 + 0,847K2 + 3,107K3 + 0,42K4 + 0,995K5$	Z=1,71	Z=1,90	Z=1,54
Ліса	$Z = 0,063X1 + 0,092X2 + 0,057X3 + 0,001X4$	Z=0,03	Z=0,06	Z=0,04
Таффлера	$Z = 0,53X1 + 0,13X2 + 0,18X3 + 0,16X4$	Z=0,34	Z=0,56	Z=0,44
Спрінгейта	$Z = 1,03X1 + 3,07X2 + 0,66X3 + 0,4X4$	Z=0,42	Z=0,78	Z=0,44
Терещенка	$Z = 1,5X1 + 0,08X2 + 10X3 + 5X4 + 0,3X5 + 0,1X6$	Z=0,31	Z=0,54	Z=0,35

Джерело: [6]

Отже, порівнявши дані результати Z по кожному з роках, можемо зробити висновок, що у 2014 році підприємство було більш ефективнішим, фінансово стійкішим та стабільнішим. Проте, по деяким моделям, вже у 2014 році цей показник дещо знизився. В загальному, стверджуємо, що на підприємстві ПАТ «Чернівецький олійно-жировий комбінат» існує ризик загрози банкрутства, тому потрібно вжити певних заходів. Показник, який характеризує ймовірність настання кризи знаходиться в нормі по моделях Альтмана, Ліса і Таффлера, але, так як, наявний певний спад по моделях Спрінгейта та Терещенка, пропонуємо

розробити проекти документів щодо вдосконалення антикризового управління на випадок настання кризи, також пропонуємо створити систему фінансового контролінгу та знизити собівартість.

Отже, детально проаналізувавши найосновніші методики визначення кризи на підприємстві, а також здійснивши перевірку ефективності наведених методик на прикладі підприємства ПАТ «Чернівецький олійно-жировий комбінат», можемо зробити висновок, що на вітчизняних підприємствах, в даний момент часу потрібно вживати певних заходів, щодо застосування даних моделей, оскільки даний процес, дасть змогу підприємствам активно впроваджувати антикризовий менеджмент, і на ранніх етапах з достовірною точністю виявляти можливість настання кризи, щоб якомога швидше усунути її прояви задля уникнення значних збитків.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Захаров В. Я. Антикризисный менеджмент: стратегии развития
2. промышленных предприятий в России / В. Я. Захаров // Инновации. – 2006. – № 5. – С. 80-82.
3. Терещенко О. О. Дискримінантна модель інтегральної оцінки фінансового стану підприємства / О. О. Терещенко // Економіка України. – 2003. – № 8. – С. 38–45.
4. Волошанюк Н. В., Маліванчук С. Ю. Організаційно-методичні аспекти
5. діагностики ризику банкрутства підприємств [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/old_jrn/Soc_Gum/Nvbdfa/2012_1/volosh.pdf
6. Даніч В. М., Пархоменко Н. О. Визначення кризового стану підприємства [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream/123456789/33812/1/Danich_Parkhomenko_kryza.pdf
7. Трошина О. В. Використання дискримінантних моделей для прогнозування банкрутства підприємств [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/15_APSN_2010/Economics/67937.doc.htm
6. Фінансова звітність ПАТ «Чернівецький олійно-жировий комбінат».

Захарченко Н.В.

*кандидат економічних наук,
старший викладач кафедри економіки
та моделювання ринкових відносин
Інституту інноваційної та післядипломної освіти
Одеського національного університету імені І.І. Мечникова*

Манченко М.Ю.

*студентка
Інституту інноваційної та післядипломної освіти
Одеського національного університету імені І.І. Мечникова
м. Одеса, Україна*

БЕЗПЕКА БАНКІВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЯК ЕФЕКТИВНИЙ ЗАСІБ ЗАПОБІГАННЯ БАНКРУТСТВА БАНКІВ

Проблеми захисту банківської діяльності від зовнішніх та внутрішніх загроз щодо запобігання банкрутства є актуальною в умовах впливу зростаючих кризових чинників економіки України. Зростає необхідність забезпечення охорони фінансових ресурсів та створення дієвих механізмів безпеки банківської діяльності.

Особливо значущими для комерційних банків є забезпечення зворотності кредитів, підвищення прибутковості, підтримання ліквідності, зниження банківських ризиків, гарантування депозитів. Результати сучасних досліджень багатьох вітчизняних та зарубіжних науковців присвячені здебільшого організаційним, технічним і правовим аспектам [5; 7; 9]. Це свідчить про те, що чітких уявлень про зміст і структуру поняття «безпека банківської діяльності» до теперішнього часу не сформовані.

Безпека банків є частиною фінансової безпеки країни. Необхідно зазначити, що банківська система – це найважливіша складова фінансово-кредитної сфери держави. За умов економічної глобалізації та інтеграційних процесів, коли у тій чи іншій частині світу час від часу спалахують валютні, банківські чи фінансові кризи, загострюється питання щодо забезпечення у кожній країні стабільного економічного розвитку, який значною мірою залежить від надійності банківської системи та її здатності протидіяти цим загрозам. Тому чим швидше держава визначить та почне відстоювати національні інтереси в цьому процесі, то кориснішими і менш болючими будуть його наслідки, адже банківська сфера є основною складовою фінансової системи держави і саме питання її безпеки за таких умов виходять сьогодні на перший план [10].

Безпека – це насамперед заходи або дії, що забезпечують недопущення і оперативне реагування на відповідні загрози заради безпечного функціонування [3].

Безпеку банківської діяльності М. Зубок визначає як: стан стійкої життєдіяльності, за якого забезпечується реалізація мети банку та основних його інтересів, захист від внутрішніх і зовнішніх дестабілізуючих факторів незалежно від умов функціонування; властивість своєчасно й адекватно реагувати на всі негативні прояви внутрішнього і зовнішнього середовища банку; здатність протистояти різним посяганням на власність, діяльність і імідж банку, створювати ефективний захист від внутрішніх і зовнішніх загроз [6, с. 7].

Як вважає В. Шурпаков, банківська безпека є одним з основних елементів банківського менеджменту [9]. Банківська безпека має багатофункціональний і комплексний характер. Від ефективності її організації залежать практично всі сторони і напрями банківської діяльності. Під банківською безпекою мається на увазі організація заходів із запобігання можливим загрозам діяльності банку. Розмір цих загроз, тобто наслідки реалізації, часто завчасно математично не визначені.

Отже, в економічній літературі безпека банку трактується як захищеність інтересів власників, клієнтів, працівників і керівництва банку від зовнішніх і внутрішніх загроз; стан його зовнішнього та внутрішнього середовища; організація заходів щодо запобігання можливим загрозам його діяльності.

Д.А. Артеменко у дисертаційній роботі безпеку банку поділяє на такі складові: фінансову, технічну, правову, інформаційно-технологічну, соціально-психологічну, організаційну. Він підкреслює, що фінансова складова є основою забезпечення економічної безпеки банківської діяльності, тому що в стійкому ефективно працюючому банку достатньо коштів для вирішення завдань із захисту інформації, охорони співробітників, залучення у всі структури висококваліфікованих співробітників [5].

У Концепції безпеки комерційного банку [2], схваленій АРБ, під безпекою комерційного банку розуміється стан захищеності інтересів власників, керівництва і клієнтів банку, матеріальних цінностей та інформаційних ресурсів від внутрішніх і зовнішніх загроз.

Основними загрозами фінансовій безпеці суб'єктів підприємництва є недостатній рівень контролю за ризиками та неефективна діяльність. Ст. 67 Закону України «Про банки і банківську діяльність» зазначає, що метою банківського нагляду є стабільність банківської системи та захист інтересів вкладників і кредиторів банку щодо безпеки зберігання коштів клієнтів на банківських рахунках [1].

Аналіз підсумків діяльності банківської системи України за 9 місяців 2015 року показав, що лідером у сфері запровадження безпеки банку є ПАТ КБ «ПриватБанк» [4].

Головним критерієм ефективності та якості безпеки банку є стабільність його фінансового й економічного розвитку відповідно до планів і завдань

незалежно від зміни ситуації. У ПАТ КБ «ПриватБанк» існує служба внутрішнього аудиту, що представляє собою самостійний структурний підрозділ банку, який є органом оперативного контролю Наглядової Ради. Створюється за рішенням вищого органу Банку з метою перевірки й оцінки адекватності та ефективності системи внутрішнього контролю та якості виконання призначених обов'язків співробітниками Банку.

Аналізом безпеки банку займається аналітичний центр ризик-менеджменту, який має за мету об'єднати зусилля підрозділів, що займаються дослідженням, профілактикою, аналізом ризиків шляхом формування завдань за оцінкою, контролем, підтвердженням допущень, зроблених на основі аналізу операцій, сформованих у формі математичних рядів, подальшої ініціації перевірок і бек-тестування зроблених допущень і прогнозів, розробка управлінських рішень по вдосконаленню безпеки операцій і мінімізації ризиків на основі одержаних в ході перевірок даних [8].

У процесі забезпечення безпеки передбачається планування і здійснення сукупності заходів щодо запобігання банкрутства банку. Тож для ефективної подальшої його діяльності необхідно, щоб рівень безпеки був відповідний. На сучасному етапі розвитку ринкових відносин економіці України притаманним є вплив кризи, які як правило, супроводжуються різноманітними негативними явищами в економіці. Саме тому безпека банківської діяльності потребує відповідного забезпечення правового регулювання та контролю.

Враховуючи все вищевикладене, можна сформулювати таке визначення системи безпеки банку: сукупність заходів контролю та впровадження системи діагностування за допомогою відповідних інструментів які повинні оптимізувати використання фінансових ресурсів, забезпечити належний їх рівень і нівелювати вплив ризиків внутрішнього й зовнішнього середовищ. Саме тому, задля досягнення цієї мети систему безпеки банківської діяльності необхідно інтегрувати в систему управління банком, що дозволить здійснювати постійний контроль за ризиковим середовищем банку і ухвалювати своєчасні та обґрунтовані рішення.

Таким чином, оцінка поточного рівня теоретичної бази, необхідної для побудови системи безпеки банку, показала, що існує не тільки принципова можливість цього, а й накопичено досить велика кількість досліджень, як теоретичних, так і практичних знань у даній області. Серед них виявлені проблеми – це: 1) відсутність чіткої систематизації знань та адаптації їх до сучасних кризових умов економіки України; 2) відсутність відповідного рівня кваліфікації персоналу, які займаються дослідженням, профілактикою, аналізом ризиків, контролем та розробка управлінських рішень по вдосконаленню безпеки операцій і мінімізації ризиків на основі одержаних в ході перевірок даних.

Тому, побудова ефективно діючої системи фінансової безпеки банків є необхідною умовою як стабільності окремо взятого банку, так і банківської системи в цілому. З урахуванням ключової ролі безпеки банківської системи в комплексі безпеки країни, дані завдання можна поставити в розряд першочергових для національної безпеки.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Про банки і банківську діяльність: Закон України: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2121-14/page5>
2. Концепция безопасности коммерческого банка: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.arb.ru/departs/s_konc.htm
3. Про затвердження Інструкції про порядок регулювання діяльності банків в Україні: Постанова Правління НБУ № 368: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0841-01>
4. Аналітичний огляд банківської системи України за 9 місяців 2015 року: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://rurik.com.ua/documents/research/bank_system_3_kv_2015.pdf
5. Артеменко Д. А. Механизм обеспечения финансовой безопасности банковской деятельности: [Текст] / Д. А. Артеменко. – Автореф. дис. канд. экон. наук. – Ростов-на-Дону, 1999.
6. Зубок М. І. Безпека банків: [Текст] / М. І. Зубок. – К., 2002. – 306 с.
7. Гриценко Р. Економічна безпека банківської системи України: [Текст] / Р. Гриценко // Вісник Національного банку України. – 2003. – № 4. – С. 27–28.
8. Офіційний сайт ПАТ КБ «ПриватБанк» [Електронний ресурс] / НБУ – Режим доступу: <http://privatbank.ua/ua/>
9. Шурпаков В. А. Проблемы методологии анализа банковской безопасности / В. А. Шурпаков: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.fact.ru/www/shurpakov11.htm
10. Щербатих Д. В. Підходи та загрози до формування фінансово-економічної безпеки банківських установ: [Текст] / Д. В. Щербатих, Б. В. Шпильовий // Вісник Черкаського університету. – 2016. – № 1. – С. 141-148.

Карпа О.А.

студентка

*Університету митної справи та фінансів
м. Дніпропетровськ, Україна*

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ ТА ЇЇ ШЛЯХИ ДО УДОСКОНАЛЕННЯ

Банківська система є необхідною умовою забезпечення сталого економічного зростання, а світовий та вітчизняний досвід засвідчує, що розвиток банківської системи набуває стратегічного значення. Адже «від конкурентної та забезпеченої ресурсами банківської системи залежить стан національної промисловості й сільського господарства, передусім їх

високотехнічних галузей, гарантування якісного житла, освіти, медицини тощо» [3, с. 312].

Характерними рисами банківської системи, що відокремлюють її з поміж інших суб'єктів ринкових відносин, є її дворівнева побудова, поглиблене централізоване регулювання діяльності кожного окремого банку і банківської діяльності в цілому, централізований механізм контролю і регулювання руху банківських резервів, наявність загальносистемної інфраструктури і гнучке поєднання високого рівня централізації управління банківською системою зі збереженням певної економічної самостійності і відповідальності кожного окремого банку.

Стабільна та надійна банківська система має важливе значення у контексті майбутнього зростання економіки. Стратегічна роль банківської системи обумовлюється цілями, функціями та її впливом на інші системи в економіці. Відхилення у банківській системі впливають на інтереси та стан суб'єктів господарювання і можуть викликати дестабілізацію в соціально-економічному та політичному житті суспільства [8].

Фінансова система України, відповідно до фінансової політики уряду та керівництва Національного банку України, піддається змінам та впливу з метою стабілізації як окремих фінансових показників (наприклад курс національної валюти відносно інших іноземних валют), так і всієї системи взагалі. Подібні процеси проходять і у банківській системі. На відміну від фінансової системи в банківській ці перетворення мають більш виражений характер. Це дає можливість більш ретельно розглянути всі аспекти цих змін.

Фактор, який має вплив на фінансову систему України – це проведення антитерористичної операції на сході країни. Цей фактор має як безпосередній вплив у вигляді витрат на проведення цієї операції, руйнування інфраструктури та виробництва, збільшення потоку переселенців з цього регіону, зменшення виробництва на цій території та об'єктивні обмеження в реалізації продукції, в наслідок чого зменшуються обсяги сплати видатків. Серед опосередкованого впливу можна визначити загальний негативний фон для держави та фінансової системи через ведення бойових дій та неспроможність забезпечити конституційний лад на окремих територіях. Для інвестиційного клімату країни та стійкості її фінансової системи це має значний вплив.

Існує також багато і інших факторів, які впливають на фінансову систему України. Серед них можна виділити наступні: корумпована бюрократична система, яка пригнічує розвиток економіки; занадто зарегульована економіка (велика кількість дозволів, розпоряджень які надають державні органи; необґрунтовано та невинувато великий апарат державного нагляду); відсутність сталої законодавчої бази; нестабільна політична система; зношеність засобів виробництва, відсутність нових технологій та інше.

Що стосується банківської системи, то крім перелічених факторів на неї великий вплив має недовіра клієнтів. Так станом на 20 вересня 2015 року за даними Фонду гарантування вкладів фізичних осіб [2, с. 216] в Україні налічуються:

- банки з тимчасовою адміністрацією – 10 одиниць;
- банки, що ліквідуються – 55 одиниць;
- банки, ліквідація яких завершена – 31 одиниця;
- банки, які було продано інвесторам після введення тимчасової адміністрації – 1 одиниця.

Недовіра та невпевненість в майбутньому банків призводить до відтоку капіталу з банківського ринку. Банкам все важче залучати на обслуговування клієнтів та зберігати депозитний портфель на безпечному для функціонування банківських установ рівні.

Проблема полягає в тому, що клієнтам банківських установ важко визначити справжній фінансовий стан банку в якому відкрито його рахунок, або виявити передумови настання важкого фінансового стану в банку.

Національний банк України проводить цілеспрямовану політику на очищення банківської системи від банківських установ з непрозорою структурою власності, від банківських установ які здійснювали незаконну фінансову діяльність та порушували законодавство. Було розроблено та реалізовано на практиці механізм повернення вкладів фізичним особам. Для функціонування програми відшкодування втрачених заощаджень було створено Фонд гарантування вкладів фізичних осіб. Він заснований з метою захисту прав та законних інтересів вкладників банків і виконує спеціальні функції у сфері гарантування вкладів фізичних осіб та виведення неплатоспроможних банків з ринку.

Заходи, які здійснюються Національним банком України, також вимагають значного залучення фінансових ресурсів, які відволікаються від інших важливих напрямків економіки. Найбільш затратними залишаються програми рефінансування банків для їх оздоровлення та стабілізації їх роботи, а також відшкодування втрачених заощаджень для клієнтів збанкрутілих банків.

На основі постійно діючої лінії Рефінансування Національний банк здійснює підтримку короткострокової (миттєвої) ліквідності банку в національній валюті шляхом надання кредиту овернайт.

Стратегічні наміри Національного банку України щодо реформи та оздоровлення банківської системи свідчать про подальше скорочення кількості банків, не лише шляхом виведення їх з ринку, а і шляхом поглинання один одного та об'єднання банків для досягнення більших можливостей для якісного обслуговування клієнтів, надання нових послуг та отримання переваг у конкурентній боротьбі.

Проблеми банківської системи в переважній більшості тотожні проблемам фінансової системи України. Без розвитку фінансової системи та економіки

України банківській системі важко функціонувати та зберігати навіть відносну стабільність. При умові досягнення рівня зростання економіки країни, налагодження стабільного експорту продукції, виробленої в Україні, залучення міжнародних інвесторів та новітніх технологій буде потужною рушійною силою не лише до стабілізації банківської системи, а й до стабільного та поступового її розвитку.

У умовах подолання кризи банківського та фінансового секторів України необхідно дуже ретельно обирати інвестиційну стратегію, з огляду на те, що велика увага завжди приділяється індикаторам стану фондового ринку, що не завжди дозволяє об'єктивно оцінити його стан. Також, український фондовий ринок досить часто не відповідає потребам зарубіжних інвесторів за показниками ліквідності. Саме тому необхідна мобілізація власних, внутрішніх ресурсів для розвитку фондового ринку та фінансових інститутів за рахунок створення таких стратегій управління коштами, які будуть сприяти підвищенню зацікавленості українських інвесторів у власному ринку.

Робота, яка проводиться Національним банком України, та направлена на встановлення стандартів прозорості функціонування банківської системи та додержання норм законів кожним банком, в подальшому буде мати позитивний ефект для оздоровлення та стабілізації банківського сектору.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Волошин И. В. Оценка банковских рисков: новые подходы / И. В. Волошин. – К.: Ника-Центр; Эльга, 2014. – 216 с.
2. Забезпечення умов стабільного функціонування банківського сектору України: [монографія] / О. М. Колодізев, О. В. Бойко, В. О. Дзеніс [та ін.]; за заг. ред. к.е.н., доц. О. М. Колодізева. – Х.: ХНЕУ, 2014. – 312 с.
3. Клаас Я. А. Современные подходы к оценке финансовой устойчивости кредитной организации / Я.А. Клаас // Банковское дело. – 2012. – № 8.
4. Офіційний сайт Міністерства фінансів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://minfin.com.ua>
5. Офіційний сайт НБУ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.bank.gov.ua

Кочкодан В.Б.

*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри менеджменту і адміністрування
Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу
м. Івано-Франківськ, Україна*

ІМІТАЦІЙНА МОДЕЛЬ ВПРОВАДЖЕННЯ СЦЕНАРІЇВ УПРАВЛІННЯ СТРУКТУРОЮ КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВ НАФТОГАЗОВОГО КОМПЛЕКСУ

Стратегія управління структурою капіталу підприємств нафтогазового комплексу (НГК) складається з декількох етапів, перший з яких передбачає визначення доцільних управлінських впливів, спрямованих на формування адекватної сформованим зовнішнім і внутрішнім умовам структури капіталу підприємства. На другому етапі відбувається імітація реалізації скоректованих фінансових планів. Вихідними даними для проведення імітаційного моделювання є знайдені раніше оцінки стану капіталу і зовнішнього середовища підприємства і рангові оцінки можливих управлінських впливів, спрямованих на формування характеристик капіталу, що забезпечують стійке функціонування фінансової системи підприємства.

Імітаційне моделювання управління структурою капіталу підприємства передбачає побудову моделі процесів, тобто формування системи, що описує процеси, які відбуваються та впливають на досліджуваний об'єкт, в даному випадку власний та позичковий, основний та оборотний капітал.

Завдяки імітаційному моделюванню проводяться експерименти над досліджуваним об'єктом задля отримання інформації для подальшого його аналізу та ефективного управління.

Реалізація методу імітації містить наступні етапи [1, с. 24-32; 2, с. 40-49]: розробку імітаційної моделі; формування методики моделювання, що передбачає планування імітаційних експериментів та статистичну обробку даних; імітаційне моделювання, аналіз і узагальнення отриманих результатів.

Основним етапом методу є етап розробки імітаційної моделі руху фінансових потоків підприємства, змістом якого є: визначення задачі та її аналіз; визначення вимог до інформації; збирання інформації; висування гіпотез і прийняття припущень; встановлення основного змісту моделі; визначення параметрів, змінних і критеріїв ефективності; опис концептуальної моделі й перевірка її вірогідності; побудова логічної структурної схеми [3, с. 34].

З позиції моделювання впровадження сценаріїв управління структурою капіталу підприємств НГК при різних значеннях змінних управління і

параметрів зовнішнього і внутрішнього середовища підприємства, варто розглянути модель Дж. Форрестера [4, с. 57, 58, 70-72]. У даній моделі вважається, що модельована система має структуру мережі, у вузлах якої знаходяться характеристики капіталу підприємства (нагромаджувачі), а дугами є потоки коштів, що розглядаються як неперервні змінні. Поточний вміст нагромаджувачів є результатом припливу і відтоку коштів за розглянутий період часу з урахуванням їх вмісту в початковий момент часу. З погляду фінансового обліку, поточні значення нагромаджувачів відображають залишок коштів на рахунках підприємства.

Для побудови імітаційної моделі впровадження сценаріїв управління структурою капіталу підприємств НГК використаємо методику аналізу руху капіталу, що містить наступні основні кроки [5, с. 336]:

- формування рівнів моделі;
- визначення темпів фінансових потоків;
- виділення змінних управління і стану;
- формування функцій рішень.

Як рівні, в імітаційній моделі розглядаються агреговані статті балансу, що відображають величину різних елементів оборотного, позаоборотного, власного та позичкового капіталу і беруться за основу при розрахунку показників стану капіталу підприємства.

Як темпи потоків, що визначають інтенсивність трансформації власного і довгострокового позичкового капіталу у позаоборотні активи, власного і короткострокового позичкового капіталу в оборотний капітал, розглядалися потоки коштів, що спрямовані на придбання відповідних економічних ресурсів, і величина прибутку, реінвестованого у формування активів підприємства [5, с. 337].

Дана модель дозволяє проводити імітаційне моделювання характеристик капіталу підприємств НГК при різних значеннях змінних управління і стану зовнішнього середовища. Імітаційне моделювання деталізує процеси, що дає змогу розширити варіанти сценаріїв управління структурою капіталу підприємств НГК.

В сучасних умовах адаптації до ринкової економіки, коли економічні процеси є динамічними та доволі непередбачуваними, дана модель дозволяє спроектувати результати, які визначаються випадковим характером процесів.

Запропонована імітаційна модель включає тринадцять рівнянь, які відображають процеси нагромадження різних складових оборотного, позаоборотного, власного і позичкового капіталу підприємства. Реалізація такої моделі на підприємствах НГК дозволяє провести оцінку та аналіз характеристик структури їх капіталу при різних варіантах управлінських впливів, спрямованих на локалізацію кризової ситуації та відновлення нормального режиму функціонування фінансової системи підприємства.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Бусленко Н. П. Моделирование сложных систем / Н. П. Бусленко. – М.: Знание, 1988. – 355 с.
2. Максимей И. В. Имитационное моделирование на ЭВМ / И. В. Максимей. – М.: Радио и связь, 1988. – 232 с.
3. Ситник В. Ф. Імітаційне моделювання: Навч.-метод. посібник для самост. вивч. дисц. / В. Ф. Ситник, Н. С. Орленко. – К.: КНЕУ, 1999. – 208 с.
4. Форрестер Дж. Основы кибернетики предприятия (индустриальная динамика) / Дж. Форрестер; [пер. с англ.; под ред. Д. М. Гвишиани]. – М.: Прогресс, 1971. – 340 с.
5. Кочкодан В. Б. Імітаційна модель управління структурою капіталу: теоретичний аспект / В. Б. Кочкодан // Сталій розвиток економіки. – 2013. – № 3(20). – С. 335-341.

Любавіна Д.П.

*студентка факультету міжнародної економіки
Дніпропетровського національного університету
імені Олеся Гончара*

Федотова Т.А.

*кандидат економічних наук, доцент,
Дніпропетровський національний університет
імені Олеся Гончара
м. Дніпропетровськ, Україна*

КОНКУРЕНТОЗДАТНІСТЬ ПЕРСОНАЛУ, ЯК ОСНОВНИЙ КОМПОНЕНТ ПЕРЕВАГ РИНКУ ПРАЦІ

Конкурентоздатність працівника – це індивідуальні здібності до власних досягнень в роботі, що примножують досягнення організації. Конкурентоздатність робітника характеризується якістю та наполегливістю робочої сили, відповідно до ринкових потреб у якісній функціональності праці.

Приводом до наукових роздумів про конкурентоздатність персоналу став початок реформ на ринку праці в Україні та застосування новітніх методів та моделей господарювання. Підґрунтям наукових думок за цим напрямком стали: аналіз властивостей формування та використання трудового потенціалу згідно з вимогами становлення ринку праці та вивчення закономірностей конкурентного осередка, алгоритмів дії конкуренції на ринку праці [1].

Конкурентоздатність персоналу представляє взаємодію трьох елементів ринку праці, що пов'язані з:

– сферою існування внутрішнього ринку підприємства і сприйняттям особового складу стабільності у своїй буденності;

– людськими ресурсами, які посилюють вразливість внутрішнього ринку праці до зовнішніх непередбачених модифікацій, а також визначають конкурентні переваги штату працівників на ринку;

– трудовою діяльністю, яка характеризується факторами, не залежними від працівників, але які впливають на стратегію і тактику його функціонування.

Важливим показником конкурентоздатності є цінові властивості робочої сили, які в межах внутрішнього ринку праці становляться сукупними витратами на робочу силу. Сукупні витрати, які передбачені працедавцем можна розглядати з двох боків: з одного – це ціна робочої сили, з іншого – ціна її споживання [3].

Прояв конкурентних переваг усього колективу визначається зовнішніми або внутрішніми умовами. Фахівець, який є важливою ланкою в даній сфері в конкурентоздатному середовищі, і сам буде прагнути стати більш конкурентоздатним. Однак те, якою мірою він буде конкурентоздатним у відповідному середовищі, визначається цінностями самого фахівця.

Як правило, зовнішні умови є вирішальними в досягненні конкурентоздатності.

Сприймання конкурентоздатності працівників як філософії адміністрування внутрішнім ринком праці означає, що працедавцеві необхідно систематично передивлятися напрямок своїх стратегічних і тактичних цілей, вдосконалювати відповідні ідеї, які заохочують конкурентні переваги людського ресурсу, які знаходиться під його керівництвом [2].

Персонал головним активом підприємства. Тому сьогодні на перше місце в інвестиційній політиці можна сміливо залучати інвестиції в персонал.

Керівникам підприємств необхідно замислитися над формами і якістю навчання свого персоналу. Треба зрозуміти, що навчання і розвиток персоналу це найважливіше стратегічне завдання підприємства. Формальним підходам до навчання варто протиставити навчання заради розвитку підприємства.

Отже, конкурентоспроможність на ринку праці вказує на властивості людського капіталу, які визначають рівень задоволення ринкових потреб в роботі окремого підприємства.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Сотникова С. И. Конкурентоспособность рынка труда: генезис социально-экономического содержания // Маркетинг за рубежом – 2011 [Електронний ресурс] – Режим доступу: www.hr-portal.ru/
2. Сотникова С. И., Маслов Е. В. Управление конкурентоспособностью персонала – Новосибирск: НГУЭУ, 2006. – 302 с.
3. Смірнов О. О. Конкурентоспроможність персоналу в системі категорій економіки праці – 2010.

Оксентюк О.С.

студентка

Київського національного торговельно-економічного університету

Науковий керівник: **Стояненко І.В.**

кандидат економічних наук,

доцент кафедри економіки та фінансів підприємства

Київського національного торговельно-економічного університету

м. Київ, Україна

ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИЙ КАПІТАЛ ЯК ФАКТОР РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА У СУЧАСНОМУ СВІТІ

В умовах інноваційної економіки відбуваються докорінні зміни технологічного базису суспільного виробництва. Особливе значення на сучасному етапі набуває інтелектуальний капітал, який в значній мірі визначає структуру національної економіки, якість виробленої продукції і послуг, а також ефективність функціонування господарства на всіх його організаційних рівнях. Ступінь розвитку інтелектуальної праці і його участі у виробничих процесах стають найважливішими чинниками, що визначають конкурентоспроможність країни в світовій економіці, її експортні можливості і частку в світовому грошовому доході.

Концепції інтелектуального капіталу відображена в роботах таких іноземних авторів, як К.-Е. Свейбі, Дж. Гелбрейт, Т. Стюарт, Л. Едвінсон, М. Мелоун. Розгляд окремих аспектів присутній у роботах вітчизняних вчених О. Бутнік-Сіверського, А. Чухно, О. Кендюхова, А. Колота, І. Журавльової, І. Левіної, Є. Марчука, О. Полуяктової, В. Прошака та інших. Проте на сьогодні існує ряд невирішених проблем як в теорії управління інтелектуальним капіталом підприємств, так і в практиці застосування існуючих концепцій. Зокрема відсутня єдина думка і до трактування сутності даної економічної категорії (табл. 1).

Таблиця 1

Теоретичне визначення інтелектуального капіталу різними науковцями

Автор	Визначення
М.Б. Бутнік-Сіверський	Створений або придбаний інтелектуальний продукт, який має вартісну оцінку, об'єктивований та ідентифікований (відокремлений від підприємства), утримується підприємством (суб'єктом господарювання) з метою ймовірності одержання прибутку (додаткової вартості) [1]
Д. Даффі	Сукупні знання, якими володіє організація з особі своїх співробітників, а також у вигляді методологій,

	патентів, архітектур і взаємозв'язків [2]
Л. Едвінсон та М. Мелоун	Усі ресурси сучасного підприємства, які не підлягають традиційному оцінюванню [1]
М.А. Ескіндаров	Система характеристик, що визначають здатність людини, тобто якість робочої сили, тобто працівника підприємства, фірми або корпорації, що створює товар чи послуги, в цілях їх відтворення на основі персоніфікованого економічного інтересу кожного суб'єкта і їх сукупності [4]
Д. Клейн і Л. Прусак	Інтелектуальний матеріал, формалізований і зафіксований, що використовується для виробництва більш цінного майна [2]
Л.І. Лукічева	Сукупна різниця між ринковою вартістю компанії та вартістю матеріальних активів [3]
Т.Стюарт	Сума всього того, що знають працівники компанії і що дає конкурентну перевагу компанії на ринку: патенти, процеси, управлінські навички, технології, досвід та інформація про споживачів і постачальників [4]

На нашу думку, інтелектуальний капітал – відносно новий вид ресурсів, який може бути віднесений в окрему категорію факторів виробництва (таким чином, чинників виробництва стає п'ять: капітал, земля, праця, природні ресурси і знання/інтелект).

Найбільш влучним ми вважаємо визначення надане Левченко Ю. Г., який трактує інтелектуальний капітал підприємства як сукупність знань, інформації, досвіду, кваліфікації і мотивації персоналу, організаційних можливостей, каналів і технологій комунікації, здатних створювати додаткову вартість і сприяти забезпеченню конкурентних переваг підприємства на ринку [6].

По-різному науковці оцінюють і структуру інтелектуального капіталу, але у всіх моделях є багато подібного.

Згідно Л. Едвінсону, інтелектуальний капітал можна розглядати як творчу сукупність людського капіталу та його похідних (соціальний капітал, ринковий капітал, інтелектуальна власність). Як правило, похідні людського капіталу групуються в загальній категорії «структурний капітал» (рис. 1).

Рис. 1. Модель інтелектуального капіталу за Л. Едвінсоном [6]

Такий поділ не випадковий, його головний сенс полягає в тому, що при відсутності людського капіталу знецінюються і похідні.

Людські активи – це насамперед працівники організації, які володіють певними знаннями і навиками, мають певний характер, професійні якості, наділені моральними принципами та сповідують певну культуру. Структурні активи визначають потенціал творчої активності колективу, який забезпечує ефективне використання людських ресурсів. Споживчі (маркетингові) активи – це імідж фірми, відомість її торгової марки та відповідна клієнтська база [4; 5].

Е. Брукінг виділяє в структурі інтелектуального капіталу чотири елементи: ринкові активи, інтелектуальну власність, людські активи, інфраструктурні активи. Ринкові активи – це потенціал, який забезпечують нематеріальні активи, пов’язані з ринковими операціями. Людські активи – сукупність колективних знань працівників фірми, їх творчих здібностей, вміння вирішувати проблеми, управлінські та підприємницькі якості. Інтелектуальна власність як актив є узаконеним інструментом для захисту різноманітних корпоративних активів. Інфраструктурні активи – це технології, методи і процеси, які дають можливість підприємству займатися господарською діяльністю [5; 6].

Розглянувши існуючі підходи щодо структури інтелектуального капіталу, варто наголосити на тому, що інтелектуальний капітал хоча і має свою будову, проте не складається з окремих чітко окреслених частин, а формується і функціонує через їхню взаємодію. Основою всіх цих складових є людські ресурси – найбільша динамічна компонента спроможності компанії отримувати прибуток тривалий час.

Проблеми управління інтелектуальним капіталом у світі вийшли на перший план внаслідок всеосяжної інтелектуалізації сучасної економіки і стали вже не просто юридичними та комерційними питаннями, а й політичними проблемами, які вимагають стратегічних комплексних підходів до вирішення.

Управління інтелектуальним капіталом підприємства, до речі, як і управління взагалі, повинно бути спрямоване на приведення у відповідність внутрішніх можливостей його реалізації і розвитку до зовнішніх, які генеруються ринком.

Аби успішно управляти інтелектуальним капіталом підприємства, необхідно:

1. Перебудувати систему відносин на користь наукомістких, високотехнологічних галузей і видів діяльності, що стимулює їх розвиток.

2. Підвищити суспільну оцінку знань і престижу науково-технічної та творчої діяльності, що само по собі стимулює їх розвиток.

3. Створити належні умови для здійснення інвестицій у форму нематеріальних активів у високотехнологічні галузі та виробництва, що сприяє піднесенню на якісно новий рівень процесу трансферу технологій з-за кордону.

4. Рациональніше використовувати інтелектуальні ресурси країни, що в умовах захисту інтелектуальної власності стають дорожчими.

5. Створити умови для налагодження ефективної міжнародної кооперації у високотехнологічних галузях і виробництвах, інтеграції країни в регіональний і світовий технологічний простір.

6. Покращити умови праці, створити сприятливе середовище для результативної роботи [1].

У своїй лекції з нагоди отримання Нобелівської премії економіст Фрідріх фон Хайек закликав політиків вести себе як садівників, а не як інженерів, створюючи середовище для росту, а не спираючись на командно-наказове управління [6]. Це справедливо і для випадку з працівниками розумової праці.

Щоб бачити в людях людський капітал потрібні талановиті лідери, які розуміють суть праці інтелектуальних працівників, надають їм можливість проявити свої сильні сторони і достатню автономність в роботі, і швидше переконують їх, ніж контролюють, вважаючи колегами, а не підлеглими. Така установка мало сумісна з командно-наказовими ієрархіями, але в 21 столітті, якщо організації хочуть використовувати всі можливості працівників інтелектуальної праці по збільшенню свого добробуту, без такої зміни не обійтися.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Кендюхов О. В. Ефективне управління інтелектуальним капіталом: Монографія / НАН України. Інститут економіки промисловості. – Донецьк: ДонУЕП, 2008. – 363 с.
2. Климов С. М. Интеллектуальные ресурсы общества. – СПб.: ИВЭСЭП, Знание, 2002. – 199 с.
3. Лукичева Л. И. Управление интеллектуальным капиталом: Учебное пособие. 2-е изд., стер. – М.: Омега-Л, 2008. – 552 с.
4. Базилевич В. Д., Ільїн В. В. Інтелектуальна власність: креативи метафізичного пошуку: монографія. – К.: Знання, 2008. – 687 с.

5. Левченко Ю. Г. Інтелектуальний капітал та його роль у господарській діяльності підприємства // Бізнес та інтелектуальний капітал. – 2014. – Інтелект XXI № 1. – С. 92-96.
6. Ткач І. І. Дослідження процесу формування інтелектуального капіталу підприємства / А. Ю. Мазарчук, І. І. Ткач // Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля. – 2011. – № 2(156). – Частина 1. – С. 312-317.

Печко В.С.

здобувач

*Харківського національного аграрного університету
імені В.В. Докучаєва
м. Харків, Україна*

ОКРЕМІ СОЦІАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ВИКОРИСТАННЯ ЗЕМЕЛЬ В УКРАЇНІ

Проблеми землекористування з точки зору соціальної складової сьогодні стоять сьогодні є одними з найбільш гострих на селі. Вона включає в себе кілька складових. Це, по-перше, рівень зайнятості. В даному випадку в останні десятиріччя ми маємо чітку тенденція до скорочення кількості найманих працівників. Так, якщо у 2005 році їх чисельність у сільському господарстві, мисливстві, лісовому господарстві складала 1245,5 тис. осіб, та у 2010 році вже 716,8 тис. осіб, а у 2014 – 591,3 тис. осіб.

По-друге, рівень оплати праці працівників сільського господарства. Статистичні дані свідчать, що рівень середньої заробітної плати в сільському господарстві є одним з найменших серед всіх галузей економіки. Її величина у 2014 році дорівнювала 2476 грн, при середньому значенні в Україні 3480 грн [1]. Однак при цьому відмічається, що ключовою вимогою для досягнення соціальної справедливості є подолання соціальної диференціації та нерівності в доступі до соціальних благ суспільства мешканцями села [2]. Безумовно, дана практика протирічить цим базовим позиціям.

По-третє, це ситуація з забезпеченням сільських мешканців соціальними закладами, в першу чергу закладами освіти і охорони здоров'я. Добре відома думка, що те сіло має перспективі де є школа та лікарня. В даному випадку має місце чітка тенденція до поступового скорочення кількості цих закладів в сільській місцевості. Зокрема, кількість сільських шкіл скоротилась з 12 936 у 2010/2011 навчальному до 11 668 у 2015/2016 навчальному році [3]. Ситуація з закладами охорони здоров'я ще гірша. Так, кількість лікарняних закладів у сільській

місцевості у 2000 році дорівнювала 1007 одиниць, а у 2014 році тільки 104 одинці. Головним фактором цього скорочення стало зменшення дільничних лікарень з 943 до 60 одиниць [4]. Це означає, що система лікарень в сільській місцевості фактично перестали існувати. Вони залишилися лише в районних центрах.

В четвертих, значним добутком селян сьогодні є орендна плата за задні в оренду паї. У ході земельної реформи проведено роздержавлення і приватизацію (через паювання) сільськогосподарських угідь на площі 27,5 млн га. Близько 7 млн громадян отримали державні акти на право власності на земельні ділянки. Середня величина орендної плати за 1 га рілля зросла в Україні з 226,8 грн/га у 2000 році до 773,2 грн/га у 2015 році [5].

Таблиця 1

**Вплив окремих факторів на рівень оплати праці
в сільськогосподарських підприємствах Харківської області
у 2014 році**

Група	Середньорічна заробітна плата 1 працівник грн	Урожайність пшениці, ц/га	Питома вага тваринництва в структурі товарної продукції, %	Кількість працівників на 1 га ріллі	Площа ріллі, га	Товарна продукція на 1 га ріллі, грн	Витрати на 1 га ріллі, грн	Рентабельність, %
до 10000	7411,5	48,8	10,2	0,036	780,6	8765,2	5558,4	33,3
1000,1-15000	12852,2	47,5	11,9	0,022	1292,9	8043,3	5309,9	32,5
15000,1-20000	17416,1	46,9	10,9	0,017	1980,6	7030,4	4371,5	41,2
15000,1-25000	22650,4	48,0	27,6	0,025	1525,9	10790,6	7400,4	25,6
25000,1-35000	28969,2	51,5	14,5	0,019	2493,1	8552,3	5715,1	30,1
більш 35000	45215,9	52,4	5,5	0,014	4024,6	8970,0	5589,9	-0,2

Проведімо аналіз залежності рівня оплати праці від ефективності використання земельних ресурсів та діяльності підприємства (табл. 1). В даному випадку нами ставилась мета дослідити як середня величина оплати праці в сільськогосподарських підприємствах пов'язана саме, в першу чергу, з рівнем ефективності використання землі та розмірами підприємства. Аналізуючи отримані дані слід констатувати, що чітко простежується зв'язок в першу чергу з розмірами підприємств, а саме площею ріллі. В групі підприємств з рівнем річної заробітної плати до 10000 грн площа ріллі дорівнювала 780,6 га, в групі з рівнем заробітної плати 15000,1-25000 грн – 1525,9 га, в групі з рівнем більше 35000 грн – 4024,6 грн. Важливо також підкреслити, водночас з збільшення розмірів землекористування відбувалось зменшення рівня землезабезпеченості 1 га персоналу. В вище названих групах воно дорівнювало відповідно 0,036 прац/га, 0,025 прац/га та 0,014 прац/га. Слід відмітити, що зв'язку з іншими показниками (рівнем урожайності пшениці, питомої ваги тваринництва в структури товарної продукції, величині товарної продукції на 1 га ріллі, рентабельності виробництва) не було виявлено. Таким чином можна зробити висновок що розміри підприємств є реальним фактором підвищення продуктивності праці, а відтак і рівня її оплати. При чому це майже не залежить від співвідношення галузей рослинництва та тваринництва та рівня рентабельності діяльності підприємства.

Сіл також підкреслити, що збільшення кількості працівників на одинцю земельної площі в сільськогосподарських підприємствах, в першу чергу обумовлюється розвитком галузі тваринництва. Так, в групах з кількість працівників на 1 га ріллі 0,0251 та більше питома вага галузі тваринництва дорівнювала відповідно 23,1% та 46,3%, тоді як в групах з меншою колкістю робітників на 1 ріллі вона була менше 1%. У дві групи з найбільшим рівнем забезпеченості персоналом мали відносно незначні середні площі ріллі: 1764,4 та 2293,3 га відповідно. Саме остання величина майже повністю співпадає з визначеними нами максимумом функції залежності між площею ріллі кількістю працівників на 1 га ріллі (2230 га). Таким чином, це є підтвердження отриманих вище результатів.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Праця України у 2014 році. Статистичний збірник. – К.: ТОВ Видавництво «Консультант». – 2015. – 281 с.
2. Лантух А. О. Екологічні та соціальні складові сталого розвитку аграрних підприємств // А. О. Лантух / Вісник ХНАУ. – 2015. – № 2. – С. 155-159.
3. Загальноосвітні навчальні заклади України на початок 2015/16 навчального року. Статистичний бюлетень. – К.: Дежкомстат. – 100 с.
4. Заклади охорони здоров'я та Державна служба статистики України захворюваність населення України у 2014 році. Статистичний бюлетень. – К.: Дежкомстат. – 92 с.

5. Ряснянська А. М. Економічна, соціальна та екологічна складова розвитку земельних відносин в Україні // А. М. Ряснянська / Вісник ХНАУ. – 2015.- № 2 – С. 263-271.

Пивовар А.М.

*кандидат економічних наук,
Житомирський національний агроекологічний університет*

Пивовар П.В.

*кандидат економічних наук,
Житомирський національний агроекологічний університет
м. Житомир, Україна*

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ В УМОВАХ ПОЛІССЯ УКРАЇНИ

Інновація у землекористуванні – це новація, використання якої у процесі сільськогосподарського землекористування дозволяє отримати еколого-економічний, технологічний та соціальний ефект за умови раціонального використання та охорони земель. Важливим напрямом підвищення ефективності використання земельно-ресурсного потенціалу є використання інновацій у землеробстві [1]. Так, у сучасних умовах, намагаючись зберегти і відтворити земельні ресурси, товаровиробника вдаються до інноваційних технологій землекористування.

Інноваційні технології, що застосовуються у розвинутих країнах базуються на використанні останніх досягнень науки і техніки. Декілька десятиліть тому головними методами дослідження ґрунтів було ґрунтове і агрохімічне обстеження на основі відібраних зразків ґрунту [10]. Сучасна техніка дозволяє проводити сканування ґрунту з космосу або літака [2]. Англійська фірма «KRM» запропонувала оцінювати вміст азоту, фосфору і калію в ґрунті шляхом фотографування полів в інфрачервоному промінні на спеціальну плівку за допомогою літака або супутника Землі [7].

Комплексні інноваційні технології виробництва сільськогосподарської продукції, що одержали назву Precision Farming, почали активно розвиватися за кордоном ще наприкінці 90-х років, і визнані світовою сільськогосподарською наукою як досить ефективні передові технології, що переводять аграрний бізнес на більш високий якісний рівень [4]. Ці технології є інструментом, що забезпечує рішення трьох основних задач які забезпечують успіх в умовах сучасного ринку – наявність своєчасної об'єктивної інформації, здатність приймати вірні управлінські рішення й можливість реалізувати ці рішення на практиці [11].

Слід відмітити, що обладнання з елементами технології точного землеробства використовуються і в умовах Полісся України, де відмічається стрімке залучення інвестиційних коштів. Починаючи від найпростіших, з ручним керуванням вартістю від 15 тис. грн, до складних автопілотів, що мають реальну точність цілком достатню для вирощування просапних культур. У сільськогосподарських підприємствах, що здійснюють господарську діяльність на Поліссі широкого запровадження набуло використання комп'ютерних модулів на сільськогосподарській техніці призначених для контролю витрати палива, насіння, норми внесення добрив [3].

Сучасні товаровиробники широко впроваджуються прийоми мінімізації обробітку ґрунту, спрямовані на енергозбереження. Ці технології дозволяють з меншими витратами засобів виробництва отримати більш високий урожай сільськогосподарських культур, підвищити продуктивність праці на 20–25%, зменшити витрати пально-мастильних матеріалів на 18–20% [7]. ТОВ «А.Т.К.» є однією з перших сільськогосподарських компаній в Україні, яка перейшла на «мінімальні технології» обробітку ґрунту. У ТОВ «А.Т.К.» застосовують технологію прямої сівби зернових «No-Till», яка зберігає вміст органічної речовини у ґрунті. Завдяки «No-Till» рослинні рештки на поверхні ґрунту захищають його від ерозії, підвищують родючість. [8].

Під впливом сучасних технологій: поліпшується структура ґрунтів; зменшується їх щільність; відновлюється аерація, що значно покращує водопроникливість і на порядок підвищує несучу спроможність ґрунтів; на поверхні не утворюється ґрунтова кірка, а карбонати ґрунту підтягуються близько до його поверхні; підвищується протиерозійна стійкість ґрунтів [6]. Недоліками механічного обробітку ґрунту є поширення вітрової та водної ерозії. Натомість, ґрунтозахисне землеробство сприяє отриманню високих і стабільних урожаїв, охороні навколишнього природного середовища та підвищенню рентабельності виробництва [5].

У сільськогосподарських підприємствах досліджуваного регіону ефективним є використання системи ОРБ-моніторингу транспортних засобів, коли кожна машина, трактор чи комбайн оснащені GPS навігаторами. Технологія моніторингу родючості ґрунтів, з використанням електронних карт електричної провідності ґрунту, цифрових моделей рельєфу та даних агрохімічного аналізу дозволяє створити точні картограми ґрунтових властивостей [11].

Важливе місце у процесі розвитку сільськогосподарської техніки стає створення машин, що дозволяє впроваджувати принципово нові технології та технологічні операції і, завдяки цьому, не тільки підвищувати продуктивність праці, але й створити найсприятливіші умови для розвитку рослин, підвищення врожайності сільськогосподарських

культур, скорочення втрат продукції при збиранні, забезпечення екологічної безпеки і безпечних умов праці [9]. Досягнення технічного прогресу в області сільськогосподарського машинобудування, у першу чергу, спрямовані на підвищення економічної ефективності сільськогосподарського виробництва за рахунок впровадження нових прогресивних, високоефективних ресурсозберігаючих, ґрунтозахисних, високоточних технологій.

Розширення сфери застосування високоточного землеробства, що дає можливість забезпечити ретельнішу обробку ґрунту, створити оптимальні умови для цілеспрямованого регулювання біохімічних процесів у ґрунті, проводити точну сівбу, впроваджувати ультрамалооб'ємне розпилювання пестицидів, оптимізувати робочий процес при збиранні врожаю, скорочувати витрати праці й кількість добрив, що вносяться, і пестицидів, а також використання води, палива та інших матеріальних ресурсів. Для цього створюються машини, забезпечені системами управління і контролю, які дають можливість позитивно вирішувати, щонайменше, три проблеми: якість продукції і здоров'я споживача, економічна ефективність виробництва і захист навколишнього середовища.

Основними інноваційними векторами подальшого посилення інноваційної спрямованості підвищення ефективного використання земельно-ресурсного потенціалу у сільському господарстві регіону мають стати: застосування інноваційних технологій обробітку ґрунту та вирощування сільськогосподарських культур, використання сучасних агротехнічних засобів, розроблення економічного механізму підтримки агроформувань щодо мотивації впровадження інновацій, розвиток органічного землеробства, створення умов для розвитку конкурентного середовища в аграрному секторі.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Безус Р. М. Механізм стійкості аграрного сектору економіки України до глобальних викликів / Р. М. Безус, А. В. Бойко // Європейський вектор економічного розвитку. – 2014. – № 2(17). – С. 22–29.
2. Данкевич В. Є. Інновації як невід'ємна складова сучасного землекористування / В. Є. Данкевич // Науковий вісник Херсонського Державного університету. Серія: Економічні науки: – Херсон: ХДУ, 2014. – № 5. – С. 141–144.
3. Данкевич В. Є. Орендні відносини як важлива складова землекористування при високотоварному виробництві / В. Є. Данкевич // Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки) / за ред. М. В. Кропивка. – Мелітополь: Вид-во Мелітопольська типографія «Люкс», 2013. – № 1(21), том 3 – С. 95–102.
4. Данкевич В. Е. Оптимизация землепользования в условиях межотраслевой интеграции / В. Е. Данкевич, Е. М. Данкевич // Проблемы и перспективы развития экономики в современном обществе: Сборник научных работ участников международной научно-практической конференции (г. Москва, 22 декабря 2012 г.). – НО «Московское экономическое объединение», 2012. – 136 с.

5. Комплексна програма розвитку сільського господарства Житомирської області у 2009–2010 рр. та на період до 2015 року / М. М. Дейсан. – Житомир: Рута, 2009. – 304 с.
6. Методичні рекомендації щодо призупинення деградаційних процесів у агроландшафтах Поліської зони Житомирської області / А. О. Мельничук, А. М. Бовсуновський, О. І. Савчук, ..., В. Є. Данкевич [та ін.]; Ін-т сільського госп-ва Полісся НААН. – Житомир, 2011. – 40 с.
7. Наукові основи агропромислового виробництва в зоні Полісся і західного регіону України / редкол.: В. М. Зубець (голова) та ін. – К.: Аграрна наука, 2010. – 944 с.
8. Пивовар А. М. Вплив НТП на процеси формування та ефективності використання машинно-тракторного парку сільськогосподарських підприємств / А. М. Пивовар, П. В. Пивовар // Вісник ЖНАЕУ. – 2015. – № 1(48), т. 2. – С. 105–116.
9. Практичні рекомендації з організації та технології збирання урожаю сільськогосподарських культур в умовах 2012 року / М. М. Дейсан, М. П. Дідківський, Є. М. Данкевич [та ін.]; Ін-т сільського госп-ва Полісся НААН. – Житомир, 2012. – С. 3–18.
10. Dankevych V. Y. The utilization of farm lands in high-commodity production / V. Y. Dankevych // The advanced science journal. – 2013. – № 7. – P. 33–37.
11. Chaikin O. V. Ecologically certified products promotion alternative methods / O. V. Chaikin // Management Theory and Studies for Rural Business and Infrastructure Development. – 2015. – Vol. 37. № 2. – 179-188 p.

Сірик О.О.

*студентка факультету менеджменту,
туризму та ресторанного господарства
Чернівецького торговельно-економічного інституту
Київського національного торговельно-економічного університету*

Федорюк А.Л.

*старший викладач, кандидат політичних наук,
Чернівецький торговельно-економічний інститут
Київського національного торговельно-економічного університету
м. Чернівці, Україна*

ПРИЧИНИ БАНКРУТСТВА ПІДПРИЄМСТВ ТА ШЛЯХИ ЇХ ПОДОЛАННЯ

Згідно з Законом України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» (надалі «Про Банкрутство»), банкрутство – визнана господарським судом неспроможність боржника відновити свою платоспроможність за допомогою процедур санації та мирової угоди і погасити встановлені у порядку, визначеному Законом, грошові вимоги кредиторів не інакше як через застосування ліквідаційної процедури [1, ст. 1].

О. Терещенко зазначає, що у ринковій економіці банкрутство є досить важливим елементом, призначення якого полягає у видаленні

неплатоспроможних та неефективних суб'єктів підприємницької діяльності. Виявлені факти свідчать про те, що в Україні ліквідація підприємств є досить поширеним явищем [5].

Дана думка є цілком вірною. Адже дійсно, банкрутство відіграє важливу роль у ринковій економіці. А саме допомагає видалити тих, хто погіршує її стан.

Існують декілька різновидів стану банкрутства.

1. Реальне банкрутство – повна неспроможність підприємства відновити у наступному періоді свою фінансову стабільність та платоспроможність. Таке підприємство оголошується банкрутом.

2. Технічне банкрутство – це банкрутство, що спричинене суттєвим простроченням дебіторської заборгованості та перевищенням цієї заборгованості над кредиторською, а сума активів істотно перевищує фінансові зобов'язання. Якщо одразу почати антикризове управління, то зазвичай таке підприємство не оголошується банкрутом.

3. Навмисне банкрутство – навмисне створення або збільшення керівником або власником підприємства його неплатоспроможності, нанесення економічного збитку в особистих інтересах або інтересах інших осіб.

4. Фіктивне банкрутство – це заздалегідь неправдиве оголошення підприємством про свою неплатоспроможність для того, щоб ввести в оману кредиторів для отримання від них відстрочки виконання своїх зобов'язань або знижки на суми кредиторської заборгованості. Якщо ці факти будуть виявлені, то переслідуватимуться кримінальним законодавством [4, с. 73].

Причини банкрутства можна поділити на дві групи: зовнішні та внутрішні.

Вплив зовнішніх факторів кризи має стратегічний характер. Саме ці фактори спричиняють фінансову кризу на підприємстві, якщо відсутня система раннього попередження та реагування, одним із завдань якої є прогнозування банкрутства чи така система функціонує недосконало. До зовнішніх факторів належать:

- раптове скорочення попиту на продукцію;
- падіння ціни на продукцію;
- зростання цін на ресурси та матеріали;
- політична та економічна ситуація в країні;
- стихійні лиха.

До внутрішніх належать:

- недоліки у виробничій сфері;
- ігнорування зміни у ринковій сфері;
- неправильна стратегія розвитку проектів та діяльності;
- нераціональна організаційна структура;

- відсутність власного капіталу;
- низький рівень техніки;
- надмірно швидке розширення бізнесу;
- недостатня кваліфікація персоналу;
- неправильний розподіл прибутку;
- неефективне використання ресурсів тощо [8].

Зазвичай одна або декілька з даних причин не в змозі привести підприємство до банкрутства одразу. Неспроможність задовольнити вимоги кредиторів та працювати ефективно наступають поступово.

За даними інших країн, спрогнозувати банкрутство можна за 1,5-2 роки. Початкові ознаки банкрутства можна виявити через прогнозування «ціни підприємства» на найближчу та довгострокову перспективу.

На думку В. Г. Прушківського, уникнути банкрутство все ж можливо. Дієвим засобом запобігання банкрутству підприємств є своєчасне виявлення ознак фінансової кризи й аналіз можливостей відновлення його платоспроможності [7, с. 19].

Одним із способів уникнення банкрутства є фінансова санація.

М.І. Титов зазначає: санація – це покращення фінансового стану неспроможного боржника, покращення структури оборотного капіталу, формування фондів фінансових ресурсів, надання йому фінансової допомоги з боку власника майна, кредиторів та інших осіб, спрямованих на підтримку діяльності боржника та запобігання його банкрутству.

Поляков Б. зазначає, що санація передбачає два етапи:

1) позапланова санація – це комплекс заходів, які спрямовані на усунення негативних наслідків, що були заподіяні боржником та підтримка у виробничо-господарській діяльності;

2) планова санація – це реалізація запланованих засобів відновлення платоспроможності боржника та погашення його заборгованості [6, с. 14].

Шляхи подолання банкрутства включається у себе такі напрями:

1) Попередження банкрутства – впровадження певної системи прогнозування, а також визначення ймовірності банкрутства. Даний напрям включає в себе:

- моніторинг фінансової діяльності підприємств;
- виявлення негативних тенденцій розвитку та критичних відхилень на підприємстві;
- застосування системи раннього попередження та реагування;
- запровадження на підприємстві прогнозування, як основного елемента визначення можливих кількісних і якісних змін стану підприємства [2, с. 41].

2) Запобігання банкрутству – передбачає здійснення комплексу заходів, які допоможуть покращити рівень діяльності підприємства. Сюди входять наступні етапи:

- забезпечення економічної безпеки;
- періодичне проведення контролю на підприємстві через інформаційне забезпечення, планування та координацію;
- здійснення антикризового управління, що включає в себе використання управлінських рішень для фінансової стабілізації діяльності підприємства.

3) Подолання банкрутства – включає в себе всі можливі способи та заходи для недопущення ліквідації підприємства, шляхом:

- проведення фінансової санації або фінансового оздоровлення підприємства шляхом заходів фінансово-економічного, виробничо-технічного, організаційного, соціального характеру;
- проведення реорганізації, шляхом заміни власників підприємства, зміни організаційно-правової форми організації бізнесу, ліквідації окремих структурних підрозділів;
- здійснення реструктуризації, а саме зміни структури підприємства.

Банкрутство підприємств є досить серйозною проблемою. Вплив як зовнішніх факторів, так і внутрішніх, призводить до неплатоспроможності. Але для того, щоб уникнути банкрутства, потрібно своєчасно перевіряти стан підприємства. Існує багато причин для визнання підприємства банкрутом: від неефективної політики підприємства до неправильної стратегії підприємства.

Найбільш важливими заходами для швидкого і ефективного механізму протидії банкрутства є:

- покращення законодавчої бази про банкрутство в Україні;
- розширення державного впливу при вирішенні проблем неплатежів з використанням механізмів банкрутства.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Закон України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» // ВВР України. – 1999 р. – № 31, стаття 1.
2. Афанасьєв М. В. Економіка підприємства: навч.-метод. посіб. / М. В. Афанасьєв, А. Б. Гончаров – Х.: ВД «ІНЖЕК». – 410 с.
3. Титов М. І. Банкрутство: Матеріально-правові та процесуальні аспекти / За наук. ред. В. М. Гайворонського. – Х.: Консум, 1997. – 326 с.
4. Салига С. Я. «Антикризове фінансове управління підприємством»: Навч. посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2005. – 208 с.
5. Терещенко О. О. Антикризове фінансове управління на підприємстві / О. О. Терещенко. – К.: КНЕУ, 2004. – 268 с.
6. Поляков Б. Н. Судебные процедуры банкротства в Украине // Хозяйственный процес. – 2002. – № 9 – С. 22.
7. Прушківський В. Г. Стратегія запобігання банкрутства підприємства // Економіка і держава. – 2011. – № 8. – С. 18-20.
8. Економіка підприємства // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://subject.com.ua/economic/business/144.html>

Сулов П.О.

*аспірант кафедри економіки та моделювання ринкових відносин
Інституту інноваційної та післядипломної освіти
Одеського національного університету імені І.І. Мечникова
м. Одеса, Україна*

ДОСЛІДЖЕННЯ ПІДХОДІВ ДО КЛАСИФІКАЦІЇ РИЗИКІВ У ІНВЕСТИЦІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

В даний час в теорії управління ризиком економічної сфери немає єдиної загальноприйнятої системи класифікації. Справа в тому, що кожна сфера діяльності складається як з загальних, так і зі специфічних елементів, облік яких дозволить вирішити конкретні практичні завдання, тобто знайти найбільш прийнятний метод розрахунку рівня ризику і способи його регулювання.

Інвестиційна діяльність у всіх її формах і видах пов'язана з ризиком, оскільки схильна до впливу факторів зовнішнього середовища на протязі всього звітного періоду. До факторів зовнішнього середовища пропонується відносити природні, соціальні, інноваційні, економічні, політичні, а також фактори ділової культури.

У результаті впливу природних факторів виникає ризик, пов'язаний з втратою майна. Такий ризик може статися внаслідок пожежі, удару блискавки, повені і т.п. [1].

Ризики соціального походження обумовлені напрямком інвестиційної діяльності, серед них можна виділити наступні: ризик відсутності необхідного потенціалу в трудовому регіоні, тобто кадрів відповідної кваліфікації; ризик кадрової надмірності, тобто скорочення зайвого персоналу у зв'язку із заміною старої техніко-технологічної бази нової з переважанням автоматизованих процесів; ризик заборони здійснення інвестиційного проекту, тобто невідповідності споруджуваного об'єкта нормам екологічної безпеки і т.д.

Вплив факторів ділової культури проявляється в передінвестиційній фазі під час переговорів, підготовки та укладення договорів [3].

На етапі переговорів, якщо в якості інвестора виступає фінансовий посередник, може виникнути ризик порушення принципів ділової етики.

Будь-якому підприємству притаманний свій стиль управління, виходячи з якого можна говорити про схильність керівництва підприємства до венчурним інвестиціям. У даному випадку маємо справу з ризиком інвестиційної боязкості, тобто відмови фінансування проекту у зв'язку з побоюванням не повернути вкладений капітал.

Після того як ідея оформлена у вигляді проекту, встановлені перші контакти з потенційними інвесторами, настає момент переходу до стадії переговорів, для якої характерний ризик відсутності консенсусу у зв'язку

з тим, що учасники переговорів не прийшли до єдиної думки з деяких важливих питань.

Після того як обидві сторони приходять до спільної згоди, настає етап укладення фінансового договору, на якому можуть виникнути ризики наступного типу: ризик незахищеності інтересів через некоректність договору; ризик виникнення конфлікту, тобто вирішення проблем в судовому порядку з наступним стягненням призначених штрафів і т.д. Для зниження ризику необхідно забезпечити високу якість організації договірної діяльності на підприємстві, тобто створити систему захисту, адекватну складності вирішуваної проблеми [2].

Вплив макроекономічних чинників визначає стан економіки на державному, регіональному та міжнародному рівнях, на підставі якого можна судити про інвестиційну привабливість країни чи регіону для зовнішніх кредиторів.

Дефіцит державного бюджету, що має тенденція до зростання, свідчить про наступні ризики: ризик відмови в кредиті зовнішніми фінансовими інститутами (зниження прямих іноземних інвестицій в країну); ризик можливої появи нових податків або зростання процентних ставок вже існуючих; ризик скасування податкових пільг і т.д.

Зниження дефіциту сприяє зниженню зовнішнього боргу, а значить зростання економічної стабільності.

Зростаючий дефіцит платіжного балансу підвищує обмінний курс, що в інвестиційній діяльності викликає виникнення таких ризиків, як: ризик підвищення суми виплат по кредиту в перерахунку на національну грошову одиницю; ризик подорожчання імпортованих складових (обладнання, технології, комплектуючих і т.п.) на момент їх придбання і т.д.

Валютний курс впливає на економічну ефективність інвестиційного проекту через статті витрат, і чим вище його величина, тим дорожче його здійснення [3].

Інфляція відноситься до числа основних дестабілізуючих факторів ринкової економіки і призводить до виникнення таких ризиків: ризик збільшення витратної частини проекту і зниження доходу; ризик зниження платоспроможності попиту населення; ризик підвищення ціни пропозиції; кредитний ризик і т.д.

Ризики, що виникають під впливом інфляції, скорочують обсяг збуту, а значить і виручку, від величини якої залежить здатність проекту до погашення позик.

Облік інфляції в кошторисі витрат при розробці бізнес-проекту дозволить не тільки повернути вкладені кошти, але й отримати очікуваний дохід [4].

Інвестиційні ризики, що виникають під впливом мікроекономічних чинників, можна представити як проектні, експлуатаційні та кредитні.

Серед проектних ризиків, пов'язаних безпосередньо з технічними, технологічними та організаційними моментами реалізації проекту, тобто з введенням проекту в експлуатацію, можна виділити: ризик затримки закінчення будівництва, монтажних робіт; ризик збільшення цін на сировину, обладнання або будівельні роботи; ризик дестабілізації фінансового становища підприємства; ризик нездатності підрядника виконувати свої зобов'язання у зв'язку з банкрутством; ризик допущення помилок і прорахунків при складанні кошторисної документації та проектування виробництва і т.д. [2].

Період до введення в дію інвестиційного проекту, що триває кілька років, вважається найбільш критичною фазою, оскільки в цей період здійснюються великі витрати грошових коштів, а проект поки не приносить доходів.

Експлуатаційні ризики зумовлені помилками в організації структури виробництва, які були зроблені на першій і другій інвестиційній фазі. Серед експлуатаційних ризиків можна виділити: збутові що виникають ризики, при зниженні запланованої ціни попиту, несприятливій зміні ринкової кон'юнктури, зниженні купівельної спроможності населення; виробничі ризики, які передбачають зниження продуктивності праці, втрати робочого часу і т. д.; ризик збільшення транспортних витрат, торгових витрат, накладних тощо; ризик зростання фонду оплати праці; ризик морального зносу устаткування у зв'язку з тривалим процесом будівельних і монтажних робіт і т.д.

Проектні та експлуатаційні ризики несприятливо впливають на величину прибутку від проекту, збереження якого на запланованому рівні особливо важливо в період погашення кредиту [1].

Кредитні ризики можна розглядати з двох позицій. З точки зору фінансового інституту, то кредитний ризик – це, насамперед, небезпека несплати позичальником основного боргу і відсотків, належних кредиторю. Наявність кредитних ризиків свідчить про фінансову нестійкості позичальника, тобто нездатності виплачувати борг.

Отже, економічні фактори визначають доцільність здійснення інвестиційного проекту в цілому, так як саме від їх впливу безпосередньо залежить, чи буде він приносити стійкий дохід чи ні.

Політичні ризики визначаються ситуацією в країні і діяльністю держави. Вони виникають при порушенні умов виробничо-торгового процесу з причин, безпосередньо не залежать від господарюючого суб'єкта [5].

Політичні ризики зумовлені динамікою політичної системи і зміною політичного курсу держави через законодавство.

Нестабільність внутрішньополітичної обстановки в країні, регіоні або в міжнародному масштабі впливає на результати діяльності

підприємницьких фірм у вигляді військових дій; втручання регіональних органів управління у підприємницьку діяльність тощо.

Кожна група факторів створює свою групу ризиків, проте слід враховувати те, що в реальному житті на виникнення того чи іншого ризику можуть впливати відразу кілька факторів, наприклад погіршення інвестиційного клімату може відбутися під впливом політичних, економічних, соціальних факторів [2].

Таким чином, чим більше негативних моментів враховано в рамках інвестиційного проекту, тим грамотніше буде складена індивідуальна класифікація ризиків, яка дозволить підібрати найбільш прийнятний спосіб оцінки рівня ризику і розробити ефективний набір заходів щодо його зниження, тим самим зберігши підприємству запланований дохід.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Владимиров В. А. Управление риском: риск, устойчивое развитие, синергетика: [Текст] / В. А. Владимиров и др. – М.: Наука, 2000. – 431 с.
2. Захарченко В. И. Факторы хозяйственных рисков в рыночных сетевых структурах: [Текст] / В. И. Захарченко // Вісник ОНУ імені І. І. Мечникова, 2006. – № 11. – Вип. 8. – С. 45-51.
3. Москвин В. А. Управление рисками при реализации инвестиционных проектов: [Текст] / В. А. Москвин. – М.: Финансы и статистика, 2004. – 352 с.
4. Риск-анализ инвестиционного проекта: [Учебник для вузов] / Под ред. М. В. Гречневой. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2001. – 351 с.
5. Тэпман Л. Н. Риски в экономике: [Текст] / Л. Н. Тэпман / Под ред. В. А. Швандара. – М.: ЮНИТИ, 2002. – 365 с.

Суслов С. О.

*аспірант кафедри економіки та моделювання ринкових відносин
Інституту інноваційної та післядипломної освіти
Одеського національного університету імені І.І. Мечникова
м. Одеса, Україна*

ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА В ПРОЦЕСІ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ

Критерієм конкурентоспроможності промислового підприємства має бути визначення його стратегії інноваційної діяльності, з метою стійкого розвитку в довгостроковій перспективі.

Одна з першооснов конкурентоспроможності підприємства є виявлення внутрішніх резервів, активізація стратегічних компетенцій організації. Конкурентоспроможне підприємство – це пануюча система або організація, соціальний пристрій, де ресурси розміщуються згідно з

єдиною шкалою цілей. Це на думку Захарченко В.І. конкретна сукупність органів, функцій, методів та засобів їх виконання, які утворюють систему управління, ця сукупність, із включенням горизонтальних інформаційних потоків утворює господарюючу систему [5].

Система знаходиться в постійній взаємодії з зовнішнім середовищем, яка являє собою сукупність всіх об'єктів, зміна властивостей яких впливає на систему, а також тих об'єктів чиї здібності змінюються в результаті поведінки системи. Стабільна пануюча система має відповідати умовам зовнішнього середовища, бути адекватною, або мати здібності до самоорганізації. Існування та функціонування будь-яких систем обумовлено чергою закономірностей: синергізму, цілісності, співвідношення, онтогенезу, інтегративності та комунікабельності, ієрархічності, здійсненності тощо [6].

Принципом, яке визначає здібність господарчої системи до динамічного розвитку, а це означає і її властивість до самоорганізації, є принцип відповідності елементів у внутрішній системі.

Основним результатом функціонування господарюючої системи є продукт виробництва у вигляді товару або послуг, а головна її функція – забезпечити їх зростання або різноманітність. Саме тому виробнича ланка є головною, яка визначає науково-відтворювальний цикл господарчої системи. У відповідності науковій школі менеджменту, її засновниками та послідовниками Ф. Тейлором та А. Файоном, саме рівень виробництва його якісне вдосконалення, його прогрес визначають ефективність функціонування всієї економічної системи. Виходячи із концепції Ф. Тейлора якщо порівняти конкурентоспроможність підприємств з образом «дерева життя», то виробнича спроможність визначає «кореневу систему» дерева, саме виробнича спроможність – «коренева система» – визначає стійкість всього дерева. Крона відображає стан підприємства на ринку тобто його комерційну спроможність.

В основі виробництва на підприємстві будь-якої господарчої системи лежать три типи комунікацій:

1. Технологічні комунікації, які відображають технічну логіку виробничого процесу – перетворення інформації та енергії, яка потрапляє із зовні в продукт чи послугу. Кожному історичному періоду відповідає свій характер цього перетворення, певна технологія виробництва, яка є основою організації господарчого процесу на підприємстві.

2. Організаційні комунікації безпосередньо забезпечують організацію технологій, техніки, взаємин в колективі, організацію людей – основний зміст та засіб господарчого механізму.

3. Соціально-психологічні комунікації – це регулюючі відносини між окремими робітниками і соціальними групами з приводу оцінки ефективності праці співробітників та присвоєння результатів виробництва.

Оснoву концепції тейлоризму складає те, що управління в «ідеальній організації» повинні займатись не керівники, а система, тобто класичному менеджменту більшою мірою не потрібне розуміння, – йому необхідні знання [3].

Виходячи з такого уявлення про менеджмент, ідеалом у створенні такої системи є підприємства, в яких домінуюча роль в прийнятті рішень належить не керівникам, а організаційним моделям, сформованим на основі науково – обґрунтованих теорій. В автоматичній системі прийняття рішень за допомогою набору стратегій, процедур, правил мінімізується роль людини, менеджмент стає «дегуманізованим». У вік техногенезу в організаціях корпоративного рівня це стало реальністю. На основі цього ідеалу працюють достатньо великі підприємства.

Стаючи самодостатніми, соціально-технічні системи менеджменту утворюють техноценоз – складні технічні системи, які утворюються в результаті нескінченних реплікацій автоматичних процедур прийняття рішень. Біологічна еволюція поступово трансформуються в технічну, біологічні закони все більше замінюють закони кібернетики. Людина є головною складовою організації та все більше являє собою набір потреб які техноценози задовольняють. При цьому рівень і набір потреб формується не людиною, а цими же техноценозами. Така система лишає людину людського, мінімізуючи можливості розуміння.

Здійснюючи свою господарську діяльність промислове підприємство має розуміти, що при виборі та реалізації конкурентоспроможної стратегії важливо не тільки заручитись підтримкою перевірених часом постачальників, які зберігають вірність клієнтів, але і, перш за все, головних учасників господарчого процесу – власних співробітників. Критерієм успіху підприємства буде його опора на людину, його потенціал, креативність і бажання нести відповідальність за спільну справу. В сучасних умовах «кореневою системою» організації має бути саме людина, від рівня компетенції якої, здібності швидко реагувати на зміну обставин, вміння йти на ризик та сприймати нові технічні рішення, залежить рівень економічної стійкості, гнучкості конкурентоспроможності підприємства в процесі інноваційного розвитку.

Будуючи систему стратегічного управління, керівництво, перш за все, формує місію підприємства та стратегічні цілі. Головною ознакою та метою господарської системи є виробництво благ в тому числі й матеріальних, на основі сумісного громадського процесу праці. Створюючи «благо» необхідно пам'ятати про органічні зв'язки понять «господарювання» і «благо» і «господарча система». Господарювання здійснюється людиною, господарча система – праця людини. Людина – центр суб'єктивний, благо – центр об'єктивний. Єдність та взаємозв'язок обох центрів дає можливість утворитися органічному господарчому центру, цілісно-системній організації. Результатом роботи такої

організації має бути інтригуючий господарчий результат маючий економічне, соціальне, інноваційне та екологічне значення [2].

Підтримуючи свою конкурентоспроможність, підприємство, подібно живим істотам, розвивається, самовдосконалюється, аналізує успіхи та невдачі, накопичує досвід, зводить випадкове в закономірне, приватне в загальне. «Пам'ять» підприємства допомагає йому адаптуватися в зовнішньому середовищі, перетворити, змінитися в чомусь, отримуючи нові якості, але при цьому саме головне – зберігатись. Відсутність наступності, закономірностей розвитку говорить про відсутність системи в організації. Без системи закономірних зв'язків у ході розвитку підприємства, немає і самого розвитку. Від уміння підприємства накопичується досвід, залежить його самозбереження, цілісність, стабільність та динамічна рівновага, тобто все те, що є основою конкурентоспроможності в процесі інноваційного розвитку.

Переходячи на інший рівень організованості у залежності від внутрішніх резервів, ступеню впливу чинників зовнішнього середовища – на більш високий або більш низький рівень, організація як система, має зберегти свої корінні властивості і якості, тим самим зберегти свій генотип.

З урахуванням сказаного, конкурентоспроможність підприємства можливо визначити як комплексну характеристику властивостей цієї соціально-економічної системи, відображаючи його властивість до самозбереження та саморозвитку в процесі здійснення інновацій під впливом факторів зовнішнього середовища.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Про інноваційну діяльність: Закон України // ВР України – офіц. вид. – К.: Урядовий кур'єр, 2002. – № 143. – 1-7 с.
2. Актуальні питання інноваційного розвитку держави, регіонів, підприємств: [Кол. монографія] / Під ред. В. І. Захарченко – Луганськ: Ноулідж, 2014. – 182 с.
3. Большой экономический словарь / Под ред. А. Н. Азрилияна – М.: ИНЭ, 2002. – 1280 с.
4. Захарченко В. И. Инновационно-эффективная экономика: формирование парадигм: [Текст] / В. И. Захарченко // Ринкова економіка. – 2013. – № 7. – С. 65-80.
5. Захарченко В. І. Інноваційний менеджмент: [Навч. посібник] / В. І. Захарченко, Н. М. Корсікова, М. М. Меркулов – К.: ЦУЛ, 2012. – 448 с.
6. Инновационная экономика: [2-е изд.] / под ред. А. А. Дынкина и Н. И. Ивановой. – М.: Наука, 2004. – 352 с.

Терещенко А.В.

студент

Національного університету «Львівська політехніка»

Ванькович Л.Я.

аспірант кафедри менеджменту і міжнародного підприємництва

Національного університету «Львівська політехніка»

м. Львів, Україна

ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ ПОТОЧНИМИ ВИТРАТАМИ ДИФУЗІЇ РЕЗУЛЬТАТІВ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

Будь-яка діяльності, яка має наслідком досягнення поставлених цілей, наприклад, поширення інноваційної продукції, нереально здійснити без здійснення певних витрат. Для того, щоб досягнути поставлену мету, повинен відбутися процес витрачання, тому саме витрати є найважливішим чинником у життєдіяльності багатьох суб'єктів господарювання [1].

Витрати виробництва є грошовим вираженням використання виробничих ресурсів, у результаті якого здійснюється виробництво продукції, а витрати дифузії результатів інноваційної діяльності – процесу її реалізація, поширення. Система управління поточними витратами дифузії результатів інноваційної діяльності дозволяє отримати вчасно усю інформацію про витрати, а також проводити обґрунтовану тарифну політику, виявляти високоефективні напрямки поширення, і в результаті цього підвищити ефективність діяльності підприємства.

Проблема управління поточними витратами дифузії результатів інноваційної діяльності є актуальною в сучасних умовах для більшості підприємств, оскільки управління поточними витратами в умовах міжнародної економічної діяльності дає розуміння де, коли і в яких обсягах витрачаються ресурси підприємства на поширення інноваційної продукції; уміння забезпечувати максимально високий рівень віддачі від використаних ресурсів, а також наявність якісної і реальної інформації про собівартість визначених видів продукції і їх позиції на ринку в порівнянні з продуктами інших виробників.

Існують декілька методів управління поточними витратами дифузії результатів інноваційної діяльності. При цьому кожний метод має недоліки, але найбільш вираженими стали недоліки калькуляційного обліку. У даний час в процесі розвитку обліку використовують й інші функції управління, а саме планування, контролювання, організування і прийняття управлінських рішень. Управлінський облік використовується на багатьох підприємствах – в промисловості, в сферах ІТ, освіти, медицини, торгівлі і т.д. [2].

Можна виділити такі основні групи загальновиробничих витрат, а саме: непрямі витрати на оплату праці (заробітна плата робітникам, майстрам), допоміжні вироби і комплектуючі деталі, і інші непрямі загальновиробничі витрати (витрати на технічне обслуговування, ремонт обладнання, орендна плата і т.д.).

Згідно з міжнародними стандартами обліку й практики його організації застосовуються різні варіанти класифікації витрат залежно від цільової установки, напрями обліку витрат на виробництво та інших факторів. Розрізняють такі основні напрями:

– групування виробничих витрат для планування і прийняття управлінського рішення;

– групування виробничих витрат для реалізування процесу контролю і процесу;

– групування виробничих витрат для визначення собівартості виготовленої продукції і отриманого прибутку [3].

Особливість поточних витрат дифузії результатів інноваційної діяльності в умовах міжнародної економічної діяльності полягає в їхній різноманітності, у певних змінах, що залежать від внутрішнього та зовнішнього середовища, різній динаміці в конкретний період часу. Ефективність планування й контролювання рівня поточних витрат дифузії результатів інноваційної діяльності залежить від вчасного забезпечення інформацією про їх поширення всіх рівнів управління витратами [4]. Таким чином проблеми управління поточними витратами дифузії результатів інноваційної діяльності підприємств визначаються тими ж чинниками, що й решта поточних витрат, проте мають свої особливості.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Попович Г. В. Оптимізація витрат підприємства як важливий фактор підвищення конкурентоспроможності [Електронний ресурс] / Г. В. Попович // Тези доповідей Міжнародної науково-практичної конференції [«Актуальные проблемы современных наук – 2011»] – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/15_APSN_2011/Economics/14_87797.doc.htm
2. Управління поточними витратами підприємства [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://bukvar.su/jekonomika/203961-Upravlenie-tekushimi-izderzhkami-predpriyatiya.html>
3. Фінансовий менеджмент [Електронний ресурс] // Режим доступу: http://studme.com.ua/1098120511419/finansy/upravlenie_tekuschimi_izderzhkami
4. Яровенко Т. С. Шляхи та методи оптимізації витрат підприємства у ринкових умовах [Електронний ресурс] / Т. С. Яровенко, А. О. Довга, В. Е. Остряніна // Режим доступу: <http://vestnikdnu.com.ua/archive/201372/yarovenko-dovga.html>

НОТАТКИ

Наукове видання

ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ЕКОНОМІКИ: ВІТЧИЗНЯНА ТА СВІТОВА ПРАКТИКА

Матеріали
Міжнародної науково-практичної конференції
(Львів, 20-21 травня 2016 року)

Частина I

Редактор – *Ю.С. Павленко*
Технічний редактор – *О.М. Кричук*
Коректор – *О.М. Забела*

Підписано до друку 31.05.2016. Формат 60x84/16.
Ум.-друк. арк. 6,51. Замовлення № 0516/40. Ціна договірна.
Віддруковано з готового оригінал-макета.
Гарнітура Times New Roman.
Папір офсетний. Цифровий друк. Наклад 100 прим.

Надруковано у поліграфічному центрі
Львівської економічної фундації
м. Львів, проспект Чорновола, 7
Тел. +38 (063) 204 34 31